

PATVIRTINTA
Utenos regiono plėtros tarybos
kolegijos 2023 m. sausio 30 d.
sprendimu Nr. KS(T)-4
(Utenos regiono plėtros tarybos
kolegijos 2023 m. spalio 2 d.
sprendimo Nr. KS(T)-49
redakcija)

2022–2030 M. UTENOS REGIONO PLĖTROS PLANAS

I SKYRIUS REGIONO PLĖTROS PLANO TERITORINĖ APRĖPTIS IR REGIONO ESAMOS SITUACIJOS ANALIZĖ

Regiono plėtros plano teritorinė aprėptis

Utenos regiono plėtros planas skirtas įgyvendinti regionui priklausančių Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Utenos, Zarasų rajonų ir Visagino savivaldybių vystymosi tikslus.

Teritorijos žemėlapis 1 pav.

UTENOS REGIONO ESAMOS SITUACIJOS ANALIZĖ

Regiono problemų ir giluminių priežasčių nustatymas, jų sąsajos su Regionų plėtros programoje (toliau – RPP) nustatytais regioninės plėtros problemomis

Bendrą Utenos regiono (toliau – ir Regionas) situaciją ir ateities perspektyvas nulemia analizuojamos teritorijos demografinės tendencijos, socialinė ir ekonominė aplinka, geografinė padėtis bei kiti vidiniai ir išoriniai veiksniai, todėl siekiant tinkamai nustatyti aktualias analizuojamos teritorijos problemas ir jų atsiradimo priežastis, apžvelgiami pagrindiniai Regiono socialinės, ekonominės, demografinės ir gyvenamosios aplinkos būklei veiksniai – Regiono demografiniai, socialiniai ir ekonominiai rodikliai.¹

BENDRA REGIONO DEMOGRAFINĖ SITUACIJA. Utenos regionas, remiantis 2021 metų pradžios duomenimis, per 2014–2020 m. yra vienas iš didžiausių neigiamą gyventojų skaičiaus pokytį patyrusių regionų. Bendras gyventojų skaičius per analizuojamą laikotarpį Utenos regione sumažėjo nuo 142 564 iki 123 483, t. y. 13,4 proc., bei pagal šį rodiklį lenkė tik Tauragės regioną, kuriame gyventojų skaičius sumažėjo 13,9 proc., kai tuo tarpu vidutiniškai šalyje gyventojų mažėjo 5 proc. Visose Utenos regiono savivaldybėse neigiamas gyventojų skaičiaus pokytis (nuo 9,6 proc. iki 17,6 proc.) ženkliai viršijo bendrą šalies vidurkį. Analizuojamu laikotarpiu didžiausias gyventojų skaičiaus sumažėjimas fiksuotas Ignalinos rajono savivaldybėje – 17,6 proc., mažiausias – Utenos rajono savivaldybėje – 9,6 proc. (Anykščių – 15,9 proc., Molėtų – 13,8 proc., Visagino – 12,1 proc., Zarasų – 15,5 proc.).

Analizuojant Regiono gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencijas nustatyta, kad per 2014–2020 m. laikotarpį miesto gyventojų sumažėjo 11,85 proc., o kaimo gyvenvietėse gyvenančių asmenų sumažėjo 15,3 proc. Šie pokyčiai lėmė tai, kad 2021 m. pradžioje bendroje Regiono gyventojų struktūroje apie 56,5 proc. buvo miesto gyventojai (urbanizacijos lygis) ir apie 43,5 proc. – kaimo gyventojai, kai tuo tarpu šalyje miesto gyventojai tuo pačiu laikotarpiu sudarė apie 67,5 proc., o kaimo gyventojai apie 32,5 proc. Taigi, Utenos regionas pasižymi mišria apgyvendinimo struktūra. Regiono urbanizacijos lygio rodiklis iš esmės buvo nulemtas gyventojų koncentracijos Utenos rajono ir Visagino savivaldybėse, tuo tarpu nei vienoje iš likusių savivaldybių urbanizacijos lygis nesiekė 50 proc., kur didelė dalis Utenos regiono gyventojų gyvena kaimo gyvenamosiose vietovėse; gyvenamųjų vietovių sistemos pagrindą sudaro retai apgyvendinti maži (istoriniai) miestai, nesantys savivaldybių centrais, tradiciniai miesteliai, kaimai ir viensėdžiai (mažieji miestai ir kaimo vietovės). Jiems būdingi ir gana ženkliūs teritoriniai gyventojų tankumo netolygumai – tankiausiai gyvenami mažieji miestai ir kaimo vietovės išsidėstę Utenos rajono savivaldybėje, tuo tarpu Zarasų ir Ignalinos rajonų savivaldybių teritorijos, išskyrus šių savivaldybių centrus, pasižymi itin žemu gyventojų tankumu dėl nepalankių ūkininkavimui gamtinių sąlygų ir urbanistinės plėtros galimybes ribojančios valstybės sienos, bei turi mažiau palankias ekonomines vystymosi prielaidas (dėl mažesnio aptarnaujamų teritorijų gyventojų skaičiaus ir atitinkamai – mažesnės prekių ir paslaugų paklausos, mažesnės darbo jėgos pasiūlos ir mažesnių galimybių pritraukti į miestus iš kaimo gyvenamųjų vietovių persikeliančius gyventojus). Nepalankias sąlygas lemia ir demografinės ypatybės – daug pensinio amžiaus gyventojų, kurių perkamoji galia maža. Bendras gyventojų tankis Utenos regione 2021 m. pradžios duomenimis buvo 17,2 gyventojų 1 kvadratiniam kilometre (mažiausias Zarasų ir Ignalinos rajonų savivaldybėse, atitinkamai 11 ir 9,8 gyv./km², didžiausias Utenos rajono ir Visagino savivaldybėse, atitinkamai 30,1 ir 312,7 gyv./km²), kai tuo tarpu šalyje bendras gyventojų tankis yra 42,8 gyv./km².

Vienas iš sparčiausių šalyje gyventojų skaičiaus mažėjimas Regione siejamas tiek su natūralia gyventojų kaita, tiek su vidaus ir tarptautine migracija. Tiek bendrasis gimstamumo rodiklis tenkantis 1 000 gyventojų, tiek bendrasis mirtingumo rodiklis tenkantis 1 000 gyventojų Utenos regione buvo atitinkamai mažiausias ir didžiausias Lietuvoje. Bendrasis gimstamumo rodiklis tenkantis 1 000 gyventojų Utenos regione per 2014–2020 m. sumažėjo nuo 8,1 iki 6,9, kai tuo tarpu šalyje – nuo 10,3 iki

¹ Nagrinėjamų rodiklių imties laikotarpis nustatomas pagal aktualiausias Statistikos departamento ir kitų viešų informacijos šaltinių skelbiamus duomenis, atsižvelgiant į Utenos regiono plėtros 2014–2020 metų plano įgyvendinimo laikotarpį bei šiame laikotarpyje taikytas ES struktūrinių fondų ir / ar kitų finansavimo šaltinių intervencijas.

9,0. Bendrasis mirtingumo rodiklis tenkantis 1 000 gyventojų Utenos regione didėjo nuo 2014 m – 17,6 iki 2020 m. – 20,7, kai tuo tarpu vidutiniškai šalyje atitinkamai nuo 13,7 iki 15,6. Ši mirtingumo ir gimstamumo disproporcija atitinkamai nulėmė, kad dėl natūralios gyventojų kaitos per analizuojamą 2014–2020 m. laikotarpį Utenos regione gyventojų skaičius sumažėjo 10 398 gyventojais. Dėl vidaus ir tarptautinės migracijos per analizuojamą laikotarpį Regionas neteko 8 683 gyventojų. Taigi, bendrą gyventojų skaičiaus sumažėjimą 54,5 proc. nulemia natūrali gyventojų kaita, o 45,5 proc. – migracijos procesas. Svarbu paminėti, kad nors bendras migracijos rodiklis per analizuojamą laikotarpį yra neigiamas, tačiau nuo 2017 metų pastebimas tendencingas migracijos mažėjimas, kuris 2020 metų laikotarpyje leido fiksuoti teigiamą neto migraciją. 2020 metų teigiamą Regiono neto migraciją nulėmė tarptautinė migracija (+662 gyventojai), kurių beveik pusė (49,7 proc., arba atitinkamai 329 gyventojai) atvyko į Utenos rajono savivaldybę. Priešingai nei mažėjanti tarptautinė migracija, vidaus migracija per visą analizuojamą laikotarpį išliko neigiama, t. y. dėl vidaus migracijos Regionas 2014–2020 m. laikotarpiu neteko 3 816 gyventojų (daugiausiai Anykščių rajono savivaldybėje – 909). Šie duomenys patvirtina, kad nors tarptautinė migracija ir mažėja, tačiau lemiamą įtaką bendriems migracijos srautams turi vidaus migracija. Regiono gyventojai dažniausiai renkasi didžiuosius miestus (2020 metų duomenimis į Kauno regioną išvyko 87 gyventojais daugiau nei atvyko, o į Vilniaus regioną – 418 daugiau nei atvyko) dėl egzistuojančio ekonominio atotrūkio tarp šalies regionų, t. y. didžiuosiuose miestuose esamų geresnių darbo (kvalifikuoto darbo didesnės pasiūlos ir didesnio darbo užmokesčio) ir / ar gyvenamosios aplinkos bei viešųjų paslaugų (švietimo, socialinių, sveikatos priežiūros ir kitų paslaugų) geresnio prieinamumo sąlygų.

Nepalankias demografinės raidos prielaidas rodo ir aukštas Utenos regiono gyventojų medianinis amžius, kuris 2021 m. pradžios duomenimis siekia 51 metus, tuo tarpu šalyje šis rodiklis – 44 metai. Jei bendrai šalyje nuo 2014 m. pradžios iki 2021 m. pradžios gyventojų medianinis amžius didėjo 4,8 proc. (nuo 42 iki 44 metų, t. y. pailgėjo 2 metais), tai Regione padidėjo 8,5 proc. (nuo 47 iki 51 metų, t. y. pailgėjo 4 metais). Net ir demografiniu požiūriu „jauniausiose“ pagal gyventojų medianinį amžių savivaldybėse – Utenos ir Molėtų rajonų (abiejose savivaldybėse rodiklis pagal 2021 m. pradžios duomenis – 49 metai) – bendras šalies rodiklis viršijamas 5 metais.

Natūrali gyventojų kaita, tiesiogiai atspindi Utenos regione vyraujančią spartaus gyventojų senėjimo tendenciją. Regione santykinai nedidelis (lyginant su bendru regiono vidurkiu) demografinės senatvės koeficientas (pagyvenusių asmenų ir vaikų santykis) yra tik Visagino savivaldybėje, tačiau jis taip pat išaugo net 43 procentiniais punktais (2014 m.– 100, 2021 m. – 143), viršydamas bendrą šalies demografinės senatvės koeficientą. Šalyje demografinės senatvės koeficientas per analizuojamą laikotarpį išaugo tik 4,8 procentiniais punktais, o Regione fiksuotas šio rodiklio augimas yra 13,7 procentiniai punktai, tad atitinkamai Utenos regione vyresnių kaip 65 m. asmenų skaičius viršijo vaikų skaičių 107 procentais ir buvo ženkliai didesnis nei visuose kituose regionuose. Visose Regiono savivaldybėse, pagal 2021 m. pradžios duomenis, demografinės senatvės koeficientas ženkliai viršijo šalies vidurkį. Itin sudėtinga Anykščių, Ignalinos ir Molėtų rajonų savivaldybių situacija rodo, kad teigiama natūrali gyventojų kaita jose iš esmės neįmanoma, ir gyventojų skaičius nuolat mažės, net ir esant neutraliai ar teigiamai neto migracijai. Ignalinos rajono savivaldybės rodiklis (261) buvo didžiausias Lietuvoje, Anykščių (250) – antras, Molėtų (219) – trečias.

1. SOCIALINĖ IR SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGŲ SRITIS, IDENTIFIKUOTA PROBLEMA, JĄ NULEMIANČIOS PRIEŽASTYS IR ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI (RODIKLIAI). Bendros demografinės regiono problemos, sparčiai mažėjantis gyventojų skaičius, tendencingas gyventojų senėjimas – aukščiausias šalyje demografinės senatvės koeficientas (2021 m. regione – 207, šalyje – 132), kurį taip pat nulemia žemi gimstamumo rodikliai ir jaunų darbingų reproduktyvaus amžiaus gyventojų migracija, įtakoja prastus socialinės aplinkos rodiklius ir iš to kylančias problemas.

Socialinė sritis ir atitinkamų socialinių paslaugų infrastruktūros pasiūlos – paklausos analizė:

Regiono stebimas aukščiausias šalyje išlaikomo amžiaus žmonių koeficientas. 2021 m. pradžios duomenimis Regione minėtas rodiklis siekė 59, šalyje tuo pačiu laikotarpiu – 54. Mažesnis nei Regiono vidurkis, tačiau viršijantis šalies vidurkį, išlaikomo amžiaus žmonių koeficiento rodiklis fiksuotas tik Utenos (55) ir Molėtų (57) rajonų savivaldybėse, likusiose – Anykščių (61) Ignalinos (65 – didžiausia rodiklio reikšmė visoje šalyje), Zarasų (61) rajonų bei Visagino (60). Jei visoje šalyje per analizuojamą 2014–2021 m. laikotarpį rodiklis vidutiniškai didėjo 8 proc., tai Regione fiksuotas 15,7 proc. rodiklio padidėjimas. Didžiausias pokytis fiksuotas Visagino

savivaldybėje – 57,7 proc. Regione išlaikomo amžiaus žmonių koeficientas didėja dėl augančio 65 metų ir vyresnio amžiaus išlaikomų žmonių skaičiaus: koeficientas 2014 m. pradžios duomenimis Regione buvo 33, 2021 m. – 40, kai šalyje per tą patį laikotarpį atitinkamai padidėjo nuo 28 iki 31.

Socialinių iššūkių taip pat kelia ir registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, kuris 2020 m. duomenimis siekė 15,2 proc., ir 2,6 proc. viršydamas bendrą šalies vidurkį (12,6 proc.) buvo didžiausias tarp visų šalies regionų. Tarp Utenos regiono savivaldybių mažesnis nei bendras šalies vidurkis pastebimas tik Utenos rajono savivaldybėje (12,5 proc.), didžiausias fiksuotas – Ignalinos (18,2) ir Zarasų (18,1) rajonų savivaldybėse, kuris, lyginant su visomis šalies savivaldybėmis, mažesnis buvo tik už Lazdijų rajono savivaldybėje fiksuotą santykį (19,3 proc.).

Neaktyvi darbo rinka (nedidelės įsidarbinimo galimybės) lemia aukštą 1 000 gyventojų tenkantį socialinės pašalpos gavėjų skaičių. 2020 metais šis skaičius Regione buvo 31, kai šalyje – 20 (1 000 gyventojų tenkantis bendras Regiono socialinės pašalpos gavėjų skaičius 55 proc. viršija bendrą šalies rodiklį). Didžiausias regione 1 000 gyventojų tenkantis socialinės pašalpos gavėjų skaičius 2020 m. fiksuotas Ignalinos (54), Zarasų (46), Anykščių (43) rajono savivaldybėse, kiek mažesnis Molėtų rajono (26) ir Visagino (29) savivaldybėse, mažiausias ir atitinkamai mažesnis už šalies vidurkį – tik Utenos rajono savivaldybėje (11).

Aukščiau nurodyti veiksniai tiesiogiai lemia ženkliai didesnę nei bendrą šalyje asmenų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje dalį Regione. 2020 m. Regiono rodiklis – 42,2 proc., kai šalyje šis rodiklis tik 24,8 proc. Svarbu ir tai, kad tiek bendrai šalyje, tiek daugelyje šalies regionų (išskyrus Tauragės regioną) analizuojant 2016–2020 m. laikotarpio duomenis rodiklis mažėjo. Šalyje mažėjo 5,3 procentinio punkto (nuo 30,1 iki 24,8 proc.), kai tuo tarpu Utenos regione šis rodiklis didėjo 5,7 procentinio punkto (nuo 36,5 proc. iki 42,2 proc.).

Nors Utenos regione bendras asmenų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje procentas nuo 2020 m. iki 2021 m. sumažėjo nuo 42,2 proc. iki 38,0 proc., tačiau šis rodiklis ir toliau išlieka prasčiausias tarp visų šalies regionų. Didesnę nei 30 proc. asmenų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje ribą viršijo tik Telšių ir Marijampolės regionai, kuriuose šio rodiklio 2021 m. reikšmė atitinkamai siekė 31,5 ir 33,2 proc. 2022–2030 metų Regionų plėtros programoje² analizuojant šią probleminę situaciją atliepantią rodiklį nurodyta, kad didėjant ekonominiams skirtumams tarp regionų, didėja ir gyventojų pajamų, skurdo rizikos ir socialinės atskirties netolygumai. Skurdo rizikos ir socialinės atskirties lygis Lietuvoje viršija ES vidurkį. 2020 metais Lietuvoje 24,8 proc., arba apie 696 tūkst., asmenų patyrė skurdo riziką ar socialinę atskirtį, kai ES vidurkis siekė 21,5 proc. Pažymėta, kad skurdo rizikos ir socialinės atskirties rodiklis gerėja labai nežymiai ir 2021 metais sumažėjo iki 24,5 proc., tačiau kai kurių tikslinių grupių skurdas ir socialinė atskirtis tebėra didelė problema. Didesnę skurdo riziką ir socialinę atskirtį patiria vyresni nei 65 metų asmenys, vieniši tėvai, gausios šeimos, neįgalieji. Per 2014–2021 metus skurdo riziką ir socialinę atskirtį patiriančių gyventojų dalies teritoriniai netolygumai padidėjo nuo vidutinių 2,5 proc. punkto iki 3,6 proc. punkto, arba 1,6 karto. Labiausiai buvo paveikti atokūs, retai gyvenami ir mažesne ekonominės veiklos koncentracija pasižymintys regionai, tarp kurių labiausiai – Utenos regionas.

RPP nustatyta, kad Utenos regione 2020 m. socialines paslaugas gaunančių asmenų dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų skaičiaus sudarė tik 13 proc., kai vidutiniškai šalyje šis rodiklis siekia 16 proc. Įvertinus tai, kad Utenos regione fiksuota didžiausia, lyginant su kitais šalies regionais, asmenų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje, dalis, o atitinkamas paslaugas gauna mažesnė nei vidutiniškai šalyje šios tikslinės grupės asmenų dalis, būtini kompleksiniai veiksmai, siekiant ne tik sumažinti esamus skurdo rizikos ir socialinės atskirties netolygumus tarp atskirų regionų, bet ir sudaryti tinkamas sąlygas, kad kaip įmanoma didesnė šios tikslinės grupės asmenų dalis gautų būtinas reikiamas socialines paslaugas.

Demografinės situacijos įtakojama, esama Regiono socialinė aplinka nulemia intensyvių socialinių paslaugų infrastruktūros naudojimą bei atitinkamai blogina jos būklę, kas taip pat sąlygoja didėjančią paslaugų kokybės atotrūkį nuo didžiųjų regionų centrų. Pvz., Vilniaus apskrityje 2020 metais buvo 7 globos įstaigos suaugusiems neįgaliesiems asmenims, kuriose gyveno 926 asmenys (vidutiniškai vienai globos įstaigai Vilniaus regione tenka 132 suaugusieji neįgalieji asmenys), Kauno regione

² Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 713 „Dėl 2022–2030 metų regionų plėtros programos patvirtinimo“

atitinkamai 6 įstaigos ir 579 asmenys (vidutiniškai vienai įstaigai tektų 97 asmenys), o Utenos regione 5 įstaigose gyveno 952 asmenys (vidutiniškai 190 asmenų vienai įstaigai). Socialinių paslaugų infrastruktūros intensyvų naudojimą patvirtinta ir ženkliai didesnis laikino gyvenimo įstaigų gyventojų skaičius. Nustatyta, kad nakvynės namuose 2020 m. Regione buvo apgyvendinta 86 asmenys (10 tūkst. gyventojų Vilniaus regione tektų 4,7 nakvynės namuose apgyvendinti asmenys, Kauno regione – 5,2, o Utenos – 7). Regione daug intensyviau naudojami ir krizių centrai bei laikino apgyvendinimo įstaigos motinoms ir vaikams. Utenos regione 2020 m. šiose įstaigose buvo apgyventa 117 asmenų, kai palyginimui Alytaus regione – 15, Marijampolės – 61, Telšių – 32 asmenys. 2020 metais Regiono Dienos centruose socialines paslaugas gavo 513 vaikų su negalia, kai Vilniaus regione fiksuotas rodiklis – 871, Kauno – 624, tad atitinkamai 1 000 gyventojų tenkantis Dienos centruose socialines paslaugas gavusių vaikų skaičius Regione siekia daugiau nei 4, kai Vilniaus ir Kauno regionuose beveik 4 kartus mažiau, t. y. atitinkamai 1,07 ir 1,09. Bendras šalies vidurkis yra 1,43. Už bendrą šalies vidurkį aukštesnis, tačiau ženkliai mažesnis nei Utenos regione, rodiklis fiksuotas Alytaus (2,76), Marijampolės (2,14) ir Šiaulių (2,04) regionuose.

Intensyviai naudojama atitinkamų socialinių paslaugų infrastruktūra nors ir parodo teikiamų socialinių paslaugų įvairovę bei apimtį, bet tuo pačiu dėl didesnio paslaugų gavėjų skaičiaus susiduria su iššūkiais siekiant užtikrinti kokybiškas paslaugas ir išvengti dar didesnio atotrūkio nuo didžiųjų miestų regionų. Nustatyta, kad dalis instituciniuose globos namuose gyvenančių asmenų galėtų gyventi bendruomeniniuose ar savo namuose su priežiūra, tačiau tam trūksta reikiamos infrastruktūros. Vien tik pagal parengtą Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Utenos regiono žemėlapi³, preliminariai skaičiuojama, kad įsigijus ir pritaikius 19 apsaugotų būstų juose galėtų būti įkurta 46 apgyvendinimo vietos, o 7 grupinio gyvenimo namuose dar atitinkamai 70 apgyvendinimo vietų, taip pat preliminariai nustatytas papildomas užimtumo paslaugų infrastruktūros poreikis, numatant įkurti 8 dienos užimtumo centrus ir/ar socialines dirbtuves, kuriuose atitinkamas užimtumo paslaugas galėtų gauti apie 160 tikslinės grupės asmenų.

Jungtinių Tautų žmonių su negalia teisių konvencijoje ir jos fakultatyviojo protokolo 19 straipsnyje įtvirtinta, kad konvenciją įgyvendinančiosios šalys privalo pripažinti visų žmonių su negalia lygias teises gyventi bendruomenėje bei imtis veiksmingų ir atitinkamų priemonių, kad sudarytų sąlygas žmonėms su negalia visapusiškai įgyvendinti šią teisę ir būti visiškai įtrauktiems į bendruomenę bei dalyvauti joje, užtikrinant, kad: 1) žmonės su negalia turėtų galimybę lygiai su kitais asmenimis pasirinkti savo gyvenamąją vietą ir tą vietą, kur jie nori gyventi ir su kuo, ir kad jie neprivalėtų gyventi konkrečioje gyvenamojoje aplinkoje; 2) žmonės su negalia turėtų galimybę pasinaudoti įvairiomis namuose, gyvenamojoje vietoje teikiamomis ir kitomis pagalbinėmis bendruomenėje teikiamomis paslaugomis, įskaitant asmeninę pagalbą, būtiną padėti gyventi ir integruotis į bendruomenę ir užkirsti kelią izoliavimui ar atskyrimui nuo bendruomenės; 3) žmonėms su negalia lygiai su kitais asmenimis būtų suteikta galimybė naudotis bendruomenei skirtomis bendro naudojimo paslaugomis ir patogumais, kurie turi atitikti jų poreikius.

Siekiant įgyvendinti aukščiau įtvirtintas žmonių su negalia teises parengtas minėtas Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Utenos regiono žemėlapis, kurio rengimo metu nustatyta, kad vien tik Utenos regione veikia 4 socialinės globos įstaigos, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Socialinės apsaugos ir darbo ministerija: Aknystos, Utenos, Visagino ir Zarasų socialinės globos namai. 2021 m. pabaigoje šiose įstaigose viso gyveno 866 asmenys, iš kurių apie 63 proc. darbingo amžiaus asmenys su negalia (543), 12,9 proc. šių asmenų (70) buvo nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis. 37,3 proc. šių įstaigų gyventojų buvo senyvo amžiaus asmenys, iš kurių – 21 proc. nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis. Taip pat kiekvienoje regiono savivaldybėje, atsižvelgiant į Higienos instituto skelbiamus duomenis, neskaitant socialinės globos įstaigose gyvenančių asmenų, nustatytas preliminarus darbingo amžiaus intelekto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų (tikslinės grupės) skaičius: Anykščių rajono savivaldybėje tokių asmenų nustatyta 109, Ignalinos – 137, Molėtų – 153, Utenos – 253, Visagino – 67, Zarasų – 53. Žemėlapio rengimo metu atlikta socialinių paslaugų prieinamumo analizė atskleidė, kad intelekto ir (ar) psichikos negalią turintys asmenys menkai naudojami socialinėmis paslaugomis, t. y. apibendrinus savivaldybių analizę, Utenos regiono bendruomenėse šiuo metu gyvena mažiausiai 378 asmenys, kurie nedalyvauja socialinių paslaugų sistemoje, tačiau jiems yra reikalingos socialinės paslaugos (apgyvendinimo bei dienos užimtumo). Skaičiuotina, kad mažiausiai 104

³ [KS\(T\)-13_2022-10-14_priedas_SADM_zemelapis.pdf\(utenosregionas.lt\)](#)

šeimoms yra reikalingos laikino atokvėpio paslaugos. Neišsprendus šių problemų ir laiku nesuteikus individualių paslaugų, ateityje šiai daliai asmenų atsiras ilgalaikės globos poreikis, todėl Utenos regione būtina plėsti ne tik alternatyvias ir prevencines institucinei globai paslaugas, tačiau ir skatinti jų informacinį prieinamumą, plėtoti atvejo vadybą, skatinti socialinio darbo plėtrą, kad būtų suteikta savalaikė pagalba ir ugdomas asmenų bei jų artimųjų savarankiškas gyvenimas bei didinama įtrauktis į bendruomenę.

Atlikta socialinių paslaugų teikimo analizė atskleidžia, kad asmenys, turintys intelekto ir (ar) psichikos negalią mažai naudojami bendruomenėje teikiamomis socialinėmis paslaugomis, todėl galima daryti prielaidą, kad didžioji dauguma šių asmenų gyvena namuose su savo artimaisiais ir nedalyvauja socialinių paslaugų sistemoje – nėra ugdomi šių asmenų savarankiško gyvenimo įgūdžiai dėl ko asmenys mažai įsitraukia į bendruomenės gyvenimą, kitas gyvenimui svarbias sritis – užimtumą, sveikatos sritį, kultūrinį gyvenimą ir pan. Tuo tarpu šių asmenų artimieji nuolatos prižiūrėdami negalią turinčius asmenis negali ar pilnai negali dalyvauti darbo rinkoje, susiduria su kitais psichologiniais, darbo ir šeimos išipareigojimų derinimo iššūkiais. Šių asmenų įtraukimui į savarankišką ir bendruomenės gyvenimą yra būtina užtikrinti informacinį prieinamumą, t. y. suteikti visą reikiamą informaciją apie socialines ir kitas paslaugas, palydėti asmenį (šeimą) socialinių paslaugų ir kitų sektorių teikiamų paslaugų sistemoje. Individualių asmens poreikių užtikrinimui būtina diegti atvejo vadybos mechanizmą, suteikiant pagalbą, palydėjimą ir atstovavimą užtikrinant asmens norus ir poreikius tarpinstitucinėje erdvėje. Siekiant užtikrinti paslaugų plėtros procesą būtina stiprinti su tiksline grupe dirbančias nevyriausybinės organizacijas, socialinių paslaugų įstaigas, pritraukti, apmokyti ir įgalinti veikti naujus socialinių paslaugų teikėjus. Būtina diegti žmogaus teisėmis grįstą požiūrį, juo paremtus darbo metodus.

Be aukščiau nurodytos socialinių paslaugų infrastruktūros, reikalingos pereiti nuo asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų savivaldybėse ir vietos bendruomenėse tikslinės grupės asmenims, įskaitant ir gyvenančiuosius namuose, nepakankamo prieinamumo ir atitinkamai mažos tikslinės grupės įtraukties, atsižvelgiant į regiono socialinius ir demografinius rodiklius, išlieka poreikis ir toliau plėtoti bei modernizuoti nestacionarių, bendruomeninių paslaugų infrastruktūrą socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai. Taip pat, atsižvelgiant į regiono socialinius ir demografinius rodiklius, būtina savivaldybėse plėtoti dienos centrų, teikiančių kompleksines sveikatos priežiūros bei socialines paslaugas, infrastruktūrą, plėtoti ir modernizuoti stacionarių slaugos paslaugų žmonėms, sergantiems Alzheimerio liga, senatvine demencija, bei paliatyviosios pagalbos paslaugų infrastruktūrą, socialinių paslaugų įstaigų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūrą bendruomenėje (savarankiško gyvenimo namų, globos namų infrastruktūros plėtra; globos namų ir bendruomeninių paslaugų aplinkos pritaikymas Alzheimerio liga, senatvine demencija sergantiems asmenims, negalią turintiems asmenims; skaitmeninės, technologinės, inžinerinės ir kitos paslaugų infrastruktūros inovacijos, leidžiančios pagerinti tikslinių grupių asmenų savarankiškumą ir gyvenimo kokybę). ***Tiek nestacionarių socialinių paslaugų, tiek ir socialinių paslaugų įstaigų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūros modernizavimo ir plėtros poreikiai bei esamos paslaugos teikimo apimtys (paslaugos pasiūlos-paklausos analizė) bus nagrinėjami ir detalizuojami rengiant atitinkamas plano pažangos priemones.***

Socialinio būsto prieinamumo (paklausos ir pasiūlos) analizė:

RPP nustatyta, kad šalyje išlieka aktuali apsirūpinimo socialiniu būstu problema. 2020 metais socialinio būsto fondą sudarė 11 797 būstai, iš jų 252 būstų (2,14 proc.) buvo avarinės būklės arba netinkami gyventi. Laukiančių paramos būstui išsinuomoti sąrašė tuo tarpu buvo daugiau nei 10 tūkst. asmenų (šeimų), todėl socialinio būsto poreikis, net ir sutvarkius avarinės būklės ar netinkamus būstus, faktinę šio būsto pasiūlą viršija 2 kartus. Neįgalieji ir gausios šeimos – tos gyventojų grupės, kurioms tinkamas būstas rinkoje sunkiai prieinamas arba visai neprieinamas.

Pagal Socialinės paramos šeimai informacinės sistemos (SPIS) 2018 m. gruodžio 31 d. – 2022 m. gruodžio 31 d. laikotarpio duomenis nustatyta, kad Utenos regione laukiančiųjų socialinio būsto asmenų (šeimų) skaičiaus augimas yra beveik du kartus didesnis nei šalyje, t. y. bendras socialinio būsto laukiančiųjų asmenų/šeimų skaičius Regione padidėjo 42,7 proc. (nuo 480 iki 685), kai tuo pačiu laikotarpiu bendrai šalyje, padidėjo tik 22,3 proc. (nuo 7 939 iki 9 708). Didžiausias bendras laukiančiųjų socialinio būsto asmenų (šeimų) skaičiaus augimas fiksuotas Visagino savivaldybėje nuo 64 iki 227 (daugiau nei 3,5 karto), Ignalinos rajono savivaldybėje daugiau

nei 67,8 proc. (nuo 56 iki 94), Zarasų rajono savivaldybėje daugiau nei 24,6 proc. (nuo 69 iki 86). Kitose regiono savivaldybėse bendras laukiančiųjų būsto asmenų (šeimų) skaičius keitėsi nežymiai, pvz. Utenos rajono savivaldybėje sumažėjo nuo 90 iki 89, Molėtų – nuo 140 iki 135, Anykščių – nuo 61 iki 54, tačiau net ir esant sumažėjimui paslaugos poreikis šiose savivaldybėse nėra patenkinamas dėl nepakankamos socialinio būsto pasiūlos. Per analizuojamą laikotarpį nei vienoje iš Regiono savivaldybių nebuvo tolygaus mažėjimo ar didėjimo, kas tik patvirtina nestabilią socialinio būsto laukiančių asmenų/šeimų situaciją, kurią įtakoja ne tik besikeičianti Regiono socialinė ir ekonominė situacija, bet ir tai, kad dalis savivaldybių siūlomo socialinio būsto yra toli nuo rajonų centrų ir darbo vietų (nepatraukliose kurtis vietose), prastos būklės, nėra susisiekimo – kas taip pat nulemia ir asmenų/šeimų laukiančių socialinio būsto apsisprendimą (*prašymą išbraukti iš laukiančiųjų socialinio būsto sąrašo, tokio būsto atsisakymą ir pan.*).

Gyventojų skaičiaus mažėjimas, didžiausia šalyje Utenos regione fiksuota asmenų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje dalis, ir beveik du kartus spartesnis nei šalyje laukiančiųjų būsto asmenų (šeimų) skaičiaus augimas įtakojo ir daug didesnę nei šalyje 10 000 gyventojų tenkantį laukiančiųjų socialinio būsto asmenų (šeimų) skaičių. Pagal 2018 m. gruodžio 31 d. duomenis nustatyta, kad 10 000 gyventojų tenkantis laukiančiųjų socialinio būsto asmenų (šeimų) skaičius regione siekė 37,7 asmenis (šeimas), o pagal 2022 m. gruodžio 31 d. duomenis net 54,6. Kai tuo tarpu šalyje 10 000 gyventojų tenkantis laukiančiųjų socialinio būsto asmenų (šeimų) skaičius didėjo nuo 28,4 iki 33,9. Ženkliai tiek bendrą šalies, tiek regiono 10 000 gyventojų tenkantį laukiančiųjų socialinio būsto asmenų (šeimų) skaičiaus vidurkį viršija Molėtų rajono ir Visagino savivaldybės, kuriose šis skaičius atitinkamai siekė 80,7 ir 114,5.

Pagal savivaldybių pateiktus duomenis nustatyta, kad įgyvendinant 2014–2020 m. laikotarpio priemonės 08.1.2-CPVA-R-408 „Socialinio būsto fondo plėtra“ projektus viso regione įsigyta 127 socialiniai būstai, iš kurių skirtų gausioms šeimoms įsigyta tik 20, o būstų skirtų neįgaliejių asmenų ir šeimų, kuriose yra tokių asmenų, aprūpinimui tik 10. Esami duomenys patvirtina, kad socialinio būsto skirto gausioms šeimoms bei neįgaliesiems asmenims poreikio patenkinimas išlieka dideliu išūkiu savivaldybėms, kadangi šioms tikslinėms grupėms tinkamo būsto rinkoje pasiūlos arba nėra arba ji yra nepakankama. Pagal regiono savivaldybių duomenis Anykščių rajono savivaldybėje įsigyti 4 gausioms šeimoms skirti būstai, o neįgaliesiems asmenims ir šeimoms, kuriose yra tokių asmenų, nepavyko įsigyti nei vieno būsto, Ignalinos rajono savivaldybėje įsigyti 4 gausioms šeimoms skirti būstai ir 2 būstai skirti neįgaliesiems asmenims ir šeimoms, kuriose yra tokių asmenų, Molėtų rajono savivaldybėje – atitinkamai 4 ir 2, Visagino savivaldybėje – atitinkamai 4 ir 3 bei Zarasų rajono savivaldybėje – atitinkamai 4 ir 3.

Esamą problemą dėl nepakankamo aprūpinimo socialiniu būstu nulemia ne tik augantis socialinio būsto laukiančių šeimų/asmenų skaičius, bet ir socialinio būsto fonde esančių socialinių būstų nusidėvėjimas bei lėtas socialinio būsto fondo plėtros tempas. Nustatyta, kad per 2018–2022 m. laikotarpį regione buvo pripažinti kaip netinkami naudoti (avariniai) ir / ar išbraukti iš socialinio būsto fondo iš viso 30 socialinių būstų. Per tą patį laikotarpį įsigyta 96 socialiniai būstai, iš kurių net 86 įsigyti įgyvendinant 2014–2020 m. laikotarpio 08.1.2-CPVA-R-408 priemonės projektus. Minėta situacija yra svarbi tuo, kad jei ne ES struktūrinių fondų investicijos, socialinių būstų nusidėvėjimo tempai būtų ženkliai didesni nei vien tik savivaldybių lėšomis vykdoma socialinio būsto fondo plėtra, t. y. be ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų projektų įsigyta tik 10 socialinių būstų, o pripažinta kaip netinkami naudoti (avariniai) ir / ar išbraukti iš socialinio būsto fondo 30 socialinių būstų.

2022 m. gruodžio 31 d. duomenimis Utenos regiono savivaldybių socialinio būsto fondą sudaro 941 socialinis būstas, iš jų: 716 socialinių būstų yra miesto ir 225 kaimo gyvenamojoje vietovėje. Gausioms šeimoms regione skirti 167 socialiniai būstai, neįgaliesiems asmenims ir šeimoms, kuriose yra tokių asmenų – 37 socialiniai būstai. Socialinių būstų skirtų tikslinei grupei dalis regione pasiskirto labai netolygiai, pvz., Ignalinos rajono savivaldybėje gausioms šeimoms skirtų būstų dalis sudaro kiek daugiau nei 10 proc. (18 iš 174), Molėtuose beveik 12 proc. (17 iš 149), o pvz., Anykščių ar Utenos rajono savivaldybėse apie 24 ar daugiau nei 29 proc. (atitinkamai 27 iš 92 ir 29 iš 121). Neįgaliesiems asmenims ir šeimoms, kuriems reikalingas specialiai pritaikytas būstas, skirtų socialinių būstų dalis yra dar mažesnė, pvz. Utenos rajono savivaldybėje tik 1 toks socialinis būstas, Zarasų rajono savivaldybėje – 2, Molėtų rajono ar Visagino savivaldybėse po 4. Šią situaciją nulėmė ir tai, kad rinkoje

įsigyti būstų, kuriuos galima būtų pritaikyti socialiniam būstui arba visai nėra, arba esami parduodami būstai neatitinka minimalių socialiniams būstams keliamų reikalavimų, yra toli nuo rajonų centrų ir darbo vietų, nėra užtikrintas tinkamas susisiekimas ir pan.

Vidutinis socialinio būsto laukimo laikas (2022 m. gruodžio 31 d. duomenys) Anykščių rajono savivaldybėje yra apie 3 metai, iš jų: šeimos auginančios tris ir daugiau vaikų socialinio būsto vidutiniškai laukia 2,6 metų, neįgalieji asmenys ir šeimos, kuriose yra tokių asmenų, – 4,4 metų (*neįgaliųjų asmenų ir šeimų, kuriose yra tokių asmenų, sąraše laukiantys asmenys (šeimos), lyginant su kai kuriomis kitomis grupėmis socialinio būsto laukia beveik dvigubai ilgiau*). Ignalinos rajono savivaldybėje socialinio būsto vidutiniškai laukiama 4,8 metų, gausios šeimos ir neįgalieji būsto laukia apie 3-4 metus. Molėtų rajono savivaldybėje vidutinis socialinio būsto laukimo laikas yra 7,5 metų, gausių šeimų vidutinis socialinio būsto laukimo terminas yra 6 metai, neįgaliųjų asmenų ir šeimų, kuriose yra tokių asmenų, sąraše vidutinis socialinio būsto laukimo terminas taip pat yra apie 7,5 metų. Utenos rajono savivaldybėje gausių šeimų vidutinis socialinio būsto laukimo terminas yra apie 5 metus, neįgaliųjų asmenų ir šeimų, kuriose yra tokių asmenų, – 5,3 metų, bendroje eilėje laukiančių asmenų – 7,5 metų. Visagino savivaldybėje gausių šeimų vidutinis socialinio būsto laukimo laikas yra 2 metai, neįgaliųjų, asmenų, sergančių lėtinių ligų sunkiomis formomis, ir šeimų, kuriose yra tokių asmenų, – 2 metai, bendrajame sąraše laukiančių asmenų – 2,3 metų. Zarasų rajono savivaldybėje vidutinis socialinio būsto laukimo laikas yra apie 3 metus, tikslinės grupės asmenų (*tiek gausių šeimų, tiek neįgaliųjų, asmenų, sergančių lėtinių ligų sunkiomis formomis, ir šeimų, kuriose yra tokių asmenų*) vidutinis laukimo laikas yra apie 2 metus. Esami socialinio būsto laukimo netolygumai atkleidžia netolygią socialinio būsto poreikio patenkinimo situaciją regione, kuri priklauso ne tik nuo bendro socialinio būsto laukiančiųjų skaičiaus, bet ir nuo socialinio būsto fonde esančių būstų skaičiaus ir jų būklės bei socialinio būsto fondo plėtros galimybių.

Atliekant situacijos analizę taip pat nustatyta, kad kiti regiono savivaldybėse taikomi būsto aprūpinimo būdai (*pvz. subsidijos būsto kredito daliai apmokėti, būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčio dalies kompensacija*) yra neveiksmingi esamai probleminei situacijai pagerinti, kadangi per nagrinėjamą penkerių metų laikotarpį dalyje savivaldybių iš dalies kompensuojamu būsto kreditu nepasinaudojo nei vienas tikslinės grupės asmuo (šeima), o kitose savivaldybėse, taip, kaip ir būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčio dalies kompensacija, tik keletas asmenų (šeimų). Ši situacija nesudaro tinkamų sąlygų išplėsti galimybes apsirūpinti būstu tikslinės grupės asmenims ir šeimoms, turintiems teisę į socialinio būsto nuomą, kadangi neįgaliųjų ir gausių šeimų grupės yra tos grupės, kurioms tinkamas būstas rinkoje yra sunkiai arba visai neprieinamas, todėl siekiant išplėsti galimybes apsirūpinti būstu tikslinės grupės asmenims ir šeimoms, turintiems teisę į socialinio būsto nuomą, būtina padidinti savivaldybių socialinio būsto fondą.

SPIS 2022 m. gruodžio 31 d. duomenimis regione yra 685 laukiančiųjų socialinio būsto sąrašuose įrašytų asmenų (šeimų), kurių bendras šeimos narių skaičius siekia 1 316 asmenų, tad atitinkamai įvertinus aukščiau nurodytus socialinio būsto fondo plėtros tempus (96 naujus socialinius būstus per 5 metus, arba vidutiniškai 19 būstų per metus), esant tokiems tempams prireiktų daugiau nei 36 metų, kad būtų patenkintas visų socialinio būsto laukiančiųjų asmenų poreikis. Atlikta atskirų Regiono savivaldybių nepakankamo socialinio būsto prieinamumo (pasiūlos) priežasčių giluminė analizė atskleidė, kad kai kuriose regiono savivaldybėse dėl netinkamai iš anksto suplanuotos socialinio būsto fondo plėtros alternatyvos įgyvendinant ES lėšomis finansuojamos priemonės „Socialinio būsto fondo plėtra“ Nr. 08.1.2-CPVA-R-408 projektus, atsižvelgiant į pigiausią alternatyvos įgyvendinimo būdą, nepavyko įsigyti dalies planuotų socialinių būstų. Pvz., Anykščių rajono savivaldybėje įgyvendinant minėtos priemonės lėšomis finansuojamą projektą pavyko įsigyti tik 11 iš 20 socialinių būstų, Ignalinos rajono savivaldybėje įsigyta tik 18 iš 21 planuoto įsigyti socialinio būsto. Šią situaciją nulėmė tai, kad rinkoje įsigyti būstų, kuriuos galima būtų pritaikyti socialiniam būstui arba visai nėra, arba esami parduodami būstai neatitinka minimalių socialiniams būstams keliamų reikalavimų, yra toli nuo rajonų centrų ir darbo vietų, nėra užtikrintas tinkamas susisiekimas ir t. t. Ypatingai svarbu pažymėti, kad ir šių minėtų savivaldybių atveju per projektų įgyvendinimo laikotarpį tarp įsigytų būstų tinkamų neįgaliesiems arba visai nebuvo (Anykščių savivaldybės projektas), arba juos papildomai teko pritaikyti.

Esamos situacijos analizė pagrindžia, kad sudėtingiausia yra aprūpinti socialiniu būstu gausias šeimas (šeimas, auginančias tris ir daugiau vaikų) ir neįgaliuosius asmenis, kadangi šioms tikslinėms grupėms tinkamo būsto rinkoje pasiūlos arba visai nėra arba ji nepakankama. Pagal savivaldybių pateiktą informaciją (2023 m.

sausio-vasario mėn. duomenys) socialinio būsto regione laukė 87 tikslinės grupės (neįgalieji ir gausios šeimos) asmenys (šeimos), kurių bendras šeimos narių skaičius - 332. Ši labiausiai socialiai pažeidžiama tikslinė grupė sudaro apie 13 proc. nuo visų socialinio būsto laukiančių asmenų (šeimų), todėl parengtoje regioninėje pažangos priemonėje Nr. LT029-01-02-01 „Socialinio būsto fondo plėtra“, atsižvelgiant į kiekvienos savivaldybės specifiką yra parinktas optimalus tikslinės grupės poreikius atliepantis socialinio būsto fondo plėtros įgyvendinimo būdas. **Plačiau žr. parengtą regioninės pažangos priemonės Nr. LT029-01-02-01 „Socialinio būsto fondo plėtra“ pagrindimo aprašą.**

Sveikatos priežiūros srities esama situacija ir nustatyti tarpregioniniai netolygumai:

Nepalankūs demografiniai veiksniai, atspindintys gyventojų amžiaus struktūrą (didžiausias šalyje demografinės senatvės koeficientas ir gyventojų medianinis amžius), esama depopuliacija daro spaudimą viešųjų paslaugų efektyvumui ir kokybei, įtakoja sveikatos priežiūros sistemą, kas savo ruožtu nulemia dar didesnę sveikatos paslaugų teikimo tarpregioninį atotrūkį. 2020 metų duomenimis Stacionario ligonių skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, Regione sudarė 186,6 ir viršijo bendrą šalies rodiklį (173,6) bei buvo vienas didžiausių šalyje (didesnis rodiklis – 187,2 fiksuotas tik Tauragės regione). Gyventojų sveikatos problemas bei stacionarių paslaugų poreikį lemia ne tik seniausias šalyje gyventojų amžius, bet ir esami Regiono gyventojų įpročiai. 2019 metų duomenimis nustatyta (naujesnių duomenų nėra), kad net 21,8 proc. gyventojų yra kasdien vartojantys tabako gaminius, kai tuo tarpu bendras šalies rodiklis yra – 18,9 proc. (didesnis nei Utenos regione rodiklis fiksuotas tik Alytaus (25,2 proc.) ir Panevėžio (22 proc.) regionuose). Taip pat nustatyta, kad 2019 metais (naujesnių duomenų nėra), gyventojų, vartojusių alkoholinius gėrimus per praėjusius 12 mėn. dalis (79,1 proc.) Utenos regione yra viena didžiausių šalyje (daugiau – 79,7 proc. – fiksuota tik Telšių regione), kai tuo tarpu bendras šalies rodiklis siekia 71,4 proc. Prastus sveikos gyvensenos rodiklius atspindi ir taip žemas 1 000 gyventojų tenkantis reguliariai sportuojančių asmenų skaičius, kuris nuo 2015 metų iki 2019 metų sumažėjo dar 34 procentais. Nurodyti gyventojų žalingi įpročiai ir nepakankamas sveikos gyvensenos propagavimas siejamas su prevencinių priemonių, stiprinančių visuomenės sveikatą bei psichologinę gerovę ir atsparumą, trūkumu regione.

Nepakankamas gyventojų sveikos gyvensenos raštingumas bei esami rizikos faktoriai nulemia tai, kad viena iš pagrindinių mirčių priežasčių regione yra kraujotakos sistemos ligos. 2020 m. duomenimis 100 tūkst. gyventojų Regione teko 1 214,75 kraujotakos sistemos ligų sukeltos mirtys, kai tuo tarpu šalyje šis rodiklis siekė 820,79. Analizuojant 2014–2020 m. duomenis nustatyta, kad Regione mirčių skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, dėl kraujotakos sistemos ligų didėjo 16,74 proc., kai šalyje padidėjo tik 6,86 proc. Mažiau už šalies vidurkį mirčių nuo kraujotakos ligų fiksuota tik Visagino savivaldybėje, tačiau palyginus su 2014 m. duomenimis čia jų skaičius išaugo 28,95 proc. Didžiausias mirčių skaičius dėl kraujotakos ligų, tenkantis 100 tūkst. gyventojų 2020 m. duomenimis fiksuotas Anykščių rajono savivaldybėje – 1 563,7 (išaugo 26,24 proc.), kitose Regiono savivaldybėse taip pat pastebimas ženkliai didesnis nei šalyje atitinkamo mirčių skaičiaus augimas: Ignalinos rajono savivaldybėje – 5,77 proc., Molėtų – 15,62 proc., Utenos – 12,61 proc., Zarasų – 18,50 proc., kai palyginimui Vilniaus mieste, kuriame yra labiausiai šalyje išvystyta medicinos paslaugų infrastruktūra, per analizuojamą laikotarpį mirčių nuo kraujotakos ligų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, mažėjo 0,5 proc.

Nustatyta, kad proporcingai didžiausiam mirčių nuo kraujotakos sistemos ligų skaičiui, tenkančiam 100 tūkst. gyventojų, Anykščių rajono savivaldybei tenka ir mažiausias pas gydytojus apsilankiusių asmenų skaičius, tenkantis 100 gyventojų, kuris 2020 m. duomenimis siekė 473,37 bei nuo 2014 m. sumažėjo 34,71 proc., ir kuris yra didesnis už šalies vidurkį 27,51 proc. Likusiose Regiono savivaldybėse apsilankymų sumažėjimo procentas neviršija šalies vidurkio. Taigi, nors bendras apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis 100 gyventojų, šalyje per analizuojamą laikotarpį sumažėjo labiau nei Regione, bet įvertinus Regiono gyventojų amžiaus struktūrą ir sveikos gyvensenos problemas (žalingi įpročiai, mažesnis reguliariai sportuojančių asmenų skaičius) yra nepakankamas rodiklis siekiant išvengti sveikatos priežiūros paslaugų netolygumo, ypatingai ženkliai aukštesnio nei šalyje mirtingumo nuo kraujotakos ligų skaičiaus. Nurodytus sveikatos netolygumus įtakoja net tik gyventojų demografinė situacija ir socialinė aplinka bei įpročiai, bet ir sveikatos apsaugos specialistų trūkumas, kadangi jauni gydytojai dėl nepatrauklių darbo sąlygų (nekokybiškos darbo sąlygos, per mažas darbo užmokestis, dideli krūviai) neatvyksta į Regioną (Visagine prie bendrų priežasčių, aktualių Regionui, prisideda dar ir kalbinis barjeras), nepakankamos investicijos į sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūros atnaujinimą, sena įranga neužtikrina kokybiškų paslaugų teikimo (nusidėvėję greitosios medicinos pagalbos automobiliai ir pan.).

Svarbu ir tai, kad dėl sveikatos sutrikimų (depresijos, nerimo, potrauminio streso sindromo, elgesio sutrikimų ir kt.), nulemtų skurdo, socialinės atskirties, nedarbo, žalingų įpročių ir kitų priežasčių sukeltų atvejų Lietuvoje jau daugelį metų dėl savižudybių santykinai miršta daugiausia žmonių ES. Analizuojant šalies ir Regiono 2014–2020 m. duomenis nustatyta, kad 100 tūkst. gyventojų tenkantis mirtingumas dėl savižudybių Regione išaugo 9,25 proc. (nuo 35,37 iki 38,64), kai tuo tarpu šalyje mažėjo 31,5 proc. (nuo 31,71 iki 21,72). Analizuojant Regiono savivaldybių ir šalies 2020 m. savižudybių vidurkio santykį nustatyta, kad didžiausias savižudybių mirčių skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, yra Molėtų rajono savivaldybėje – 64,65 (šalies vidurkį viršija 2,98 karto), Ignalinos – 63,02 (šalies vidurkį viršija 2,90 karto), Anykščių – 56,94 (šalies vidurkį viršija 2,62 karto), Zarasų – 54,14 (šalies vidurkį viršija 2,49 karto). Utenos rajono ir Visagino savivaldybėse šis rodiklis mažesnis nei šalies vidurkis. Taigi, esami duomenys parodo ne tik ženklus problemos masto netolygumus lyginant šalies ir Regiono bendrą statistiką, bet ir atskleidžia netolygią situaciją Regiono viduje.

Aukščiau nurodytus regiono analizės metu išskirtus esamus sveikatos, įskaitant žalingų įpročių, tarpregioninius netolygumus patvirtina RPP nustatyti su sveikatos priežiūros sistema siejami pagrindžiantys poveikio rodikliai. RPP pagal 2020 m. duomenis nustatyta, kad Utenos regione fiksuota blogiausia šalyje prevencinėmis priemonėmis išvengiamo mirtingumo (mirusiųjų skaičius tenkantis 100 tūkst. gyventojų) rodiklio reikšmė – 382 bei atitinkamai blogiausia šalyje gydymo priemonėmis išvengiamo mirtingumo (mirusiųjų skaičius tenkantis 100 tūkst. gyventojų) rodiklio reikšmė – 265. Lyginant Utenos regiono prevencinėmis priemonėmis išvengiamo mirtingumo poveikio rodiklį su kitų šalies regionų analogišku rodikliu, nustatyta, kad šis rodiklis nuo kito prasčiausią rodiklio reikšmę turinčio regiono – Alytaus regiono (atitinkamas rodiklis siekia 356) skiriasi daugiau nei 7 proc., o nuo geriausią šio rodiklio reikšmę turinčio Vilniaus regiono (288) skiriasi beveik 33 procentais. Atitinkamai gydymo priemonėmis išvengiamo mirtingumo poveikio rodiklis nuo kito prasčiausią rodiklio turinčio regiono – Panevėžio regiono (atitinkamas rodiklis siekia 222) skiriasi daugiau nei 19 proc., o nuo geriausią šio rodiklio reikšmę turinčio Klaipėdos regiono (176) skiriasi daugiau nei 50 procentų. Įvertinus šiuos tarpregioninius netolygumus, rengiant atitinkamas pažangos priemones bus numatomos atitinkamos veiklos, skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui didinti, kurios būtų pagrįstos mokslo įrodymais, pripažinta gerąja praktika ar tarptautiniais standartais, pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką).

Visose regiono savivaldybėse teikiamos pirminės sveikatos priežiūros paslaugos tiek savivaldybių pirminiuose sveikatos priežiūros centruose, tiek privačiose viešosiose įstaigose, veikia viena regioninė ligoninė – VšĮ „Utenos ligoninė“, teikianti paslaugas viso regiono gyventojams, visose savivaldybėse veikia rajono lygmens ligoninės, tačiau jų teikiamų paslaugų spektras gan skirtingas ir ribotas, dalis pacientų laiku negauna reikiamų paslaugų regione (apklausų duomenimis dėl ilgų eilių gydymo įstaigose nėra patenkinamas virš 9 proc. 15 metų ir vyresnių gyventojų sveikatos priežiūros poreikis), todėl numatomos atitinkamos veiklos, skirtos ilgalaikės priežiūros paslaugų plėtrai savivaldybėse, kurių įgyvendinimas bus paremtas pagal su Sveikatos apsaugos ministerija suderintą regiono ilgalaikės priežiūros paslaugų savivaldybėse organizavimo ir infrastruktūros, reikalingos ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui, modernizavimo žemėlapi.

1. Apibendrinimas. Aukščiau nurodyta atitinkamų socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų situacija ir ją nulemiantys veiksniai (rodikliai) leidžia apibendrintai nustatyti Regione egzistuojančią problemą – **Nepakankama socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir prieinamumas.** Problemą lemiančios priežastys:

- Blogėjanti sveikatos ir socialinės infrastruktūros būklė, didėjantis paslaugų kokybės atotrūkis nuo didžiųjų regionų centrų;
- Blogėjanti gyventojų sveikata dėl nepakankamo gyventojų švietimo ir nepakankamos infrastruktūros sveikatos srityje, prasto asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo bei teritorinių netolygumų;
- Augantis skurdo lygis neleidžiantis patenkinti socialinio būsto poreikio, ypačingai būsto skirto gausioms šeimoms ir / ar neįgaliesiems.

2. ŠVIETIMO PASLAUGŲ SRITIS, IDENTIFIKUOTA PROBLEMA, JĄ NULEMIANČIOS PRIEŽASTYS IR ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI (RODIKLIAI).

Regione vykstančius besikeičiančios švietimo sistemos procesus nulemia Regiono demografinis ir socialinis kontekstas, t. y. sparčiai mažėjant ir senstant gyventojams, emigruojant jauniems produktyviems darbingo amžiaus gyventojams sparčiai mažėja ir mokyklinio amžiaus mokinių skaičius, nebesuformuojami pilni klasių komplektai, didėja infrastruktūros išlaikymo kaštai. Bendrą švietimo situaciją Regione atspindi bendrojo ugdymo (toliau – BU) mokyklų mokinių skaičiaus pokyčiai per 2014-2015 – 2020-2021 mokslo metų laikotarpį. Nustatyta, kad Regione bendrojo ugdymo mokinių skaičius per analizuojamą laikotarpį sumažėjo 20,1 proc., kai tuo tarpu šalyje fiksuotas bendras mažėjimas siekia 5,1 proc. Mažėjant mokinių skaičiui mažėja ir bendrojo ugdymo mokyklų skaičius, jos arba visai uždaromos, arba prijungiamos prie kitų mokyklų ir tampa jų skyriais. Regione per analizuojamą laikotarpį bendrojo ugdymo mokyklų skaičius sumažėjo 30 proc., kai tuo tarpu šalyje mokyklų skaičius mažėjo tik 18,6 proc. Mokinių skaičiaus mažėjimas bei dėl šios priežasties uždaromos mokyklos (ypač nutolusios kaimo mokyklos) sukelia mokinių pavėžėjimo problemas, kurias taip pat įtakoja ir tinkamų mokyklinių autobusų (geltonųjų autobusų) ir /ar kitų suderintų susisiekimo priemonių bei bendrų maršrutų tarp atskirų Regiono savivaldybių trūkumas. Vis tik svarbu pažymėti, kad nors ilgalaikėje perspektyvoje BU mokyklų mokinių skaičius sumažėjo, tačiau 2022-2023 m. mokslo metais, lyginant su praėjusiais mokslo metais, pastebėtas mokinių skaičiaus Utenos regiono BU mokyklose padidėjimas (Švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) duomenimis). Šis augimas sietinas su užsieniečiais mokiniiais: 2021-2022 mokslo metais regiono mokyklose mokėsi 46 užsieniečiai, iš jų ne iš ES šalių – 35, o 2022-2023 m. m. jau 361 užsienietis, iš jų – 354 ne iš ES šalių. Taip pat, nors ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius mažėja, 2022 m. pastebimas jų skaičiaus padidėjimas, t. y. pagal 2022 m. duomenis vienerių metų amžiaus vaikų buvo 741, o iki vienerių metų - jau 744, todėl galima teigti, kad situacija turi tendenciją stabilizuotis.

Bendrą švietimo sistemos situaciją taip pat informatyviai atvaizduoja 2014-2015 – 2020-2021 mokslo metų duomenys apie mokyklinio amžiaus vaikus, nesimokančius mokykloje. Nors bendras mokinių skaičius Regione sumažėjo 20,1 proc., bet analizuojamu laikotarpiu Regione mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokykloje skaičius padidėjo 41,9 proc., kai tuo tarpu šalyje šis skaičius didėjo tik 17,4 proc. Svarbus ne tik mokykloje nesimokančių mokyklinio amžiaus mokinių skaičiaus augimas, bet ir šio skaičiaus proporcijos bendroje vaikų / mokinių struktūroje. 2014-2015 mokslo metais nesimokančių mokykloje mokinių buvo 4,2 proc., 2020-2021 mokslo metais šis skaičius išaugo iki 7,5 proc., kai tuo tarpu šalies mastu ši proporcija atitinkamai keitėsi nuo 4,3 proc. iki 5,3 proc. Minėtą Regiono situaciją įtakoja ne tik prastėjanti socialinė aplinka (skurdo rizika, vaikai iš nepasiturinčių ir/ar socialinių įgūdžių stokojančių šeimų), bet ir didelė, lyginant su Lietuvos vidurkiu, specialiųjų ugdymo poreikių (toliau – SUP) turinčių vaikų dalis BU mokyklose. Nors SUP vaikų dalis regiono bendrojo ugdymo klasėse 2018-2022 m. keitėsi nežymiai: 2018 m. regiono BU mokyklose buvo 2091 SUP mokinių, 2019 m. - 2164, 2021 m. – 2179, 2022 m.- 2107, 2023 m. - 2087, ir jų dalis bendrojo ugdymo klasėse išliko stabili (17-18 proc.), visu šiuo laikotarpiu SUP vaikų procentinė dalis išliko aukštesnė nei Lietuvos vidurkis (kuris buvo 11 proc. 2018 m. -13 proc. 2022 m.). Situaciją įtakoja atitinkamai didėjantis būtinos švietimo pagalbos poreikis, esama infrastruktūros būklė (daugumos savivaldybėms pavaldžių švietimo įstaigų pastatų fizinė būklė neatitinka šiuolaikinių reikalavimų), motyvacijos stoka dėl pedagogų (mokytojai, psichologai) trūkumo ir nepakankamos vyresnio amžiaus pedagogų kvalifikacijos diegiant inovatyvius ugdymo(si) metodus ir pan.

Netolygią švietimo sistemos situaciją Regione patvirtina 2020 m. Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenys, kurie leido nustatyti bendrojo lavinimo mokyklų, turinčių laboratorijas pasiskirstymo netolygumus: Anykščių rajono savivaldybėje iš 6 mokyklų laboratorijas turi 2 (33,33 proc.), Ignalinos – 2 iš 5 (40,00 proc.), Molėtų – 4 iš 7 (57,14 proc.), Utenos – 5 iš 13 (38,46 proc.), Zarasų – 2 iš 6 (33,33 proc.), Visagino – 5 iš 5, bet dalis iš jų yra nemodernizuotos, kai tuo tarpu pvz. Vilniaus mieste šis rodiklis siekia 61,25 proc. Pagal savivaldybių pateiktus duomenis nustatyta, kad per 2014–2020 m. laikotarpį modernizuotų ugdymo aplinkų dalis Regione pasiskirsto labai netolygiai, pvz. Ignalinos rajono savivaldybėje 2014 m. jų buvo modernizuota apie 3,8 proc. nuo bendro ploto, o 2020 m. ši dalis padidėjo iki 11,5 proc., t. y. per 2014–2020 m. pavyko modernizuoti tik 7,7 proc. ugdymo aplinkų. Molėtų rajono savivaldybėje šis rodiklis siekia tik 3,8 proc., Anykščių rajono savivaldybėje – apie 10 proc., Utenos rajono savivaldybėje modernizuotas plotas 2014–2020 m. didėjo nuo 60 iki 65 proc., Visagino savivaldybėje modernizuota tik 0,68 proc. nuo viso švietimo įstaigų bendro ploto, Zarasų rajono savivaldybėje – 6 840 kv. m. iš 28 205 kv. m. (24,25 proc.).

Esama infrastruktūros būklė bei inovatyvių mokinius įtraukiančių mokymosi metodų trūkumas nulemia ir prastesnius mokymosi pasiekimo rezultatus. Nustatyta, kad moksleivių pasiekusių valstybinio brandos egzamino (biologija, chemija, fizika) šalies vidurkį dalis yra 40,62 proc. nuo visų laikusių, kai tuo tarpu šalyje ši dalis yra

46,63 proc. Taip pat nustatyta, kad moksleivių informacinių technologijų valstybinio brandos egzamino rezultatai blogėja nuo 2014 m., tad 2020 m. pasiekusių šalies vidurkį dalis yra tik 28,3 proc. nuo visų laikusių, o moksleivių pasiekusių matematikos valstybinio brandos egzamino šalies vidurkį dalis yra tik 19,97 proc. nuo visų laikusių, šalyje ši dalis yra 25,27 proc. Taigi, nors Regione trūksta gamtamokslinių ir inovatyvių bei pažangių tikslinių mokslų ir informacinių technologijų (STEAM) laboratorijų, tačiau tikimasi, kad Utenoje dar tik pradantis savo veiklą, o Visagine kuriamas STEAM centrai, kurių laboratorijose bus sudarytos palankesnės sąlygos mokiniams susipažinti su gamtamokslinių ir inovatyvių bei pažangių tikslinių mokslų ir informacinių technologijų mokslo sričių ir su tuo susijusių profesijų specifika, sustiprins šių mokslo sričių mokinių gebėjimus.

Nors pagal 2020–2021 mokslo metų duomenis RPP nustatyta poveikio rodiklio „Negalią turinčių mokinių, ugdomų įtraukiuoju būdu bendros paskirties švietimo įstaigose (bendrosiose klasėse), dalis/ proc.“ reikšmė Utenos regione (71,5 proc.) yra geriausia tarp visų šalies regionų, tačiau priešingai nei šis rodiklis – mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų yra ženkliai per mažą. 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos (toliau – IP) 4.5. uždavinio specialiojo rodiklio „Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų“ pradinė reikšmė (2021 m.) Sostinės regione – 14,1 proc., tuo tarpu Vidurio ir vakarų Lietuvos (toliau – VVL) regione, įskaitant ir Utenos regioną, tik – 8,6 proc. Vertinant pradinę situaciją pagal ŠVIS pateikiamus Mokyklų pritaikymo neįgaliesiems anketų duomenis už 2020–2021 mokslo metus⁴ nustatyta, kad žmonių su negalia (toliau – ŽN) poreikiams pritaikyta tik 5 Utenos regione esantys BU mokyklų ir jų padalinių (skyrių) pastatai, kas sudaro mažiau nei 7,6 proc. nuo visų minėtų įstaigų (analizuojamą laikotarpiu buvo pateikti 66 regiono BU mokyklų ir jų padalinių (skyrių) duomenys, iš jų nurodyta, kad pritaikyta 5).

Išanalizavus ŠVIS pateikiamus mokyklų pritaikymo neįgaliesiems anketų už 2022–2023 m. duomenis nustatyta, kad bendra ŽN poreikiams pritaikytų regiono BU įstaigų ir jų skyrių dalis siekia tik 9,3 proc. (5 iš 54 anketas pateikusių įstaigų ir jų skyrių). Gauti rezultatai patvirtina, kad nors mokyklų ir jų skyrių skaičius regione mažėja optimizuojant bei efektyvinant BU mokyklų tinklą, tačiau ŽN poreikiams pritaikyta yra mažiau nei kas dešimta regione esanti BU įstaiga ar jos skyrius. Svarbu pažymėti, kad lyginant 2020–2021 ir 2022–2023 mokslo metų duomenis, bendra regiono ŽN poreikiams pritaikytų regiono BU įstaigų ir jų skyrių dalis nuo 7,6 proc. iki 9,3 proc. padidėjo ne todėl, kad padidėjo ŽN poreikiams pritaikytų regiono BU įstaigų ir jų skyrių skaičius (jų kaip ir buvo taip ir liko 5), o todėl, kad sumažėjo bendras pačių įstaigų ir jų skyrių skaičius (nuo 66 iki 54). Šis faktas patvirtina aplinkybę, kad problemą sukeliančios priežastys dėl lėšų trūkumo nėra sprendžiamos, į BU mokyklas ar jų skyrius atliekamos intervencijos vykdomos vadovaujantis formaliais Statybų techniniais reikalavimais dėl horizontaliųjų kriterijų taikymo, o ne įgyvendinamos konkrečios priemonės/veiklos, skirtos infrastruktūros pritaikymui ŽN poreikiams. Taip pat, pagal ŠVIS pateikiamus 2022–2023 mokslo metų duomenis, nustatyti vidiniai regiono savivaldybių netolygumai, patvirtinantys, kad Ignalinos, Zarasų rajonų ir Visagino savivaldybėse ŽN poreikiams nėra pritaikyta nei viena BU įstaiga ar jos skyrius. Anykščių ir Molėtų rajonų savivaldybėse pritaikyta po 2 įstaigas, o Utenos rajono savivaldybėje – 1 įstaiga. Minėta situacija aiškiai identifikuoja būtiną spręsti nagrinėjamos problemos priežastį – įvairias fizines negalias turinčių vaikų, jų tėvų/globėjų, mokyklų personalo poreikiams, nepritaikyta BU įstaigų aplinka (plačiau apie giluminės problemos priežastis, atliktą situacijos analizę ir siekiamus rezultatus žr. parengtą Pažangos priemonės Nr. LT029-01-03-01 „Ugdymo prieinamumo atskirtį patiriantiems vaikams didinimas“ pagrindimo aprašą).

RPP taip pat nustatyta, kad 2020 m. neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis pasinaudojusių mokinių dalis (išskyrus ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme dalyvaujančius vaikus) Utenos regione buvo 74 proc. Nors regiono neformalaus švietimo rodiklis yra gan aukštas – Lietuvos vidurkis 2020 m. buvo 61,7 proc., tačiau šis rodiklis mažėja (2019 m. - 73 proc., 2020 m. - 74 proc., 2021 m. – 70 proc., 2022 m. – 70 proc., 2023 – 66 proc.), ir 2022 m. neformaliame ugdyme dalyvavo jau tik 66,4 proc. vaikų (Lietuvos vidurkis 2022 m. siekė 63 proc.). Taigi, penkių metų laikotarpiu NVŠ dalyvaujančių vaikų sumažėjo 9,6 proc. (arba vidutiniškai -1,9 proc. per kiekvienių metus). Tuo tarpu Lietuvos rodiklis tuo pačiu laikotarpiu augo nuo 60 iki 63 proc., t. y. pokytis 5 proc. arba vidutiniškai 1 proc. per kiekvienių metus. Esant tokioms tendencijoms, regiono rodiklis po penkerių metų siektų 60 proc. o Lietuvos – 66 proc. Akivaizdu,

⁴ 1 - 3 klausimai (emokykla.lt)

kad negerinant neformalaus ugdymo sąlygų, neinvestuojant į patrauklių, prieinamų paslaugų teikimo infrastruktūrą, vaikų dalyvaujančių NVŠ, tik mažės, ir rodiklis ne tik nebesieks Lietuvos vidurkio, bet ir RPP nustatytos poveikio rodiklio bendros siektinos reikšmės – 65 proc. (2025 m.) ir 75 proc. (2030 m.).

Mažėjantis rodiklis, be kita ko, rodo, kad, nepaisant aukštesnio nei Lietuvos vidurkis rodiklio, nesudaromos patrauklios ir pakankamos sąlygos neformaliai ugdymui, neformaliame ugdyme dalyvaujančių vaikų skaičius mažėja.

Pagal ŠVIS duomenis, 2022–2023 mokslo metais Utenos regiono BU mokyklose mokėsi 11 506 mokinių. Atliktos analizės metu nustatyta, kad regione 2022 m. BU klasėse mokėsi 2 087 specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau – SUP) turintys mokiniai, kuriems ypatingai aktuali tikslinė popamokinė veikla saugioje aplinkoje: individualios ar grupinės mokomųjų dalykų konsultacijos, švietimo pagalba, dalyvavimas neformaliojo vaikų švietimo programose švietimo įstaigos patalpose. SUP mokinių, dalyvaujančių neformalaus vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo programose programose dalies – Lietuvos vidurkis yra 31,67 proc. Šis rodiklis regione viršijamas tik Visagino (49,71 proc.) ir Utenos rajono (34,10 proc.) savivaldybėse.

Mokinių užimtumas po pamokų dažniausiai užtikrinamas organizuojant prailgintas grupes. 2022–2023 m. regiono mokyklose (Anykščiai, Ignalina, Utena, Zarasai) veikė 16 prailgintų grupių, kuriose dalyvavo 344 mokinių. Tačiau prailgintos grupės iš esmės skirtos I-IV klasių mokiniams (minėtų klasių mokiniai – 344 iš 305), ir prašymus dėl dalyvavimo šiose grupėse daugiausia teikia pradinukų tėvai, kurie dėl savo užimtumo, darbinį įsipareigojimą, negali vaikų pasiimti iš karto po pamokų, o vaikai patys savarankiškai negali grįžti į namus. Tuo tarpu vyresnio amžiaus mokiniai jau gali patys savarankiškai nuvykti į namus ar į įvairias neformaliojo švietimo veiklas vykdančias įstaigas, todėl prailgintos grupės nėra jiems pritaikomos.

Popamokinio užimtumo trūksta vyresnio amžiaus vaikams, ypač vaikams iš nepalankios socialinės-ekonominės aplinkos konteksto, nesudaromos tinkamos ir saugios sąlygos atlikti namų darbus, užsiimti socialine, sporto, kultūrine ir kita popamokine veikla. Be to, neužtikrinant pavėžėjimo paslaugų, dalis vaikų, atvykstančių į mokyklą iš atokesnių vietovių neturi galimybės iš kart po pamokų grįžti į namus.

Neformalaus, formalųjį papildančio, švietimo, popamokinio užimtumo organizavimui visų pirma neišnaudojamas visos dienos mokyklos (toliau –VDM) modelis. LR Švietimo ir mokslo ministro 2018 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. V-606 patvirtintos Rekomendacijos dėl visos dienos mokyklos kūrimo ir veiklos organizavimo, kuriose nubrėžtos VDM modelių ir jų taikymo gairės. Įsakymu buvo rekomenduota VDM kūrimo ir veiklos organizavimo modelį 2018–2019 mokslo metais išbandyti ir dvejose Utenos regiono mokyklose: Anykščių r. Troškūnų Kazio Inčiūros gimnazijoje ir Molėtų pradinėje mokykloje. Yra mokyklų, kaip pvz. Utenos Vyturių progimnazija, kurios išbandė VDM modelį savo iniciatyva, atlikus apklausą dėl mokinių ir jų tėvų poreikių. Bandomieji VDM modeliai pateisino lūkesčius, tačiau tiek mokyklos, kurios jau turi patirtį organizuojant VDM veiklas, tiek mokyklos organizuojančios prailgintas grupes ir ieškančios galimybių praplėsti paslaugų spektrą, neturi tam tinkamų edukacinių ir poilsio erdvių, veiklas vykdo tam nepritaikytose patalpose, neturi VDM veikloms vykdyti reikalingų priemonių, todėl būtinos papildomos investicijos į mokyklų fizinę aplinką, pritaikant ją mokinių neformaliajam švietimui, individualiam ir grupiniam darbui, poilsui (plačiau apie gilumines problemos priežastis, atliktą situacijos analizę ir siekiamus rezultatus žr. parengtą Pažangos priemonės LT029-01-03-02 „Visos dienos mokyklos modelio pritaikymas formalaus ir neformalaus švietimo integracijai“ pagrindimo aprašą).

Vertinant neformalųjį ugdymą svarbu paminėti ir tai, kad nustatytas inovatyvių laboratorijų, kurios galėtų papildyti formalųjį ugdymą, trūkumas. Remiantis savivaldybių pateikta informacija nustatyta, kad Anykščių, Ignalinos ir Zarasų rajono savivaldybėse nėra įkurtų mokslo centrų, atvirų techninių kūrybinių dirbtuvių ir kitų inovatyvių erdvių, kurios vykdytų neformalų ugdymą, Molėtų rajono ir Visagino savivaldybėse tokių įstaigų 2020 m. duomenimis buvo tik po vieną (pvz. Visagine esanti Kūrybos ir menų akademija turinti robototechnikos studiją), Utenos rajono savivaldybėje 2014–2020 m. duomenimis tokių įstaigų netgi sumažėjo nuo 4 iki 3.

Tarptautinių mokinių pasiekimų tyrimų (PISA 2015, PIRLS 2016) duomenimis nustatyta, kad dalyvavimas ikimokykliniame/priešmokykliniame ugdyme yra vienas stipriausių veiksnių, darančių įtaką geresniems mokinių pasiekimams ateityje. Aukštos kokybės ankstyvojo ugdymo svarbą pabrėžia ir Europos Komisija, kuri ragina

šalis teikti prioritetą šiai sričiai, todėl ikimokyklinio/priešmokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumo užtikrinimas yra vienas ir Utenos regiono prioritetų. RPP pagal 2020 m. duomenis nustatyta, kad poveikio rodiklio „3–5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis“ reikšmė Utenos regione siekia tik 81 proc., ir tai yra viena žemiausių šalyje šio rodiklio reikšmių, kadangi mažesnis nagrinėjamų paslaugų prieinamumas fiksuotas tik Tauragės (71 proc.) ir Marijampolės (79 proc.) regionuose. Atliekant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugų analizę, pagal savivaldybių pateiktus 2022–2023 mokslo metų duomenis (2022 m. rugsėjo 1 d. duomenys), nustatyta, kad ikimokyklinį/priešmokyklinį ugdymą Utenos regione vykdo 55 ugdymo, įskaitant bendrojo ugdymo, įstaigos ir jų skyriai, kurių bendras talpumas (vietų skaičius) siekia tik 4 218, iš jų ikimokyklinio ugdymo vietų bendras talpumas yra apie 3 431. Bendras regiono ikimokyklinių ir priešmokyklinių ugdymo vietų užimtumas siekia 4 056, tame skaičiuje ikimokyklinio ugdymo – 3 343. Analizės metu nustatyta, kad laisvų ikimokyklinio ugdymo vietų daugeliu atveju yra tik nutolusiose kaimo gyvenamosiose vietovėse.

Taigi mažą ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumą iš esmės nulemia: 1) kaimo vietovėse (nors ir yra laisvų ugdymo vietų) dėl tam skirtą pritaikyto transporto trūkumo nėra reikiama apimtimi teikiama, o kai kuriose regiono savivaldybėse pvz. Ignalinos, Molėtų, Utenos, Visagino visai neteikiama, išskyrus pavienius atvejus dėl vaikų negalios, privalomo ikimokyklinio ugdymo ir pan. priešasčių, jei mokykliniuose autobusuose yra laisvų vietų ir dėl to nereikia keisti maršruto, vaikų pavėžėjimo iki/iš ugdymo įstaigos paslauga; 2) ikimokyklinio ugdymo vietų trūkumas dėl nepakankamo ikimokyklinio ugdymo infrastruktūros talpumo (pajėgumo), ypač savivaldybių centruose esančiose miesto vietovėse, taip pat nuo savivaldybių centrų teritoriškai nutolusiose įstaigose, pvz. Ignalinos r. Didžiasalio „Ryto“ gimnazijos Dūkšto skyriuje ir Zarasų r. Dusetų Kazimiero Būgos gimnazijos ugdymo skyriuje „Sartukas“, esamos grupės yra arba perpildytos, arba arti maksimalaus leistino vaikų skaičiaus, todėl didinti vaikų skaičių ugdymo įstaigose, nedidinant esamų įstaigų talpumo (pajėgumo), galimybių nėra. Vertinant ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumą, ypač svarbu paminėti, kad nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą taps visuotinis nuo 4 metų amžiaus, nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. – nuo 3 metų amžiaus, nuo 2025 m. rugsėjo 1 d. – nuo 2 metų amžiaus, todėl ikimokyklinio ugdymo paslaugų poreikio galimas nepatenkinimas ateityje, nepriklausomai nuo mažėjančio bendro regiono gyventojų skaičiaus, ilgalaikėje perspektyvoje išliks ypač aktualia problema mastą didinančia priežastimi (plačiau apie gilumines problemas priežastis, atliktą situacijos analizę ir siekiamus rezultatus žr. parengtą Pažangos priemonės Nr. LT029-01-03-01 „Ugdymo prieinamumo atskirtį patiriantiems vaikams didinimas“ pagrindimo aprašą).

Kita Regione fiksuota neigiama tendencija yra spartesnis nei šalyje profesinio mokymo įstaigų mokinių skaičiaus mažėjimas. Nustatyta, kad nuo 2014-2015 iki 2020–2021 mokslo metų Regione šių mokinių skaičius mažėjo 42,2 proc., kai šalyje per tą patį laikotarpį bendrai sumažėjo 40,8 proc. Mažėjimas siejamas ne tik su nepatraukliu profesinio išsilavinimo įvaizdžiu, bet ir pasyviai vykdomu profesijų šešėliavimu bendrojo ugdymo mokyklose, todėl profesinio rengimo ir mokymo sistemos potencialas menkai naudojamas susijusioms su įgūdžiais regioninėms problemoms spręsti, įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktikai mažinti. Taigi, nors profesinis mokymasis ir galėtų būti būdas užtikrinti darbo rinkai būtinų specialistų pasiūlą, bet tam būtinas ne tik infrastruktūros modernizavimas, bet ir žmogiškųjų išteklių plėtra. Nustatyta, kad nėra sukurto tikslinių stipendijų mechanizmo, skirto skatinti stoti į profesinio mokymo programas, kurios ruošia trūkstamus specialistus (pvz. mechatronikus, CNC staklių operatorius), nėra skiriama pastovaus finansavimo profesinių mokyklų infrastruktūros, susijusios su skaitmeninio ir robotizacijos plėtra, siekiant, kad profesinio mokymo centrai neatsiliktų nuo pasaulinių ketvirtosios pramonės revoliucijos (toliau – „Pramonė 4.0“) tendencijų, nėra sudarytų sąlygų profesinėms mokykloms pritraukti kvalifikuotus mokytojus, meistrus iš verslo, nėra sukurta profesijos mokytojų finansavimo schema, kurios užtikrintų, kad šie asmenys galėtų uždirbti ne mažiau nei tos profesijos specialistų vidurkis rinkoje).

Esamus švietimo sistemos ir gyventojų išsilavinimo trūkumus, ypač susijusius su kompiuterinio raštingumo lygiu ir/ar galimybėmis laisvai naudotis internetu, išryškino 2020–2021 metais dėl COVID-19 pandemijos sveikatai keliamų rizikų organizuotas švietimo ir kitų paslaugų teikimas nuotoliniu būdu, kai daliai Regiono gyventojų paslaugos tapo sunkiai ar visai neprieinamos. Remiantis 2021 m. duomenimis nustatyta, kad asmeninį kompiuterį Regione turi tik 72,5 proc. namų ūkių, kai tuo tarpu šalyje šis rodiklis siekia 81,4 proc. (Regiono rodiklis yra mažiausias šalyje tarp visų regionų). Taip pat, 2021 m duomenimis interneto prieigą turi 79,4 proc. regione esančių namų ūkių, atitinkamai šalyje interneto prieigą turinčių namų ūkių yra 86,6 proc. (pagal šį rodiklį Regionas lenkia tik Marijampolės regioną). Nurodyti rodikliai iš dalies atspindi demografinę Regiono gyventojų senėjimo tendenciją bei žemą Regiono urbanizacijos lygį (vyrauja kaimiškosios vietovės), tačiau tuo pačiu įtakoja žemesnį nei šalies vidurkis skaitmeninių paslaugų gyventojams teikimo ir gyventojų naudojimosi juo lygį visose srityse. Vienas mažiausių šalyje namų ūkių, turinčių

asmeninį kompiuterį ir/ar interneto prieigą, skaičius nesudaro tinkamų sąlygų gyventojams naudotis e. paslaugomis, apsunkina mokymosi, darbo, bankinių, pirkimo internetų ir kitų paslaugų pasiekiamumą. Ypatingai problema aktuali pažeidžiamiesiems ir socialinėje atskirtyje esantiems asmenims, kadangi dėl riboto informacijos prieinamumo ir/ar žemų skaitmeninių gebėjimų bei galimybių naudotis skaitmeninėmis priemonėmis jie neturi galimybės gauti prieinamą informaciją apie socialines paslaugas ir atitinkamą paramą/pagalbą.

2. Apibendrinimas. Esama, aukščiau apibūdinta Regiono švietimo sistemos situacija leidžia identifikuoti pagrindinę su tuo susijusią problemą – **Nepakankama švietimo paslaugų kokybė ir prieinamumas.** Šia problemą nulemiančios priežastys:

- Formalaus ir neformalaus švietimo paslaugų kokybės bei pasiekiamumo netolygumas (ikimokyklinio ugdymo vietų trūkumas dėl nepakankamo ikimokyklinio ugdymo infrastruktūros talpumo (pajėgumo), ypač savivaldybių centruose esančiose miesto vietovėse, vadovaujantis savivaldybių pateiktais duomenimis (*plačiau žr. pažangos priemonės Nr. LT029-01-03-01 „Ugdymo prieinamumo atskirtį patiriantiems vaikams didinimas“ pagrindimo aprašą*) esamos grupės yra arba perpildytos, arba arti maksimalaus leistino vaikų skaičiaus, nėra galimybių padidinti vaikų skaičiaus ugdymo įstaigose nedidinant esamų įstaigų talpumo (pajėgumo); kaimo vietovėse, nors ir yra laisvų ugdymo vietų, bet dėl tam skirto pritaikyto transporto trūkumo nėra pakankamai teikiama, o kai kuriose regiono savivaldybėse visai neteikiama, vaikų pavėžėjimo iki/iš ugdymo įstaigos paslauga; neformalaus, formalųjį papildančio, švietimo, popamokinio užimtumo organizavimui neišnaudojamas VDM modelis; tiek mokyklos, kurios jau turi patirtį organizuojant VDM veiklas, tiek mokyklos organizuojančios prailgintas grupes ir ieškančios galimybių praplėsti paslaugų spektrą, neturi tam tinkamų edukacinių ir poilsio erdvių, veiklas vykdo tam nepritaikytose patalpose, neturi VDM veikloms vykdyti reikalingų priemonių, todėl būtinos papildomos investicijos į mokyklų fizinę aplinką, pritaikant ją mokinių neformaliajam švietimui, individualiam ir grupiniam darbui, poilsiui; nemodernizuota ugdymo(si) aplinka, gamtamokslinių laboratorijų ir kitų inovatyvių mokymo(si) aplinkų trūkumas, nėra modernios įrangos/infrastruktūros, kurioje galėtų kurtis mokslo centrai, FAB LAB dirbtuvės ir kitos inovatyvios laboratorijos, prastesni nei šalyje valstybinių brandos egzaminų (biologijos, chemijos, fizikos, matematikos, informacinių technologijų) rezultatai).

- Nepatrauklus profesinis mokymas (sparčiau nei šalyje mažėjantis profesinio mokymo mokinių skaičius dėl pasyviai vykdomo profesijų šėšėliavimo bendrojo ugdymo mokyklose, per mažai skiriama dėmesio suaugusiųjų švietimui ir verslo programų diegimui ugdymo įstaigose, ugdymo įstaigose nepakanka laboratorinės įrangos ir priemonių, susijusių su „Pramonė 4.0“).

- Dėl ribotos prieigos prie interneto ne visiems gyventojams užtikrintos galimybės nuotoliu dirbti, mokytis, gauti e. paslaugas ir neužtikrinamas inovatyvių viešųjų paslaugų teikimas (mažiausia šalyje namų ūkių turinčių asmeninį kompiuterį dalis bei viena mažiausių šalyje namų ūkių turinčių interneto prieigą dalis nulemia žemą skaitmeninių paslaugų gyventojams teikimo ir gyventojų naudojimosi lygį visose srityse, nepakankamas turimos įrangos kiekis ne tik namų ūkiuose, bet ir savivaldybių administracijose, mokyklose, įstaigose, organizacijose, įmonėse, valstybinės kalbos nemokėjimas (būdinga ypač Visagino savivaldybei), nemokėjimas naudotis skaitmeninėmis priemonėmis, nepakankamas vartotojų švietimas ir pan.).

3. APLINKOSAUGOS IR ENERGETIKOS SRITIS, IDENTIFIKUOTA PROBLEMA, JĄ NULEMIANČIOS PRIEŽASTYS IR ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI (RODIKLIAI).

Utenos regione saugomų teritorijų plotas, lyginant su visu teritorijos plotu, sudaro net 35 proc., ir tai yra pats aukščiausias rodiklis šalyje. 3 iš 5 šalyje esančių kurortinių teritorijų yra išsidėsčiusios Utenos regione (Anykščiai, Zarasai, Ignalinos miesto Strigailiškio ir Palūšės kaimų dalių teritorijos). Minėtos aplinkybės yra ypač svarbios plėtojant tvarų ekologinį turizmą bei įpareigoja užtikrinti aukštą regiono aplinkos kokybę.

Analizuojant Europos aplinkos agentūros (toliau – EAA) Oro kokybės rizikos sveikatai vertinimo duomenis⁵ nustatyta, kad Utenos regione 2020 m. oro tarša smulkiosiomis kietosiomis dalelėmis KD_{2,5} siekė 6.7 mg/m³ ir kartu su Telšių regionu, kuriame oro tarša smulkiosiomis kietosiomis dalelėmis KD_{2,5} taip pat siekia tik 6.7 mg/m³, yra mažiausia šalyje. Didžiausia oro tarša smulkiosiomis kietosiomis dalelėmis KD_{2,5} 2020 m. fiksuota Marijampolės ir Alytaus regionuose (atitinkamai 8.6 ir 8.4 mg/m³). Oro tarša kietosiomis dalelėmis KD_{2,5} nuo 2014 m. fiksuotų duomenų Utenos regione sumažėjo nuo 11.5 mg/m³ iki 6.7 mg/m³. Taigi nors minėta oro tarša yra mažiausia šalyje, tačiau pagal RPP nustatytą su tuo susijusį rodiklį „Priešlaikinės mirtys, priskiriamos ilgalaikiam kietųjų dalelių KD_{2,5} poveikiui“ – 100 tūkst. gyventojų tenkantis mirusiųjų skaičius Utenos regione siekia 72 (2019 m.). Pagal EAA 2020 m. duomenis taip pat nustatyta, kad azoto dioksido NO₂ koncentracija, nors ir yra mažiausia šalyje bei siekia tik 3.7 mg/m³ (2014 m. duomenimis 5.7 mg/m³), tačiau tai taip pat sietina su 1 ilgalaikiam azoto dioksido poveikiui priskiriama priešlaikine mirtimi. Taigi, nors pagal EAA duomenis oro tarša Utenos regione ir yra nedidelė lyginant su kitais šalies regionais, nes didžioji dalis Utenos regiono yra rečiausiai apgyvendinta šalies teritorija, bet aktuali Visaginui ir Utenai, kuriose gyventojų tankumas ir atitinkamai taršios veiklos koncentracija yra didesnė nei likusiose Regiono savivaldybėse. Pagal Aplinkos apsaugos agentūros skelbiamus Nacionalinės oro teršalų apskaitos⁶ duomenis nustatyta, kad 3 didžiausi į aplinkos orą išmestų teršalų šaltiniai 2020 m., įtakojantys oro taršą smulkiosiomis kietosiomis dalelėmis KD_{2,5} yra statyba ir pramonė, transportas, kuro deginimas namų ūkiuose, o NOx (azoto oksidų) taršą labiausiai įtakoja viešojo elektros ir šilumos gamyba, kuro deginimas pramonėje ir statyboje, pramonės procesai ir kelių transportas.

Vertinant oro taršą iš stacionarių taršos šaltinių pagal Aplinkos apsaugos agentūros skelbiamus duomenis⁷ 2020 m. Utenos regione viso fiksuoti 45 stacionarių taršos šaltinių naudotojai, kurie vykdo ūkinę veiklą arba eksploatuoja įrenginius ir kuriems išduotas taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas, o tai atitinkamai sudaro apie 6,7 proc. nuo visų šalyje esančių šių ūkio subjektų (674). 2014 m. šių ūkio subjektų Utenos regione buvo 38 arba atitinkamai apie 5,9 proc. nuo visų šalyje esančių atitinkamų subjektų (648). Taigi, stacionarių taršos šaltinių naudotojų, kurie vykdo ūkinę veiklą arba eksploatuoja įrenginius ir kuriems išduotas taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas, nuo 2014 m. iki 2020 m. Regione padaugėjo daugiau nei 18 proc., kai tuo tarpu bendrai šalyje didėjo tik kiek daugiau nei 4 proc. Analizuojant Statistikos departamente skelbiamus duomenis nustatyta, kad nuo 2014 iki 2020 metų 13,6 proc. padidėjo teršalų, išmestų į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių, kiekis tonomis (nuo 1 755,90 iki 1 993,79), kai atitinkamai šalyje šis rodiklis didėjo tik 3,6 proc. (nuo 56 513,70 iki 58 528,17). Lyginant 2014 ir 2020 m. duomenis, teršalų, išmestų į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių, kietosiomis medžiagomis Regione bendrai padidėjo net 71,1 proc. (nuo 66,10 iki 113,10), kai šalyje sumažėjo daugiau nei 7,8 proc. (nuo 56 513,70 iki 58 528,17). Pagal Statistikos departamento skelbiamus duomenimis bendroje į orą patenkančių teršalų iš stacionarių taršos šaltinių struktūroje didžiausias susidaręs teršalų kiekis yra anglies monoksidas. Nuo 2014 m. iki 2020 m. anglies monoksido kiekis, išmestas į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių, tonomis Regione padidėjo 15,7 proc. (nuo 1 214,40 iki 1 404,73), šalyje didėjo 23 proc. (nuo 16 794,30 iki 20 652,74). Taigi, nors išskiriamo anglies monoksido kiekio augimas Regione ir yra mažesnis nei šalyje, bet įvertinus ženkliai spartesnį gyventojų skaičiaus mažėjimą Regione (mažėjantys gamybiniai pajėgumai), kurortinių ir saugomų teritorijų Regione gausą, tai išlieka aktualia Regiono aplinkosaugine problema. Pagrindiniai anglies monoksido taršos šaltiniai – privačių namų ūkiams ir daugiabučiams šildyti išgaunamos šilumos energijos degimo bei transporto vidaus degimo variklių išskiriami degimo produktai.

Vienas iš pagrindinių oro taršos šaltinių yra pastatų šildymui skirtos šilumos energijos gamyba, kurios didesnius poreikius nulemia energetiškai neefektyvūs daugiabučiai gyvenamieji namai ir viešieji pastatai. Remiantis VšĮ Būsto energijos taupymo agentūros skelbiamais duomenimis⁸, šalyje yra renovuoti 3 842 daugiabučiai namai, tai sudaro apie 10 proc. nuo visų šalyje esančių potencialiai galinčių dalyvauti atnaujinimo programoje daugiabučių namų. Utenos regione iš visų potencialiai galinčių dalyvauti atnaujinimo programoje daugiabučių namų (2 016) renovuota 330 daugiabučių namų (16,36 proc.). Pagal Regiono savivaldybių teikiamus duomenis daugiabučių renovacijos apimtys pasiskirsto labai netolygiai: Ignalinos rajono savivaldybėje renovuota 36,6 proc., Molėtų – 24,3 proc., Zarasų – 15 proc., Anykščių – 11 proc., Utenos – 10,2 proc., Visagino savivaldybėje – tik 3,6 proc. Taigi, nors bendras Regiono (taip pat ir 5 iš 6 Regiono savivaldybių) renovacijos procesas viršija

⁵ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/air-quality-health-risk-assessments>

⁶ <https://aaa.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/oras/nacionaline-oro-tersalu-apskaita>

⁷ [Tarša iš stacionarių taršos šaltinių | Aplinkos apsaugos agentūra \(lrvt.lt\)](#)

⁸ <https://map.betalt.lt/>, 2021-10-11 skelbti duomenys

šalies bendrą vidurkį, tačiau Visagino situacija yra viena prasčiausių šalyje. Analizuojant Visagino situaciją, pastebėtina, kad renovacijos proceso spartą stabdo susiformavę šio miesto gyventojų įpročiai, kadangi iki Ignalinos atominės elektrinės uždarymo šilumos energija iš esmės buvo gaunama kaip nemokama atominės elektrinės veikimo atlieka ir tik po 2009 m. pereita prie iškastinį kurą (dujas), vėliau ir biokurą naudojančios šildymo sistemos. Taigi, nors Visagino miesto daugiabučių šildymo sistema pasikeitė iš esmės, kas lemia išaugusias gyventojams tenkančias šilumos kainas, bet renovacijos procesas yra vienas lėčiausių šalyje, todėl atitinkamai yra būtinas didesnis ir aktyvesnis gyventojų aplinkosauginis švietimas ir/ar papildomos renovacijos skatinimo priemonės tiek Visagine, tiek visame Regione.

RPP nustatyta, kad pagal 2019 m. duomenis šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) išmetimas 1 gyventojui – gyventojų kelionių įtaka (lengvųjų automobilių, motociklų, mopedų ir viešojo transporto naudojimas) sudarė 1,9 tonos ir tai yra viena iš aukščiausių šio rodiklio reikšmių šalyje. Didesnė analizuojamo rodiklio reikšmė fiksuota tik Alytaus regione – 2,05 t./1 gyv. Minėtą rodiklį iš esmės nulemia esama Regiono gyventojų kelionių struktūra (plačiau žiūrėti šio plano 4 dalį „Susisiekimo, transporto, judumo ir gyvenamosios aplinkos sritis, identifikuota problema, ją nulemiančios priežastys ir įtakojantys veiksniai (rodikliai)“). ŠESD mažėjimą padėtų užtikrinti ne tik ekologiško viešojo transporto ir bevariklio transporto infrastruktūros plėtra, bet ir elektromobilių skaičiaus didėjimas. Tačiau nustatyta, kad sparčiai didėjant taršių automobilių skaičiui, elektromobilių skaičius Regione yra ženkliai mažesnis nei šalyje. 2021 m. rugsėjo 1 d. VĮ „Regitra“⁹ duomenimis, Lietuvoje iš viso buvo užregistruota 3 720 elektromobiliai (gryniesi), tame skaičiuje Utenos regione tik 31 (Utenos rajono savivaldybėje – 11, Molėtų ir Ignalinos – po 5, Anykščių – 7, Visagino – 3, Zarasuose nei vieno). Šalyje 1 000 gyventojų tenka 1,33, o Regione – tik 0,25 elektromobilio, t. y. Regiono rodiklis yra daugiau nei 5 kartus mažesnis už bendrą šalies rodiklį.

Tiek aplinkosauginiu, tiek ir socialiniu aspektu yra ypatingai aktuali vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo nepakankamo prieinamumo problema. RPP nustatyta, kad pagal 2020 m. duomenis gyventojų, aprūpinamų geriamojo vandens tiekimo paslaugomis, dalis, palyginti su visais gyventojais yra tik 75,1 proc., ir mažesnis rodiklis fiksuotas tik Alytaus, Marijampolės ir Tauragės regionuose (atitinkamai 70,8, 72,6 ir 73,1 proc.). Gyventojų, aprūpinamų centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, dalis, palyginti su visais gyventojais, 2020 m. duomenimis Regione yra tik 62,6 proc., ir pagal šį rodiklį lenkia tik Marijampolės ir Tauragės regionus, kuriuose šis rodiklis siekia atitinkamai 60,4 ir 58,5 proc. Esamą situaciją įtakoja žemas Utenos regiono urbanizacijos lygis. Regiono kaimiškose savivaldybėse didesnę dalį gyventojų sudaro kaimo gyvenamųjų vietovių gyventojai, kurie yra nutolę nuo savivaldybių centrų, kas sąlygoja vieną žemiausių šalyje vandens tinklų ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros išvystymo lygį (Zarasų rajono savivaldybėje gyventojų, aprūpinamų geriamojo vandens tiekimo paslaugomis, dalis, palyginti su visais gyventojais, sudaro tik 53,7 proc., o gyventojų, aprūpinamų centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, dalis, palyginti su visais gyventojais, sudaro tik - 38,3 proc. (Anykščiuose atitinkamai – 65,4 proc. ir 50,6 proc., Molėtuose gyventojų, aprūpinamų centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, dalis, palyginti su visais gyventojais, sudaro tik 42,5 proc.).

Nustatyta didėjanti paviršinių vandenių tarša ūkio, buities ir gamybos nuotekomis. Pagal Statistikos departamente skelbiamus 2014–2020 m. duomenis, nustatyta, kad nors bendras išleistų nuotekų kiekis Regione sumažėjo 7,1 proc. (nuo 34 070,6 tūkst. m³ iki 31 656,4 tūkst. m³), bet beveik 79 proc. padidėjo išleistų nepakankamai išvalytų nuotekų kiekis (nuo 30,4 tūkst. m³ – 2014 m. iki 54,4 tūkst. m³ – 2020 m). 2014 m. bendroje išleistų nuotekų struktūroje neišvalytos nuotekos sudarė tik 0,09 proc., o 2020 m. išleistų nepakankamai išvalytų nuotekų dalis bendroje struktūroje padidėjo beveik du kartus (iki 0,17 proc.). Esamą situaciją lemia ne tik pavieniai valymo įrenginių gedimų atvejai, bet ir netolygus atnaujintų ar naujai nutiestų vandens tiekimo ir nuotekų tinklų, įskaitant valymo įrenginius, pasiskirstymas Regione.

RPP taip pat nustatyta, kad nors Regione pagal 2020 m. duomenis paruoštų pakartotinai naudoti ir perdirtbų komunalinių atliekų dalis sudaro 62 proc., kai tuo tarpu šalyje – 46 proc. (geresnis už Utenos regioną rodiklis fiksuotas tik Alytaus ir Marijampolės regionuose, atitinkamai 70 ir 65 proc.), tačiau sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis sudaro net 24 proc., kai šalyje – 19 proc. (prastesnė reikšmė fiksuota tik Panevėžio ir Tauragės regionuose, atitinkamai 33 ir 40 proc.). Taigi, Utenos regione nėra iki galo išspręsta ir tokia su aplinkosauga susijusi sritis kaip atliekų tvarkymas. Esant didesniems rūšiavimo pajėgumams sąvartyne šalinamų komunalinių atliekų dalis mažėtų. Už atliekų tvarkymą ir rūšiavimą atsakingos regiono savivaldybės, turinčios priskirtas atsakingas savo įmones ir sudarę sutartis su

⁹ <https://sumin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/kita-veikla/pletra-ir-inovacijos/elektromobiliu-skaicius-lietuvoje>

nepriklausomais atliekų tvarkytojais, bei Utenos regione veikiantis Utenos regiono atliekų tvarkymo centras, kuris organizuoja regioninę atliekų tvarkymo sistemą. Regione veikia 8 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės ir 6 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės. 2014–2020 m. ES paramos laikotarpiu visos regiono savivaldybės ir Utenos regiono atliekų tvarkymo centras įgyvendino ar baigia įgyvendinti projektus, susijusius su atliekų tvarkymu, kurių metu sukurti ar pagerinti komunalinių atliekų surinkimo pajėgumai (virš 12 tūkst. tonų per metus) ir maisto/virtuvės atliekų apdorojimo pajėgumai (3,8 tūkst. tonų per metus). Pagal savivaldybių pateiktus duomenis, Anykščių rajono savivaldybėje modernizuota 31 mieste esanti buitinių atliekų rūšiavimo aikštelė (viso Anykščių rajone bendras suplanuotų aikštelių skaičius yra 182, tad įrengtų/modernizuotų aikštelių dalis siekia tik 17 proc.), Ignalinos rajono savivaldybėje modernizuotos tik 8 iš 16 mieste esančių buitinių atliekų rūšiavimo aikštelių (Ignalinos rajone yra 88 aikštelės, atitinkamai modernizuotų aikštelių dalis sudaro tik 9 proc.), Molėtų rajono savivaldybėje iš 41 – modernizuota 20 (visos iš jų mieste), Utenos rajono savivaldybėje modernizuota tik 12,3 proc. (9 naujai įrengtos ir 21 modernizuota, viso aikštelių skaičius rajone yra 243), Zarasų rajono savivaldybėje – 72,7 proc. (109 iš 150), Visagino savivaldybėje – 44 iš 44 esamų.

Gyventojų aplinkosauginis švietimas yra ne tik viena iš atliekų rūšiavimą, renovacijos procesą ir/ar alternatyvių atsinaujinančių energijos išteklių bei netaršių transporto priemonių naudojimo skatinimo priemonių, bet ir formuojantis visuomenėje kitus aplinkai draugiškus įpročius ir tvarų gamtos išteklių naudojimą, ekologinį turizmą ir pan., tačiau dėl ribotų savivaldybių finansinių galimybių tam skiriamas finansavimas yra nepakankamas. Pagal savivaldybių pateiktą informaciją nustatyta, kad aplinkosauginiam švietimui skiriamų lėšų procentinė dalis nuo savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšų skiriamų kitoms aplinkosauginėms priemonėms, Regione pasiskirto labai netolygiai, pvz. Utenos rajono savivaldybėje iš 2014 m. skirtų 123 747 Eur aplinkosauginiam gyventojų švietimui skirta 9 978 Eur (8,1 proc.), o 2020 m. padidėjo iki 30 280 Eur ir sudarė 17,1 proc. visų aplinkosauginiam švietimui skiriamų lėšų (176 554 Eur). Procentinis skiriamų aplinkosauginiam švietimui lėšų augimas fiksuotas ir Visagino savivaldybėje (2014 m. viso aplinkosaugos programai skirta 78 232 Eur, iš jų gyventojų aplinkosauginiam švietimui – 478 Eur (apie 0,6 proc.), 2020 m. – atitinkamai 1 461 Eur iš 109 712 Eur (apie 1,33 proc.)), tačiau kitose savivaldybėse yra pastebimas ir mažėjimas, pvz. Ignalinos rajono savivaldybėje – nuo 2,53 proc. iki 0,24 proc., Molėtų rajono savivaldybėje – nuo 2,7 proc. (2014 m. aplinkosauginiam švietimui skirta 1 255 Eur iš 46 345 Eur) iki 0,98 proc. (2020 m. atitinkamai skirta 900 Eur iš 92 157 Eur). Zarasų rajono savivaldybėje per tą patį laikotarpį lėšos mažėjo nuo 7 iki 4 proc.

RPP Utenos regionas apibūdinamas kaip vienas daugiausiai potencialių taršos židinių turintis regionas, blogesnė situacija yra Vilniaus regione (atitinkamai: Vilniaus regiono rodiklis – 0,81 vnt./km² 300 ir daugiau gyventojų tankumą turinčiose teritorijose ir aplink jas, Utenos regiono – 0,75 vnt./km² 300 ir daugiau gyventojų tankumą turinčiose teritorijose ir aplink jas). Šios problemos pasiskirstymas iš dalies yra siejamas ir su atitinkamose teritorijose sovietmečiu vykdyta pramonine ir žemės ūkio veikla. Potencialūs taršos židiniai daro didžiulį poveikį aplinkai ir niekaip nesuderinami su vystomomis kurortinėmis teritorijomis. Situaciją Utenos regione kiek pagerino 2014–2020 m. ES paramos laikotarpiu vykdyti projektai, kurių metu panaikinta dalis užterštų teritorijų ar kenksmingų bešeimininkų pastatų (projektų metu Utenos regione sutvarkyti 226 bešeimininkiai pastatai ar statiniai, daugiau nei 98 ha plote įgyvendintos kraštovaizdžio formavimo priemonės), tačiau gamtiniam regionui, kuriame aplinkos kokybė yra vienas iš svarbiausių veiksnių tiek pritraukiant turistus, tiek verslą, tiek gyventojus, atliktų veiksmų nepakanka. Nors 372 taršos židiniai Utenos regiono teritorijoje, kurios tankumas bent 300 gyv./km² ir aplink (iki 2 km.), nėra daug lyginant su Vilniaus regionu, kuriame net 1360 tokie taršos židiniai, tačiau tokiam gan nedidelei gyventojų koncentracijai turinčiam ir siekiančiam kuo efektyviau įveikinti su gamtos ištekliais susijusias paslaugas regionui, ši situacija problematiška ir reikalauja jos sprendimo gerinant aplinkos kokybę bei tvarkant likusius potencialius taršos židinius.

Aukščiau minimos aplinkos kokybę nulemiančios priežastys, susijusios su oro ir paviršinių vandenų tarša, ženkliai mažesne nei šalies vidurkis gyventojų, aprūpinamų geriamojo vandens tiekimo paslaugomis ir gyventojų, aprūpinamų centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, dalimi, užterštų teritorijų gausa ir viena didžiausių šalyje sąvartynuose šalinamų atliekų dalimi yra nesuderinamos su ekologiškai jautria (35 proc. Utenos regiono ploto sudaro saugomos teritorijos) ir ekoturizmo plėtrai potencialia teritorija, todėl aplinkos kokybei turi būti skiriamas ypatingas dėmesys. Nors RPP nustatyta rodiklio reikšmė „Nepralaidžių dangų ir žaliosios infrastruktūros plotų santykis 1 500 gyv./km² ir didesnio tankumo teritorijoje“ Utenos regione yra geriausia iš visų šalies regionų (plačiau žiūrėti Plano 4. dalį „Susisiekimo, transporto, judumo ir gyvenamosios aplinkos sritis, identifikuota problema, ją nulemiančios priežastys ir įtakojantys veiksniai (rodikliai)“), tačiau siekiant minimalizuoti taršą (ypač oro) būtini žaliosios infrastruktūros vystymo veiksmai labiausiai urbanizuotose Regiono teritorijose.

3. Apibendrinimas. Esama, aukščiau apibūdinta, Regiono situacija leidžia identifikuoti pagrindinę su tuo susijusią problemą – **Nepakankama aplinkos kokybė.** Šią problemą nulemiančios priežastys:

- Didėjanti oro ir vandens tarša (nustatyta, kad nuo 2014 iki 2020 metų 13,6 proc. padidėjo teršalų, išmestų į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių kiekis tonomis, tame skaičiuje kietosios medžiagos padidėjo net 71,1 proc., anglies monoksido kiekis padidėjo 15,7 proc. Nors bendras išleistų nuotekų kiekis Regione sumažėjo 7,1 proc., bet fiksuotas didėjantis išleistų nepakankamai išvalytų nuotekų kiekis, kurį įtakoja ne tik pavieniai valymo įrenginių gedimų atvejai, ar nepakankami jų pajėgumai, bet ir netolygus atnaujintų ar naujai nutiestų vandens tiekimo ir nuotekų tinklų pasiskirstymas Regione. Didėjančią oro taršą nulemia didėjantis taršių automobilių skaičius ir ženkliai nei šalyje mažesnis elektromobilių skaičius, didelis žvyruotų kelių skaičius, netolygumai Regiono viduje vykdant daugiabučių modernizavimo programą bei atitinkamai didesni pastatų šildymui skirtos šilumos energijos gamybos pajėgumai ir pan. Vandens taršą nulemia per mažos įmonių investicijos į taršos mažinimą, nepakankamai sparčiai diegiami atsinaujinantys šaltiniai, nepakankamai išvystytas nuotekų valymo įrenginių kiekis ir pan.);

- Nepatraukli dėl praeityje užterštų teritorijų aplinka (didžiausią skaičių kurortinių teritorijų turinčiame regione yra vienas iš didžiausių potencialių taršos židinių tankumas (vnt./km²) 300 gyv./km² ir didesnio tankumo bei aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km.));

- Nepakankamas atsinaujinančių ir alternatyvių energijos išteklių naudojimas (nulemia ženkliai mažesnis nei šalyje elektromobilių naudojimas, kurį taip įtakoja tai, kad gyventojai nėra motyvuoti įsigyti darnaus judumo priemonių (elektromobilių, paspirtukų ir kt.), nes nepakanka įkrovimo aikštelių, trūksta kitų skatinimo priemonių. Aplinkos kokybei daro įtaką ir neišplėtotas pėsčiųjų ir dviračių takų tinklas, nepatrauklus viešasis transportas – pastebimas itin didelis judėjimas nuosavomis transporto priemonėmis (šie faktoriai bus plačiau analizuojami detalizuojant nepatrauklios judumo sistemos ir nepakankamos gyvenamosios aplinkos kokybės problemas), didelis elektros energijos suvartojimas viešųjų erdvių apšvietimui, įskaitant viešąsias teritorijas ir pastatus);

- Nepakankamas gyventojų švietimas aplinkosaugos srityje (netolygumai Regiono viduje vykdant daugiabučių modernizavimo programą, ypač lėtas Visagino savivaldybės daugiabučių modernizavimo procesas, atliekų rūšiavimo netolygumai – didesnė nei šalyje sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis, nepakankamas finansavimas ir esami netolygumai vykdant gyventojų aplinkosauginį švietimą);

- Nepakankamos komunalinių atliekų rūšiavimo galimybės (didesnė nei šalyje sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis, nepakankamai modernizuota buitinių atliekų rūšiavimo aikštelių infrastruktūra savivaldybėse).

4. SUSISIEKIMO, TRANSPORTO, JUDUMO IR GYVENAMOSIOS APLINKOS SRITIS, IDENTIFIKUOTA PROBLEMA, JĄ NULEMIANČIOS PRIEŽASTYS IR ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI (RODIKLIAI).

Tinkamos susisiekimo sąlygos yra ypač svarbios tvariai Regiono plėtrai užtikrinti, kadangi gerinant susisiekimo infrastruktūros ir eismo saugumo parametrus yra užtikrinamas ne tik gyvenamosios vietovės patrauklumas vietos gyventojams (viešųjų paslaugų ir darbo vietų bei gyvenamosios aplinkos pasiekiamumas ir kiti vietos gyventojų poreikiai), bet tai yra viena iš esminių sąlygų teritorijos ekonominiam augimui užtikrinti (darbo vietų pasiekiamumas ir/ar naujų darbo vietų kūrimas, įmonių logistika, prekių ir paslaugų realizavimas ir kiti verslui aktualūs poreikiai) bei ženkliai prisidedanti prie egzistuojančių aplinkosauginių oro taršos problemų sprendimo.

Analizuojant Regiono gyventojų susisiekimo ir/ar kelionių įpročius nustatyta, kad keleivių vežimas kelių transportu – autobusais (keleivių skaičius bendrai visais maršrutais: reguliarūs reisai; tolimojo susisiekimo; vietinio (priemiestinio); vietinio (miesto) ir tarptautinio susisiekimo maršrutai) Regione per analizuojamą 2014–2020 m. laikotarpį sumažėjo 53,5 proc. (nuo 2 595,1 tūkst. iki 1 207,7 tūkst.), kai tuo pačiu laikotarpiu šalyje sumažėjo 43,3 proc. (nuo 321 450,9 iki 182 371,1 tūkst.). Atskirai analizuojant Regiono savivaldybių bendrą keleivių vežimą autobusais nustatyta, kad nuo 2014 iki 2020 metų Anykščių rajono savivaldybėje sumažėjo daugiau nei 6 kartus (nuo 491 tūkst. iki 78 tūkst.), Ignalinos – beveik 3,8 karto (nuo 179,4 tūkst. iki 47,3 tūkst.), Utenos – daugiau nei 2,3 karto (nuo 466,8 tūkst. iki 199,9

tūkst.), Zarasų – 2,4 karto (nuo 494,5 tūkst. iki 206,0 tūkst.), o Visagino savivaldybėje mažėjo tik 15,7 proc. (nuo 595,3 tūkst. iki 501,9 tūkst.). Vertinant vietos gyventojų judumo situaciją (vykimas į darbą ir iš jo, gyvenamosios vietos ar miesto ir priemiestinių teritorijų pasiekiamumas), nustatyta, kad nuo 2014 m. iki 2020 m. keleivių vežimas vietinio (priemiestinio) susisiekimo maršrutais šalyje mažėjo 50,5 proc. (nuo 25 467,2 tūkst. iki 12 620,1 tūkst.), ir Regiono rodiklis artimas šalies vidurkiui – sumažėjimas beveik 51 proc. (nuo 1 121,0 tūkst. iki 549,9 tūkst.). Keleivių vežimas vietinio (miesto) susisiekimo maršrutais vykdomas tik Utenoje ir Visagine, bendrai Regione per analizuojamą laikotarpį mažėjo net 31,4 proc. (nuo 217,3 tūkst. iki 149,1 tūkst.), šalyje šis rodiklis mažėjo 43,2 proc. (nuo 281 583,2 tūkst. iki 160 063,6 tūkst.). Utenoje per analizuojamą laikotarpį minėtas susisiekimas mažėjo nuo 197,6 tūkst. iki 99,2 tūkst., Visagine didėjo nuo 19,7 tūkst. iki 50,0 tūkst. Taigi keleivių vežimas vietinio (priemiestinio) susisiekimo maršrutais iš esmės atitinka bendras šalies mažėjimo tendencijas, o vietinio (miesto) susisiekimo maršrutais vykusių keleivių skaičiaus mažesni nei šalyje analogiškų kelionių būdą iš dalies kompensavo išaugęs atitinkamų keleivių skaičius Visagine.

Regiono gyventojų keliavimo autobusais sumažėjimą patvirtina vienam gyventojui tenkantis vidutinis kelionių autobusais skaičius. Nustatyta, kad nuo 2016 m. iki 2020 m. vienam gyventojui tenkantis kelionių autobusais skaičius Regione sumažėjo nuo 30 iki 10 kelionių (66,7 proc.), o šalyje per tą patį laikotarpį jų sumažėjo nuo 102 iki 65 (36,3 proc.). Minėtas Regiono rodiklis leidžia nustatyti, kad susisiekimo populiarumas viešuoju transportu (autobusais) ir toliau mažėja. Pagal atlikto gyventojų kelionių struktūros tyrimo¹⁰ duomenis – kelionėms viešuoju transportu teko tik 4 proc. nuo visų kelionių. Tai prasčiausias iš visų šalies regionų rodiklis. Bendrai šalyje kelionėms viešuoju transportu tenka apie 16 proc.

Sparčiai mažėjantis vienas iš nepopuliariausių gyventojų kelionių būdų viešuoju transportu Regione siejamas ne tik su buvusiais Covid-19 pandemijos sukeltais apribojimais, bet ir su sparčia gyventojų automobilizacija (1 000 gyventojų tenkančiu individualių lengvųjų automobilių skaičiumi). Nustatyta, kad nuo 2014 iki 2020 metų Regione individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų, padidėjo nuo 399 iki 550 (t. y. 37,8 proc.), kai bendrai šalyje didėjo nuo 370 iki 486 (31,7 proc.). Ženkliai spartesnis automobilių skaičiaus augimas įtakojo dar didesnę atotrūkį nuo bendro šalies vidurkio, t. y. jei 2014 m. Regione 1 000 gyventojų tenkantis individualių lengvųjų automobilių skaičius šalies vidurkį viršijo 29 automobiliais, tai atitinkamai 2020 m. skirtumas išaugo iki 64 automobilių. Didesnis nei Utenos regione nustatytas bendras automobilizacijos lygis, pagal 2020 m. duomenis, fiksuotas tik Alytaus (558), Marijampolės (559) ir Tauragės (575) regionuose. Svarbu paminėti, kad aukštas, šalies vidurkį viršijantis Regiono automobilizacijos lygis yra neproporcingas aplinką tausojančiam transportui, t. y., 1 000 gyventojų tenkantis elektromobilių skaičius yra daugiau nei 5 kartus mažesnis už bendrą šalies vidurkį.

Gyventojų kelionių būdo pasirinkimą įtakoja ne tik prastos būklės viešojo transporto priemonės, bet ir susisiekimo infrastruktūros bendra būklė. Nustatyta, kad 2014 m. šalies mastu tarp visų kelių su danga (72 848 km), keliai su žvyro danga sudarė 65 proc. (47 330 km.), o su patobulinta danga (asfalto) – 35 proc. (25 518 km), tuo tarpu Regione tarp visų kelių su danga (7 195 km), keliai su žvyro danga sudarė 67,8 proc. (4 875 km.), o su patobulinta danga (asfalto) – 32,2 proc. (2 320 km). Nors Regione ir vykdomas žvyrkelių asfaltavimas ir kelių su žvyro danga nuo 2014 m. iki 2020 m. sumažėjo 11,4 proc., bet analizuojant 2020 m. duomenis nustatyta, kad, lyginant su šalies rodikliais, Regione kelių su patobulinta danga (asfalto) procentas tik dabar pasiekė šalyje 2014 metais buvusį atitinkamų kelių rodiklį. 2020 m. duomenys rodo, kad šalyje tarp visų kelių su danga (72 220 km), keliai su žvyro danga sudaro 62,6 proc. (45 225 km), o su patobulinta danga (asfalto) – 37,4 proc. (26 995 km), tuo tarpu Regione tarp visų kelių su danga (6 646 km), keliai su žvyro danga sudaro 65 proc. (4 320 km.), o su patobulinta danga (asfalto) – 35 proc. (2 327 km). Svarbu tai, kad minėta situacija turi įtakos ne tik oro taršai ir bendrai susisiekimo infrastruktūros būklei, bet yra ir vienas iš pagrindinių veiksnių kasdieniniams gyventojų susisiekimo poreikiams ir verslo investicinei aplinkai užtikrinti.

Atskirai analizuojant gyventojų kelionių bevariklėmis transporto priemonėmis pasirinkimo galimybes, nustatyta, kad Regione 2014–2020 m. laikotarpyje dviračių takų ilgis kilometrais padidėjo nuo 25,3 iki 57,9 km (beveik 2,3 karto), o šalyje didėjo tik nuo 909,0 iki 1 391,4 km (daugiau nei 53 proc.), tačiau įvertinus tai, kad Utenos regionas užima daugiau nei 11 proc. bendro šalies teritorijos ploto (7 191 iš 65 286 km²) bei tai, kad saugomų teritorijų plotas Regione sudaro net 35 proc. ir 3 iš 5

¹⁰ <https://nrp.vrm.lt/data/public/uploads/2021/01/gks-gyventoju-kelioniu-struktura.xlsx>

šalyje esančių kurortinių teritorijų yra išsidėsčiusios būtent Utenos regione, net ir padidėjęs dviračių takų ilgis nespėdžia regiono problemų susisiekimo ir aplinkos srityse. Regiono specifika įpareigoja ypatingą dėmesį skirti bevariklio transporto ir esamo nepakankamo dviračių takų tinklo plėtrai, kadangi Utenos regione 2020 m. fiksuotas bendras dviračių takų ilgis sudaro tik kiek daugiau nei 4,16 proc. nuo bendro šalyje esančio dviračių takų ilgio.

Taigi, esami gyventojų kelionių įpročiai ir esama infrastruktūra nulemia, kad lengvieji automobiliai, motociklai, motoroleriai bendroje gyventojų kelionių struktūroje sudaro didžiąją dalį kelionių, net 57 proc. Šis rodiklis yra pats didžiausias tarp visų regionų, kai tuo tarpu kelionių viešuoju transportu įvyksta tik 4 proc. (pats žemiausias visoje šalyje rodiklis). Dar mažiau keliaujama bevarikliu transportu – 3 proc. (šalies vidurkis 5 proc., prasčiausi šalyje Utenos ir Klaipėdos regionų rodikliai, atitinkamai po 3 proc.). Kelionių pėsčiomis – 29 proc., pavežė giminaičiai, draugai, kaimynai (ne šeimos nariai) – 6 proc.

Aukščiau aptarti veiksniai, t. y. esama kelionių struktūra (didžiąją kelionių dalį sudaro kelionės lengvaisiais automobiliais, motociklais ir motorolerais; vienas didžiausių šalyje lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų; mažiausia šalyje kelionių viešuoju transportu dalis ir viena iš mažiausių šalyje kelionių bevarikliu transportu dalis, taip pat ženkliai mažesnis nei šalyje 1 000 gyventojų tenkantis elektromobilių skaičius), kartu su esamu Regiono urbanizacijos lygiu ir kaimiškų vietovių gausa (ilgesnių kelionių poreikis), tiesiogiai susiję su aukštu ŠESD kiekiu Regione. RPP nustatyta, kad su oro tarša ir transporto išmetamo ŠESD kiekio augimu Lietuvoje susiję rodikliai vieni iš prasčiausių 2019–2020 metais buvo Alytaus ir Utenos regionuose (atitinkamai 2,05 ir 1,9 tCO₂e/gyv.).

Esamą susisiekimo situaciją taip pat atspindi kelių eismo įvykiuose sužeistųjų ir žuvusiųjų skaičius. Nustatyta, kad nors Regione kelių eismo įvykiuose sužeistųjų skaičius 2014–2020 m. sumažėjo nuo 119 iki 101 (15,1 proc.), o šalyje mažėjo nuo 3 747 iki 3 193 (14,8 proc.), 100 tūkstančių gyventojų Regione tenka 81,8 kelių eismo įvykiuose sužeistų asmenų, kai šalyje atitinkamai – 114,2, tačiau pagal žuvusių kelių eismo įvykiuose skaičių Regionas viršija šalies vidurkį. Nustatyta, kad Regione kelių eismo įvykiuose žuvusiųjų skaičius 2014–2020 m. sumažėjo nuo 15 iki 9 (40 proc.), šalyje – nuo 267 iki 176 (34,1 proc.), tačiau pagal kelių eismo įvykiuose 2020 m. žuvusių asmenų skaičių, tenkantį 100 tūkstančių gyventojų, Regione tenka vienu žuvusiu asmeniu daugiau nei šalyje.

Analizuojant Regiono situaciją ir ją lyginant su šalies situacija, fiksuoti ne tik eismo ir darnaus judumo netolygumai, bet ir gyvenamosiose vietovėse sutvarkytų gatvių bendras ilgis ir kita inžinierinė infrastruktūra, gyventojų judumą įtakojantys atskirų teritorijų traukos centrai, kompleksiskai sutvarkytos viešosios erdvės, jose esantys viešieji pastatai, daugiabučių kvartalų gyvenamoji aplinka bei kita gyvenamąją aplinką supanti viešoji infrastruktūra.

Analizuojant gyvenamosios aplinkos kokybę ir jos gerinimo spartą nustatyta, kad 2014–2020 m. Ignalinos rajono savivaldybėje sutvarkyta 11 800 kv. m. (apie 10,7 proc. nuo bendro daugiabučių namų kiemų ploto), Molėtų – 7 900 kv. m., Utenos – 55 471 kv. m. (tik 6,4 proc. nuo bendro ploto), Zarasų – 18 321 kv. m. ir Visagino savivaldybėje – apie 98 400 kv. m. (apie 9,4 proc. nuo bendro ploto, apie 1 050 000 kv. m.). Anykščių rajono savivaldybėje per analizuojamą laikotarpį daugiabučių namų kiemai kompleksiskai tvarkyti nebuvo. Įvertinus, kad per visą finansavimo laikotarpį (7 metus) yra sutvarkoma tik iki 10 proc. savivaldybėse esančių daugiabučių namų kiemų, o naujai sukurta infrastruktūra pilnai nusidėvi ilgiausiai per 30 metų ($30/7 \cdot 10\% = 43\%$), nustatyta, kad esamas kompleksinis daugiabučių kiemų sutvarkymo tempas yra daugiau kaip du kartus lėtesnis nei turėtų būti.

Nors RPP Utenos regionui priskirtas geriausias nepralaidžių dangų ir žaliosios infrastruktūros santykis 1500 gyv./km² ir didesnio tankumo teritorijoje – 0,81 (blogiausias – Klaipėdos (2,17) ir Tauragės (2,37) regionuose), tačiau dabartinė regiono situacija labai netolygi ir susijusi su skirtingais savivaldybių gamtiniais ypatumais ir skirtingu jų urbanizacijos lygiu. Regionui, turinčiam kurortinių ir turizmo traukos teritorijų vystymosi potencialą, reikalingos aukštesnės kokybės aplinkos sąlygos, todėl prie nepakankamos aplinkos kokybės sąlygų gerinimo ir klimato kaitos švelninimo gali prisidėti žaliosios infrastruktūros plėtra, žaliųjų jungčių kūrimas, kas taip pat prisidėtų ir prie oro taršos mažinimo.

Gyvenamosios aplinkos kokybę taip pat nulemia ir kita šioje aplinkoje esanti inžinierinė infrastruktūra. Remiantis savivaldybių pateikta informacija nustatyta, kad 2014–2020 m. įgyvendinant ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas priemones, Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšomis ir kitais finansavimo šaltiniais

Utenos regiono miesto ar kaimo gyvenvietėse buvo rekonstruota arba atnaujinta 130,59 km gatvių/kelių, tame skaičiuje Anykščių rajono savivaldybėje – 32,12 km, Ignalinos – 13,48 km, Molėtų – 19,14 km, Utenos – 28,05 km, Zarasų – 33,78 km ir Visagino savivaldybėje – 4,02 km. Įvertinus tai, kad Utenos regione, pagal 2020 m. duomenis, keliai su danga (asfalto ar žvyro) sudaro net 6 646 km, o per 7 metus jų atnaujinta tik apie 2 proc., būtina pažymėti, kad esamas gatvių/kelių rekonstrukcijos ir atnaujinimo tempas yra nepakankamas, lyginant su šios infrastruktūros nusidėvėjimu.

4. Apibendrinimas. Esama aukščiau apibūdinta Regiono situacija leidžia identifikuoti pagrindinę su tuo susijusią problemą – **Nepatraukli judumo sistema ir nepakankama gyvenamosios aplinkos kokybė.** Šią problemą nulemiančios priežastys:

- Neišvystytas viešųjų paslaugų pasiekiamumas (mažiausia šalyje naudojimosi viešuoju transportu kelionių dalis ir viena iš mažiausių šalyje kelionių bevarikliu transportu dalis; bendradarbiavimo trūkumas organizuojant bendrąjį viešąjį susisiekimą, nelankstūs, nesuderinti ir nepritaikyti vartotojų poreikiams maršrutai, kokybiško viešojo transporto trūkumas; nepakankama bevariklio transporto infrastruktūros plėtra);

- Nepakankamai išvystyta ir nesaugi susisiekimo infrastruktūra (nustatytą priežastį patvirtina nepakankamas dviračių takų ilgis, lyginant su bendru šalies dviračių tinklu (bendras Regiono dviračių takų ilgis sudaro tik kiek daugiau nei 4,16 proc. nuo bendro šalyje esančio dviračių takų ilgio, nors Regionas užima daugiau nei 11 proc. bendro šalies teritorijos ploto), atitinkamai keliones bevarikliu transportu renkasi tik 3 proc. Regiono gyventojų; didesnis nei bendrai šalyje žuvusių eismo įvykiuose asmenų skaičius tenkantis 100 tūkst. gyventojų; tik dabar šalies 2014 m. vidurkį pagal žvyrkelių ir asfalto dangos kelių santykį pasiekęs Regiono kelių lygis);

- Nepatraukli, nusidėvėjusi, šiuolaikinių gyventojų poreikių neatitinkanti viešoji infrastruktūra (nustatytą priežastį patvirtina esama, ženkliai už nusidėvėjimą lėtesnė, viešųjų erdvių, susisiekimo ir kitos inžinerinės infrastruktūros bei komunikacijų, daugiabučių kiemų sutvarkymo sparta ir to nulemti netolygumai tarp atskirų Regiono savivaldybių; 1500 gyv./km² ir didesnio tankumo teritorijoje esantys nepakankami žaliųjų zonų ar jungčių plotai).

5. REGIONO EKONOMIKOS IR INVESTICINĖS APLINKOS SRITIS, IDENTIFIKUOTA PROBLEMA, JĄ NULEMIANČIOS PRIEŽASTYS IR ITAKOJANTYS VEIKSNIAI (RODIKLIAI).

Analizuojant Regiono ekonominę ir verslo vystymosi situaciją nustatyta, kad 2014–2021 m. veikiančių mažų ir vidutinių įmonių (toliau – SVV) skaičius Regione išaugo 20,7 proc. (nuo 1 786 iki 2 156), kai tuo tarpu šalyje – 28,5 proc. (nuo 67 943 iki 87 284), 1 000 gyventojų tenkantis SVV skaičius Regione –17,5, kai šalyje – 31,2 (beveik 1,8 karto didesnis), o labiausiai išsivysčiusio Vilniaus regiono rodiklis siekia – 44,5 (Utenos regiono vidurkį viršija daugiau nei 2,5 karto). Pagal 2021 m. pradžioje fiksuotus veikiančių SVV įmonių duomenis Regione nustatyta, kad įmonių, kuriose dirba iki 4 darbuotojų, yra 1 449 (67,2 proc.), įmonių turinčių 5-9 darbuotojus – 342 (15,9 proc.), 10-19 darbuotojų – 179 (8,3 proc.), 20-49 darbuotojus – 118 (5,5 proc.), 50-99 darbuotojus – 49 (2,3 proc.), 100-149 darbuotojus – 13 (0,6 proc.), 150-249 darbuotojus – 6 (0,3 proc.). Panašios tendencijos fiksuotos ir šalyje. Analizuojant veikiančių didelių įmonių (turinčių daugiau kaip 250 darbuotojų) 2014 m. – 2021 m. pradžios duomenis nustatyta, kad įmonių, turinčių nuo 250 iki 499 darbuotojų, Regione sumažėjo nuo 6 iki 4 (33,3 proc. mažėjimas), kai šalyje atitinkamai šioje grupėje įmonių skaičius didėjo 17,6 proc. (nuo 216 iki 254), įmonių skaičius, turinčių nuo 500 iki 999 darbuotojų, Regione nepasikeitė – išliko 5, o šalyje atitinkamai didėjo 26,1 proc. (nuo 88 iki 111). Regione nepakito ir įmonių, turinčių daugiau kaip 1 000 darbuotojų, jų skaičius išliko 1, o šalyje padidėjo 81,3 proc. (nuo 32 iki 58). Taigi, daugiausiai Regione veikia labai mažos ir mažos įmonės, didžiųjų įmonių, išskyrus sumažėjusį įmonių, turinčių nuo 250 iki 499 darbuotojų, skaičių, situacija nepakito, kai tuo tarpu šalyje visuose didžiųjų įmonių grupėse fiksuotas įmonių skaičiaus augimas. Didžiausias SVV skaičius – 597 (arba atitinkamai 27,7 proc. visų Regiono įmonių) pagal akumuliuojamas pajamas priklausė 10 000–49 999 Eur įmonių pajamų grupei, kai tuo tarpu bendrai šalyje daugiausiai įmonių – 23 365 (arba 26,76 proc.) priklausė 100 000–499 999 Eur įmonių pajamų grupei.

Tarp visų Regione veikiančių ūkio subjektų – 3000 (2021 m. pradžios duomenys), pagal vykdomos ekonominės veiklos rūšį daugiausiai įmonių veikė didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto srityje (597), kitoje aptarnavimo veikloje (437), apdirbamosios gamybos (278) ir statybos (248) srityse.

Regione pastebimas, ne tik ženkliai mažesnis nei šalyje SVV subjektų skaičius tenkantis 1 000 gyventojų, bet ir savarankiškai dirbančių asmenų skaičius. 2020 m. duomenimis Regione savarankiškai dirbančių asmenų buvo 5,2 tūkst., kai tuo tarpu šalyje – 152,5 tūkst. Analizuojant 2014–2020 m. laikotarpio pokytį nustatyta, kad Regione savarankiškai dirbančių asmenų sumažėjo 14,8 proc., kai tuo tarpu šalyje šis skaičius išaugo 6,7 proc. Šio rodiklio mažėjimas Regione ir bendras augimas šalyje lėmė tai, kad 1 000 gyventojų Regione teko 42 savarankiškai dirbantys asmenys, o šalyje – 55 (2020 m. duomenys).

Regionas išsiskiria daug mažesne nei šalyje vieno dirbančiojo sukuriama pridėtine verte gamybos sąnaudomis (nefinansinių įmonių) per metus. Nustatyta, kad visų Regiono įmonių (ne finansinių įmonių) sukuriama bendra pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis per 2019 m. siekė 444 303 tūkst. Eur (šalyje – 24 007 459 tūkst. Eur). Šiose įmonėse dirbančiųjų skaičius Regione – 29 887 asmenys (šalyje – 1 110 841), atitinkamai nustatyta vieno dirbančiojo sukuriama pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis (nefinansinių įmonių) Regione – 14,866 tūkst. Eur, kai šalyje net 21,612 tūkst. Eur. Žemesnis nei Utenos regione rodiklis fiksuotas tik Tauragės regione (14,406 tūkst. Eur).

Aukščiau nurodyti veikiančių ūkio subjektų duomenys, ženkliai mažesnė vieno dirbančiojo sukuriama pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis ir Regione vyraujantys SVV subjektai pagal sąlyginai mažas pajamas, nulemia ir vieną mažiausių šalyje darbo užmokesčio dydį. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (be individualių įmonių), 2020 m. duomenimis, Regione siekė tik 1 199,1 Eur, ir buvo didesnis tik už Alytaus (1 178,4 Eur), Marijampolės (1 180,3 Eur) ir Tauragės (1 156,6 Eur) regionuose fiksuotą vidutinį darbo užmokesčio dydį. Bendrą darbo užmokesčio lygį Regione įtakojo didesnis darbo užmokestis Utenos ir Visagino savivaldybėse, atitinkamai 1 252,0 ir 1 309,5 Eur. Likusiose savivaldybėse darbo užmokestis yra mažesnis už bendrą Utenos regiono vidurkį (Anykščių – 1 133,0 Eur, Ignalinos – 1 091,9 Eur, Molėtų – 1 095,5 Eur ir Zarasų – 1 000,2 Eur). Vienas mažiausių šalyje darbo užmokesčio dydžių ir atitinkamai patrauklių gerai apmokamų kvalifikuoto darbo vietų trūkumas, tiesiogiai atspindi didžiausią šalyje registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykį (plačiau žr. socialinę ir sveikatos priežiūros paslaugų sritį) bei bendrą gyventojų užimtumo lygį. 2020 m. duomenimis bendras Regiono 15-64 metų gyventojų užimtumo lygis, siekiantis tik 61,7, yra mažiausias iš visų šalies regionų. Šalyje bendras gyventojų užimtumo lygis siekia 71,6, ir nuo 2014 m. padidėjo 8,98 proc., kai tuo tarpu per tą patį laikotarpį Regione lygis didėjo tik 2,49 proc.

Materialinės investicijos Regione 2014–2019 m., priešingai nei šalyje, mažėjo. Regione materialinės investicijos mažėjo 19,9 proc. (nuo 189 646 iki 151 914 tūkst. Eur), kai šalyje tuo laikotarpiu didėjo 56,9 proc. (nuo 6 081 759 iki 9 539 717 tūkst. Eur). Materialinių investicijų mažėjimas Regione bei jų didėjimas šalyje lėmė dar didesnę atotrūkį tarp šalies ir Regiono. 2014 m. šalyje vienam gyventojui teko 2 380 Eur materialinių investicijų, o Regione – 1 401 Eur (58,9 proc. šalies vidurkio), 2019 m. šalyje – 3 414 Eur, o Regione – 1 206 Eur (tik 35,3 proc. šalies vidurkio). Regione fiksuotas materialinių investicijų dydis, tenkantis vienam gyventojui, yra mažiausias tarp visų šalies regionų.

Šalyje bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP) 2014–2019 m. augo 33,4 proc. (nuo 36 581,3 mln. Eur iki 48 797,4 mln. Eur), o Regione – tik 10,7 proc. (nuo 1 154,8 mln. Eur iki 1 278,8 mln. Eur). Šalyje daug sparčiau augantis BVP lėmė tai, kad 2014 m. bendroje šalies BVP struktūroje Regione sukurtas BVP sudarė dar 3,2 proc., o pagal 2019 m. duomenis sumažėjęs Regione sukurtas BVP, jis sudarė tik 2,6 proc. šalyje sukurtas BVP (2019 m. duomenimis už Utenos regioną BVP mažiau sukūrė tik Tauragės regionas - 1,9 proc. nuo viso šalyje sukurtas BVP). Atitinkamai BVP vienam gyventojui, to meto kainomis, pagal 2014 m. duomenis, Regione buvo 8,2 tūkst. Eur (šalyje 12,5 tūkst. Eur), arba 65,5 proc. bendro šalies vidurkio, o 2019 m. – 10,1 tūkst. Eur (šalyje 17,5 tūkst. Eur), arba atitinkamai 58,1 proc. bendro šalies vidurkio (šalyje vienam gyventojui tenkantis BVP augo 40 proc., o Regione augo tik 23,2 proc.). Prastesnis nei Utenos regione rodiklis fiksuotas tik Tauragės regione, kur vienam gyventojui tenka tik 9,9 tūkst. Eur pagal sukurtą BVP (tik 56,8 proc. nuo bendro šalies vidurkio).

Regiono ekonomika mažai orientuota į eksportą. Bendra prekių ir paslaugų eksporto vertės dalis pardavimuose, lietuviškos kilmės prekių eksporto vertė ir jas eksportuojančių įmonių skaičius yra vieni iš mažiausių tarp visų šalies regionų (pagal 2019 m. duomenis Regione sukuriama tik 2,17 proc. lietuviškos kilmės prekių eksporto nuo viso šalies eksporto, 8 vieta šalyje). Maža eksportuojamų lietuviškų prekių vertė susijusi su svarbią dalį Regione užimančia, tačiau menkai išvystyta apdirbamąja gamyba, žemu našumu, mažomis materialinėmis investicijomis, didelių įmonių stoka ir vyraujančiomis labai mažomis ir nedideles pajamas generuojančiomis įmonėmis. Vieną prasčiausių rezultatų šalyje pritraukiant materialines investicijas, lemia esama Regiono geografinė padėtis bei tarptautinio arba nacionalinio lygmens susiekimo (logistikos) paslaugas teikiančio centro nebuvimas, pramoninės ir/ar gamybinės paskirties teritorijų trūkumas (esamos pramoninės paskirties teritorijos yra pernelyg fragmentiškos, mažos ir dažniausiai žemė aplink jas priklauso privatiems savininkams), nepakankami finansiniai ir administraciniai išteklių investicijų pritraukimo srityje. Analizuojant Vidaus reikalų ministerijos susistemintus regionų plėtros planams aktualius rodiklius¹¹ nustatyta, kad Utenos regione, kaip ir Telšių regione, nėra LEZ arba pramonės parko, investicijoms tinkamų didelių sklypų (A ir B kategorijos, 10 ir daugiau ha). Bendra investicijoms tinkamų sklypų pasiūla (A ir B kategorijos) sudaro tik 8,4 ha., kai šalyje viso siekia apie 1 160,9 ha., t. y. kiek daugiau nei 0,7 proc. nuo visų šalyje esančių investicijoms tinkamų sklypų.

Esamą prastą ekonominę situaciją blogina ir tai, kad Regione vyrauja žemą pridėtinę vertę kuriančios įmonės, o aukštesnę pridėtinę vertę kuriančių įmonių plėtrą ir/ar naujų steigiamų riboja kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas (darbdaviams sistemingai trūksta įvairių sričių (ypač inžinerijos, technologijų ir kt.) darbuotojų, o potencialiems investuotojams nepakanka įrodymų, kad tokie specialistai gali būti parengti), per mažai skiriama dėmesio verslumo programų diegimui ugdymo įstaigose ir suaugusiųjų švietimui, nėra jaunimo verslumo skatinimo programų, kurios skatintų jaunimą kurti jaunus verslus ir grįžti į Regioną baigus mokslus kitur. Trūksta paramos pradedančiajam, smulkiam ir vidutiniam verslui, trūksta mokymo-konsultacinių programų socialiniam ir/ar bendruomeniniam verslui, kadangi savivaldybių finansiniai išteklių dėl ribotų biudžeto galimybių yra labai netolygūs (analizuojant savivaldybių pateiktą informaciją nustatyta, kad pagal 2020 m. savivaldybių vykdytas smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo programas, skiriamas finansavimas, tenkantis 1 000 gyventojų, atskirose regiono savivaldybėse skiriasi beveik 5 kartus, t. y., pvz. Visagino savivaldybėje skiriama parama siekia tik apie 524 Eur, Ignalinos – 1 053 Eur, Anykščių rajono – 1 200 Eur, Utenos – 1 698 Eur, Molėtų – 1 749 Eur, Zarasų – 2 528 Eur).

5. Apibendrinimas. Esama, aukščiau apibūdinta Regiono situacija leidžia identifikuoti pagrindinę su tuo susijusią problemą – **Žemas investicinės aplinkos patrauklumas**. Šia problemą nulemiančios priežastys:

- Mažas verslumas (Regiono 1 000 gyventojų tenkantis SVV skaičius yra beveik 1,8 karto mažesnis nei šalyje, pagrindinę įmonių struktūrą sudaro mažos ar labai mažos nedideles pajamas generuojančios įmonės, mažesnis nei šalyje 1 000 gyventojų tenkantis, savarankiškai dirbančių asmenų skaičius, viena iš mažiausių šalyje vieno dirbančiojo sukuriama pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis siejama su Regione veikiančių subjektų dominavimu mažai našiose, su žinių ekonomika ir inovacijų plėtra menkai susijusiose ekonominėse veiklose, dideli netolygumai Regiono viduje pagal savivaldybių skiriamą paramą SVV programų įgyvendinimui);

- Verslui nepalanki aplinka dėl infrastruktūros ir kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo (Utenos regionas yra 1 iš 2 regionų, kuriuose nėra LEZ arba pramonės parko, nėra investicijoms tinkamų didelių sklypų (A ir B kategorijos, 10 ir daugiau ha), o bendra investicijoms tinkamų sklypų pasiūla (A ir B kategorijos) sudaro tik 8,4 ha., darbdaviams sistemingai trūksta įvairių sričių (ypač inžinerijos, technologijų ir kt.) darbuotojų, o potencialiems investuotojams nepakanka įrodymų, kad tokie specialistai gali būti parengti (trūksta bendradarbiavimo savivaldos, švietimo įstaigų ir verslo subjektų lygmeniu), tarptautinio arba nacionalinio lygmens susiekimo (logistikos) paslaugas teikiančio centro nebuvimas);

- Žemas Utenos regiono konkurencingumas ir gebėjimas pritraukti investicijas (mažiausias šalyje materialinių investicijų kiekis, lėčiau nei šalyje augantis BVP bei atitinkamai mažėjanti Regione sukurtas BVP dalis bendroje šalies struktūroje, kuriuos įtakoja Regione vyraujančios mažai našios, su žinių ekonomika ir inovacijų

¹¹ <https://nrp.vrm.lt/lt/regionu-pletros-programu-ir-planu-rengimas/regionu-pletros-planams-aktualus-rodikliai/295>

plėtra menkai susijusiose ekonominėse veiklose, veikiančios įmonės, riboti finansiniai ir administraciniai ištekliai investicijų pritraukimo srityje, bendrų, Regiono mastu koordinuojamų, verslo pritraukimo strategijų nebuvimas ir kt.).

6. TURIZMO IR KULTŪROS SRITIS, IDENTIFIKUOTA PROBLEMA, JĄ NULEMIANČIOS PRIEŽASTYS IR ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI (RODIKLIAI).

Regionas pasižymi gamtine aplinkos įvairove, turimais rekreacijos reikmėms tinkamais pritaikyti ar jau pritaikytais kultūros paveldo objektais, kuriama viešais traukos objektais ir privataus kapitalo vystomais poilsio, rekreacijos ir sveikatingumo centrais. Regionas – tai 1 002 ežerų kraštas, kuriame natūralus ežeringumas (apie 5,8 proc.) šalies vidurkį (apie 1,35 proc.) viršija beveik 4,3 karto ir yra didžiausias, lyginant su kitais šalies regionais. Miškingumas Ignalinos, Zarasų rajonų ir Visagino savivaldybėse siekia net 30 – 40 proc. Kultūros vertybių registro 2021 m. lapkričio 12 d. duomenimis¹², Regione įregistruotos 2 333 nekilnojamosios kultūros vertybės, iš kurių – 554 statiniai. Regiono teritorijoje veikia Anykščių, Asvejos, Gražutės, Tumiškių, Labanoro, Sartų regioniniai parkai, Aukštaitijos nacionalinis parkas (bendras saugomų teritorijų plotas sudaro net 35 proc. Regiono ploto ir tai yra pats aukščiausias rodiklis šalyje), susiformavęs istorinis kraštovaizdis su etnografiniais kaimais. 2020 m. duomenimis Regione veikė 163 kaimo turizmo sodybos, kas sudarė net 28,9 proc. visų šalies kaimo turizmo sodybų skaičiaus (565). Regione aptinkami kurortiniam gydymui pritaikomi mineralinio vandens ištekliai (Anykščiuose ir Ignalinoje). Esama gamtinė aplinka ir kiti rekreaciniai Regiono ištekliai ne tik nulėmė, kad 3 iš 5 šalyje esančių kurortinių teritorijų yra išsidėsčiusios Utenos regione, bet ir leidžia Regionui specializuotis turizmo ir rekreacijos bei susijusių sektorių (apgyvendinimas, maitinimas, sveikatinimas ir kitos paslaugos bei pramogos) vystyme.

Analizuojant Regiono turizmo situaciją ir tendencijas nustatyta, kad savivaldybių kryptingai vystoma viešoji turizmo infrastruktūra (sveikatingumo, pėsčiųjų ir dviračių takai, apžvalgos bokštai, vandens telkinių pakrančių kompleksinis tvarkymas (priemlankos, maudyklos, rekreacijos, sporto zonos ir pan.)), unikalūs objektai (pvz. Anykščių „Medžių lajų takas“, Lietuvos etnokosmologijos muziejus ir Molėtų astronomijos observatorija, Zarasų apžvalgos ratas ir kt.), įtakoja privačias iniciatyvas vystant bei plečiant apgyvendinimo, maitinimo, sveikatingumo ir kitų paslaugų bei pramogų sektorius, taip prisidedant prie bendro Regiono lankytojų srauto augimo. Regione apgyvendinimo įstaigų nuo 2014 m. iki 2020 m. padidėjo 37,2 proc. (nuo 250 iki 343), tuo pačiu laikotarpiu šalyje jų skaičius augo sparčiau – 62,6 proc. (nuo 2 062 iki 3 352), tačiau suteiktų nakvynių skaičius apgyvendinimo įstaigose (visos nakvynės) Regione didėjo 15,53 proc. (nuo 241 507 iki 279 011), o šalyje sumažėjo 23,7 proc. (nuo 6 465 004 iki 4 931 757). Atskirai įvertinta, kad 2019–2020 m. laikotarpiu šalyje apgyvendinimo įstaigose suteiktų nakvynių skaičius mažėjo beveik 45 proc. (nuo 8 946 758 iki 4 931 757), kai Regione mažėjo tik apie 7 proc. (nuo 300 278 iki 279 011), tad Regione bendras mažėjimas per analizuojamą laikotarpį buvo daugiau nei 6 kartus mažesnis nei šalyje, kas patvirtina Regiono atitinkamų paslaugų potencialą dėl esamos išskirtinai ramios ir natūralios gamtinės aplinkos.

Regiono 2014 m. tarp visų suteiktų nakvynių, užsieniečiams suteiktos nakvynės sudarė 12,8 proc., kai šalyje – 46,9 proc., tačiau esama karantino įtaka nulėmė, kad 2020 m. užsieniečiams suteiktos nakvynės Regione sudarė tik 3,5 proc., kai esant toms pačioms karantino sąlygoms šalyje minėtas rodiklis siekė 22,7 proc. Taigi, Regione buvęs ir taip daug mažesnis užsieniečiams suteiktų nakvynių skaičius mažėjo labiau nei šalyje, nors bendras nakvynių skaičius didėjo. Pagal šį rodiklį Regionas lenkia tik mažiau palankius turizmui Panevėžio, Šiaulių, Marijampolės, Telšių ir Tauragės regionus. Tačiau įvertinus turizmo potencialą, turistų srautas, kuris nulemia ir geresnę apgyvendinimo ir maitinimo įmonių finansinę situaciją, galėtų ir turėtų būti didesnis.

Analizuojant su turizmo vystymu siejamą maitinimo paslaugų sektorių nustatyta, kad maitinimo įmonių skaičius Regione nuo 2014 m. iki 2020 m. didėjo 13,2 proc. (nuo 106 iki 120), kai šalyje per tą patį laikotarpį didėjo 17,3 proc. (nuo 3 459 iki 4 058). Lėtesnis minėtų įmonių skaičiaus augimas nulėmė, kad Regione pagal 2020 m. duomenis 1 000 gyventojų tenkantis maitinimo įmonių skaičius yra beveik 50 proc. mažesnis nei šalyje.

¹² <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-search>

Bendra apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklos apyvarta Regione per 2014–2020 m. laikotarpį išaugo 76,4 proc. (nuo 11 100 iki 19 583 tūkst. Eur), kai šalyje tik 36,3 proc. (nuo 688 987 iki 939 209 tūkst. Eur), tačiau nepaisant daugiau nei 2 kartus spartesnio augimo nei šalyje, Regione šių įmonių akumuliuojama apyvarta sudaro tik kiek daugiau nei 2 proc. nuo bendros šių įmonių apyvartos šalyje. 2020 m. duomenimis bendra apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklos sukuriama pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis Regione sudarė tik 2,3 proc. nuo šalyje sukuriamos šių įmonių pridėtinės vertės. Regione apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje 2020 m. dirbo beveik 4,1 proc. visų dirbančiųjų. Šis rodiklis atitinka šalies vidurkį, tačiau nors procentinė apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriuje dirbančių asmenų dalis tiek Regione, tiek šalyje yra vienoda, tačiau vieno dirbančiojo per metus sukuriama pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis Regione sudaro 8,42 tūkst. Eur, kai tuo tarpu šalyje – 9,71 tūkst. Eur. Minėti duomenys patvirtina, kad pagrindinių su turizmu siejamų sektorių (apgyvendinimas ir maitinimas) darbo našumas yra nepakankamas. Galimos to priežastys – tinkamai neišnaudotas turizmo potencialas Regione (Regiono kultūriniai ir gamtiniai išteklių bei kultūros paveldas nėra tinkamai įveiklinti, juose teikiamos paslaugos fragmentiškos, įtakojamos sezoniskumo; nevystomas teminis turizmas, prastas marketingas; daug smulkių turizmo sektoriuje dirbančių įmonių, apie kurias trūksta informacijos, ar atitinkamą informaciją rasti sudėtinga; trūksta bendrų rinkodaros programų, kurios tuo pačiu pabrėžtų ir kiekvienos savivaldybės išskirtinumą; trūksta turizmo priemonių ne sezono metu; žemas lankytojų objektų infrastruktūros skaitmenizavimo lygmuo; nėra turistinių maršrutų tarp Regiono savivaldybių, kurie papildytų vienas kitą, objektų ženklavimas tik vietinio pobūdžio; užsienio turistai, kurių perkamoji galia didesnė, ilgiau nei vienai nakvynei nepasilieka – trūksta kryptingos užsienio šalims skirtos rinkodaros bei šiai rinkai skirtų bendrų turizmo paslaugų maršrutų tarp atskirų savivaldybių ir pan.).

Prie minėtų priežasčių prisideda ir neišnaudotas kūrybinių industrijų potencialas. Parengtoje Utenos regiono kultūros ir kūrybinių industrijų (toliau – KKI) plėtros galimybių strategijoje (strategija apima Utenos rajoną, tačiau joje nagrinėjamos problemos yra aktualios ir kitoms Utenos regiono savivaldybėms)¹³, pažymėta, kad nekryptingas ir pasyvus Utenos rajono KKI plėtojimas gali lemti Utenos rajono KKI atsilikimą, palyginti su kitais Lietuvos ir užsienio regionais, neefektyvų Utenos rajone esančio aukšto KKI potencialo panaudojimą kuriant ekonominę ir kultūrinę gerovę Utenos rajone. Siekdama didinti verslo produktyvumą ir gerinti verslo aplinką Utenos rajone, viešoji įstaiga Utenos verslo informacijos centras išplėtė savo funkcijas, buvusiame kino teatre „Taurapilis“ įkurdama kūrybinių industrijų centrą, kurio tikslas – sudaryti palankesnes sąlygas kūrybinių industrijų atstovams įgyvendinti kūrybines idėjas, ugdyti jų verslumą, kurti ir plėtoti su menu susijusius verslus. „Taurapilis“ jau tapo traukos centru rajono Kūrybinių industrijų atstovams bei kūryba besidomintiems bendruomenės nariams ir paskatino juos steigti smulkaus ir vidutinio verslo subjektus, didinti jų gyvybingumą. Kūrybinių industrijų plėtrą regione taip pat vykdo ir Viešoji įstaiga Anykščių menų inkubatoriaus-menų studija, kurios pagrindinis tikslas yra skatinti rajono kūrybinės visuomenės verslumą, plėtoti Anykščių miesto bei regiono bendruomenės ir meno visuomenės bendradarbiavimą, rengti vizualiojo, taikomojo meno, literatūros, teatro, šokio, muzikos projektus, kviečiant ne tik Lietuvos bet ir užsienio menininkus, propaguoti miesto ir šalies kultūrą, taip pat ruošti projektus su meninės pakraipos jaunimo institucijomis, formuoti aktyvią ir kūrybišką jaunąją menininkų kartą, plėsti kūrybinių industrijų veiklą. Tačiau nepaisant atskirų paminėtų regiono savivaldybių gerųjų pavyzdžių ir įgyvendinamų iniciatyvų, bendras regiono KKI potencialas nėra išnaudotas dėl mažo bendradarbiavimo ir/ar atitinkamos infrastruktūros trūkumo kitose regiono savivaldybėse.

Netolygią ir besikeičiančią, nuo pavienių objektų priklausomą, Regiono turizmo situaciją atspindi savivaldybių pateikti duomenys apie turizmo informacijos centruose (toliau – TIC) apsilankusių lankytojų skaičių. 2015–2020 m. duomenys rodo, kad Anykščių Turizmo ir verslo informacijos centre lankytojų skaičius sumažėjo beveik 6,5 karto (nuo 24 924 iki 3 864). Šis, didžiausias Regione sumažėjimas siejamas ne tik su 2020 metais buvusios Covid-19 pandemijos pasekmėmis, bet ir tai, kad 2015 m. bendrą turistų srautą (atitinkamai ir su tuo susijusių sektorių plėtrą) įtakojo unikalaus ne tik Regione, bet ir Baltijos šalyse objekto – „Medžių lajų takas“ – atidarymas (pagal 2014 m. duomenis Anykščių Turizmo ir verslo informacijos centro lankytojų skaičius buvo 8 867, 2016 m. – 19 059, o nuo 2017 m. jų pradėjo tolygiai mažėti). Minėti duomenys patvirtina, kad siekiant išlaikyti didesnius turistų srautus būtina ir toliau investuoti ne tik į pavienių traukos objektų statybą, bet ir esamų pritaikymą naujoms veikloms, bendrų regioninių maršrutų, siekiant išlaikyti turistų susidomėjimą Regiono objektais, sudarymą. Kitose Regiono savivaldybėse taip pat pastebima netolygaus lankytojų skaičiaus mažėjimo ar didėjimo dinamika. Ignalinos rajono TIC lankytojų skaičius 2015–2020 m. laikotarpiu išaugo daugiau nei 2,7 karto, kai tuo

¹³ [Utenos-rajono-KKI-galimybių-analizė.pdf](#) (kulturostyrimai.lt)

pačiu metu Utenoje sumažėjo trečdaliu. Paminėti netolygumai parodo ne tik skirtingus TIC pajėgumus, bet ir regioninio bendradarbiavimo tarp atskirų TIC trūkumą formuojant bendrus turizmo maršrutus ir/ar atitinkamą kelias savivaldybes apimančią turizmo infrastruktūrą. Skirtingą situaciją tarp atskirų Regiono savivaldybių patvirtina ir labai skirtingas prisijungimų prie savivaldybių TIC svetainių seansų skaičius. Remiantis savivaldybių pateiktais duomenimis, prie Anykščių Turizmo ir verslo informacijos centro svetainės per 2020 m. buvo fiksuota apie 200 tūkst. prisijungimų, Ignalinos per 2018–2020 m. laikotarpį prisijungimų skaičius didėjo daugiau nei 2 kartus (nuo 40 tūkst. iki daugiau kaip 90 tūkst.), Molėtų – didėjo apie 0,5 karto (nuo 243 365 iki 343 287), Utenos – mažėjo 14 proc. (nuo 93 661 iki 80 494), Zarasų – didėjo 32 proc. (nuo 143 666 iki 190 247). Visagino turizmo plėtros centras įkurtas tik 2021 m. sausio 1 d., interneto svetainės dar neturi, tačiau 2021 m. nuo sausio iki rugsėjo pabaigos socialinių tinklų informacija naudojosi 24 978 unikalūs vartotojai. Prisijungimų prie interneto svetainių skaičiaus skirtumai parodo ir šių svetainių turinio skirtingą patrauklumą vartotojams. Molėtų turizmo ir verslo informacijos centras yra daug investavęs į e-rinkodaros, įskaitant virtualios realybės, priemones ir galėtų būti geras pavyzdys, kuriant vartotojams patrauklų svetainių turinį ir/ar atskirų Regiono turizmo centrų bendradarbiavimo platformą.

Viena iš turizmo sričių yra kultūrinis turizmas. Tačiau esami duomenys taip pat patvirtina esamus netolygumus tarp atskirų Regiono savivaldybių. 2014–2020 m. laikotarpio duomenimis kultūros centrų dalyvių skaičius Regione sumažėjo daugiau nei 12 proc. (nuo 3 480 iki 3 058), kai šalyje mažėjo 10,4 proc. (nuo 52 823 iki 47 307). Pagal kultūros centrų renginių dalyvių skaičių, per 2014–2019 m. laikotarpį (iki Covid-19 pandemijos), nepaisant bendro mažėjančio kultūros centrų dalyvių skaičiaus, daugelyje Regiono savivaldybių kultūros centrų renginių dalyvių skaičius didėjo (Utenos rajono savivaldybėje didėjo daugiau nei 6 kartus, Molėtų – beveik 4 kartus, Ignalinos savivaldybėje 0,2 karto), tačiau Zarasų rajono ir Visagino savivaldybėse mažėjo (atitinkamai beveik 5 kartus ir 0,3 karto), kas parodo ne tik esamus netolygumus tarp atskirų Regiono savivaldybių, bet ir skirtingą šiems renginiams būtinos infrastruktūros išvystymo lygį.

Skirtingą kultūros paslaugų išvystymo lygį tarp atskirų Regiono savivaldybių patvirtina atnaujintų muziejų ekspozicijų dalis ir įveikintų kultūros paveldo statinių, priklausančių savivaldybėms, dalis. Savivaldybių pateikti duomenys per 2014–2020 m. laikotarpį rodo, kad Ignalinos rajono savivaldybėje atnaujintų muziejų ekspozicijų dalis sudaro apie 35 proc., Utenoje apie 20 proc., o Molėtuose apie 17 proc. Netolygią situaciją ir nepakankamą infrastruktūros, įskaitant ir ekspozicijas, atnaujinimą, parodo ir bendras Regiono muziejų lankytojų skaičiaus sumažėjimas. Nustatyta, kad 2014–2020 m. bendras Regiono muziejų lankytojų skaičius sumažėjo 11,5 proc. (nuo 174 tūkst. iki 154 tūkst.). Savivaldybių pateiktais 2020 m. duomenimis įveikintų kultūros paveldo statinių (kurie taip pat yra ar gali tapti puikiais turizmo traukos centrais), priklausančių savivaldybėms, dalis Utenos rajono savivaldybėje – 75 proc., o likusiose Regiono savivaldybėse – apie 50 proc.

Regiono kultūrinę, įskaitant ir gyventojų savišvietos, situaciją atskleidžia ir savivaldybių viešųjų bibliotekų, vykdančių dar ir kitas funkcijas (įvairių renginių organizavimas, parodos, susitikimai su knygų autoriais, gyventojų, ypač vyresnio amžiaus, mokymai naudotis informacinėmis technologijomis, vaikų neformalus ugdymas ir pan.), lankytojų skaičiaus duomenys. 2020 m. duomenimis¹⁴ Regiono savivaldybių viešosiose bibliotekose lankytojų (apsilankymų) skaičius siekė 539 261, tai sudaro beveik 8,2 proc. nuo bendro šalyje fiksuoto lankytojų apsilankymo skaičiaus. Pagal Regiono savivaldybių 2020 m. duomenis daugiausia lankytojų (apsilankymų) fiksuota Utenos rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje – 129 603, mažiausia Visagino – 27 270. Nustatyta, kad visose Regiono savivaldybių viešosiose bibliotekose 2014–2020 m. laikotarpiu lankytojų (apsilankymų) skaičius mažėjo. Labiausiai mažėjo Utenoje – 51,4 proc., mažiausia Zarasuose – 25,5 proc. Minėti duomenys taip pat patvirtina nevienodą atitinkamos infrastruktūros ir susijusių paslaugų prieinamumą atskirų Regiono savivaldybių gyventojams.

6. Apibendrinimas. Esama, aukščiau apibūdinta, Regiono situacija leidžia identifikuoti pagrindinę su tuo susijusią problemą – **Bendros turizmo infrastruktūros ir kultūros paslaugų trūkumas, nepakankama bendra turizmo rinkodara.** Šią problemą nulemiančios priežastys:

- Neišnaudotas kūrybinių industrijų, kultūros kelių ir turizmo potencialas, paslaugų fragmentiškumas ir sezoniškumas (Regiono kultūriniai ir gamtiniai išteklių bei kultūros paveldas nėra tinkamai įveiklinti, juose teikiamos paslaugos fragmentiškos, įtakojamos sezoniškumo, nevystomas teminis turizmas. Daug smulkių turizmo

¹⁴ 2020 BIBLIOTEKŲ STATISTIKA.pdf (lrv.lt)

sektoriuje dirbančių įmonių, apie kurias trūksta informacijos ar sudėtinga rasti atitinkamą informaciją, trūksta bendrų turizmo paslaugų maršrutų tarp atskirų savivaldybių, kurie papildytų vienas kitą bei subalansuotų turistų srautus ir pan.);

- Neefektyvi turizmo rinkodara, bendradarbiavimo stoka regioniniu lygmeniu (netolygumai ir bendradarbiavimo stoka tarp atskirų savivaldybių, žemas lankytinų objektų infrastruktūros skaitmenizavimo lygmuo, daugelio lankytinų objektų ženklinimas tik vietinio pobūdžio, trūksta informacijos apie turizmą šalia esančiose savivaldybėse; skirtingos Regiono turizmo informacijos centrų finansinės galimybės ir požiūris į turizmo rinkodaros priemonių įgyvendinimą tiek vietos, tiek užsienio turistams, t. y. yra nėra sukurtos bei patvirtintos bendros vieningos Utenos regiono turizmo rinkodaros strategijos ir kt.).

1 lentelė. Regiono problemos ir jų giluminės priežastys, sąsajos su RPP nustatytais pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis

Eil. Nr.	Regiono plėtros problemos	Regiono plėtros problemų giluminės priežastys	Regiono plėtros problemų ir jų priežasčių sąsaja su RPP nurodytomis pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis	
			Regioninės plėtros problemos	Regiono plėtros problemų ir jų giluminių priežasčių sąsajos su pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis paaiškinimas
1	2	3	4	5
1.	<i>Nepakankama socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir prieinamumas</i>	<i>1.1. Blogėjanti sveikatos ir socialinės infrastruktūros būklė, didėjantis paslaugų kokybės atotrūkis nuo didžiųjų regionų centrų; 1.2. Blogėjanti gyventojų sveikata dėl nepakankamo švietimo ir nepakankamos infrastruktūros sveikatos srityje, prasto asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo bei teritorinių netolygumų; 1.3. Augantis skurdo lygis neleidžiantis patenkinti socialinio būsto poreikio, ypatingai būsto skirto gausioms šeimoms ir/ar neįgaliesiems.</i>	Sprendžiant nustatytą 1 Regiono problemą bus prisidedama prie RPP nurodytos 2 problemos „ Atskiriems regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis “ ir dalinai prie RPP 1 problemos „ Skirtingas regionų ekonominio augimo potencialas ir netolygi ekonomikos plėtra “.	Regiono problema ir jos giluminės priežastys siejasi su RPP nustatyta 2 problema „ Atskiriems regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis “. Tiek Regione, tiek RPP problema siejama su tuo, kad didėjant ekonominiams skirtumams tarp regionų, didėja ir gyventojų pajamų, skurdo rizikos ir socialinės atskirties netolygumai. Labiausiai buvo paveikti atokūs, retai gyvenami ir mažesne ekonominės veiklos koncentracija pasižymintys regionai, tarp jų ir Utenos regionas. Būtent, kaip ir nustatyta RPP, regionų ir atskirų vietovių depopuliacija daro spaudimą viešųjų paslaugų efektyvumui ir kokybei ir savo ruožtu nulemia sveikatos rezultatų bei socialinių paslaugų teikimo tarpregioninį atotrūkį. Savivaldybių prisitaikymas vyksta lėtai, viešojo transporto sistemos fragmentacija mažina gyventojų mobilumą ir apsunkina

				<p>kokybiškų viešųjų paslaugų prieinamumą. Atokiuose regionuose, tokiuose kaip Utenos, viešųjų paslaugų trūkumas pasireiškia šalia kitų problemų – mažesnių pajamų ir didesnės socialinės atskirties.</p> <p>Nestabili socialinio būsto laukiančių asmenų/šeimų padėtis, kurią įtakoja ne tik besikeičianti Regiono socialinė ir ekonominė situacija, bet ir tai, kad dalis savivaldybių siūlomo socialinio būsto yra toli nuo rajonų centrų ir darbo vietų (nepatraukliose kurtis vietovėse), prastos būklės, nėra susisiekimo, kas taip pat nulemia ir asmenų/šeimų, laukiančių socialinio būsto, apsisprendimą tokio būsto atsisakyti. Tai mažina tokių asmenų galimybes pilnavertiškai dalyvauti darbo rinkoje.</p> <p>Stebima blogėjanti gyventojų sveikata dėl nepakankamo gyventojų švietimo ir nepakankamos infrastruktūros sveikatos srityje, prasto asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo. Taip pat nėra patenkinami intelekto/psichinę negalią turinčių asmenų poreikiai. Pastaruoju metu auga nestacionarių socialinių paslaugų, ilgalaikės ir dienos socialinės globos, slaugos, visuomenės sveikatos paslaugų poreikis. Augant pažeidžiamų asmenų bei jų šeimos narių skaičiui, nepatenkinami jų poreikiai. Didesnė socialinė atskirtis ir skurdo rizikos lygis rodo silpniau išsivysčiusią Regiono ekonomiką.</p>
2.	<p>Nepakankama švietimo paslaugų kokybė ir prieinamumas</p>	<p>2.1. Formalaus ir neformalaus švietimo paslaugų kokybės bei pasiekiamumo netolygumas;</p> <p>2.2. Nepatrauklus profesinis mokymas;</p> <p>2.3. Dėl ribotos prieigos prie interneto ne visiems gyventojams užtikrintos galimybės nuotoliu dirbti, mokytis, gauti</p>	<p>Sprendžiant nustatytą 2 Regiono problemą bus prisidedama prie RPP nurodytos 2 problemos „Atskiriems regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis“ sprendimo.</p>	<p>Regiono problema ir jos giluminės priežastys siejasi su RPP nustatyta 2 problema „Atskiriems regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis“.</p> <p>Kaip ir paminėta aukščiau, regionų ir atskirų vietovių depopuliacija daro spaudimą viešųjų paslaugų efektyvumui ir kokybei bei</p>

		<p><i>e. paslaugas ir neužtikrinamas inovatyvių viešųjų paslaugų teikimas.</i></p>	<p>nulemia paslaugų teikimo tarpregioninius atotrūkius. Savivaldybių prisitaikymas vyksta lėtai, viešojo transporto sistemos fragmentacija mažina gyventojų mobilumą ir apsunkina viešųjų paslaugų prieinamumą. Šios aplinkybės siejamos ir su formalaus ir neformalaus švietimo netolygumais regione, t. y. mažėjant gyventojų, atitinkamai ilgalaikėje perspektyvoje (analizuojant 2014-2015 – 2020-2021 mokslo metų laikotarpį) mažėja ir mokinių skaičius, nebesuformuojami pilni klasių komplektai, didėja infrastruktūros išlaikymo kaštai, kas lemia ugdymo tinklo pertvarkos procesus (neefektyviai veikiančios ugdymo įstaigos arba visai uždarnos, arba prijungiamos prie kitų mokyklų ir tampa jų skyriais).</p> <p>Dėl neišspręstos vaikų pavėžėjimo iki/iš ugdymo įstaigos paslaugos teikimo, ypač kaimo vietovėse, bei dėl sutelktos regiono savivaldybių centruose atitinkamų paslaugų pasiūlos, pastebimas ikimokyklinio ugdymo vietų trūkumas – dėl nepakankamo ikimokyklinio ugdymo infrastruktūros talpumo (pajėgumo), esamos grupės yra arba perpildytos, arba arti maksimalaus leistino vaikų skaičiaus, todėl didinti vaikų skaičių ugdymo įstaigose, nedidinant esamų įstaigų talpumo (pajėgumo), galimybių nėra. Šios priežastys nulemia tai, kad tokiuose atokiuose regionuose kaip Utenos regionas, fiksuojama viena iš mažiausių 3–5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis.</p> <p>Nors RPP nustatyta, kad tiek neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis pasinaudojusių mokinių dalis, tiek negalią turinčių mokinių, ugdomų įtraukiuoju būdu bendros paskirties švietimo įstaigose (bendrosiose klasėse), dalis, yra vienos geriausių reikšmių šalyje,</p>
--	--	--	--

				bet dėl nepritaikytos bendrojo ugdymo įstaigų aplinkos nukenčia įvairias fizines negalias turintys vaikai, jų tėvai, mokyklų personalas. Visos minėtos priežastys neleidžia užtikrinti vienodai tinkamo ugdymo paslaugų prieinamumo visame regione, ypač atskirtį ar socialines rizikas patiriantiems vaikams, kuriems svarbus ne tik ikimokyklinis, priešmokyklinis ir bendrasis ugdymas, bet ir popamokinė veikla.
3.	<i>Nepakankama aplinkos kokybė</i>	<p>3.1. Didėjanti oro ir vandens tarša;</p> <p>3.2. Nepatraukli dėl praeityje užterštų teritorijų aplinka;</p> <p>3.3. Nepakankamas atsinaujinančių ir alternatyvių energijos išteklių naudojimas;</p> <p>3.4. Nepakankamas gyventojų švietimas aplinkosaugos srityje;</p> <p>3.5. Nepakankamos komunalinių atliekų rūšiavimo galimybės.</p>	<p>Sprendžiant nustatytą 3 Regiono problemą bus prisidedama prie RPP nurodytos 3 problemos „Nepakankamai tvari aplinka, daranti neigiamą įtaką regionų patrauklumui“ sprendimo.</p> <p>RPP ir regiono problemų sprendimas prisidės prie regioninės politikos siekių pagerinti gyvenamąją aplinką, o per ją ir gyvenimo kokybę, taip didinant regionų patrauklumą, ir prie RPP numatomų veiksnių mažinančių oro, vandens, grunto užterštumą, darančių neigiamą poveikį klimato kaitai ir didinančių atsparumą klimato kaitai.</p>	<p>Regiono problema ir jos giluminės priežastys siejasi su RPP nustatyta 3 problema „Nepakankamai tvari aplinka, daranti neigiamą įtaką regionų patrauklumui“</p> <p>Kurortinėmis ir saugomomis teritorijomis gausiame Utenos regione aplinkos kokybė nepakankama vertinama dėl teršalų, išmestų į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių, kiekio spartesnio augimo nei šalyje, dėl didesnio, nei šalyje, sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų kiekio, dėl buitinių atliekų rūšiavimo aikštelių infrastruktūros trūkumo rajonų seniūnijose. Didėjanti oro tarša kietosiomis medžiagomis ir anglies monoksidu siejama ir su menku netaršių automobilių kiekiu (pagal RPP – tik 1 proc. Lietuvoje), vienu didžiausių ir sparčiai augančiu automobilizacijos lygiu Lietuvoje ir 5 kartus mažesniu už šalies vidurkį elektromobilių, tenkančių 1 000 gyventojui, skaičiumi Regione.</p> <p>Nepatrauklią Regiono aplinką sąlygoja žemas Utenos regiono urbanizacijos lygis (57 proc.) ir su juo susijęs nevienodas gyventojų aprūpinimas centralizuotai tiekiamu vandeniu ir tvarkomomis nuotekomis, ypač menkai urbanizuotose teritorijose.</p>

				RPP minimi klimato kaitos, urbanizacijos procesai, gyventojų elgsenos pokyčiai, nesprenžiamos aplinkos apsaugos problemos būdingos ir Utenos regionui. RPP Utenos regionas minimas kaip vienas iš didžiausių potencialių taršos židinių koncentraciją turintis regionas, jame vieni prasčiausių ŠESD išmetimų rodiklių Lietuvoje, kas atsiliepia regiono ekonominės ir gyvenamosios aplinkos patrauklumui.
4.	<i>Nepatraukli judumo sistema ir nepakankama gyvenamosios aplinkos kokybė</i>	<p>4.1. <i>Neišvystytas viešųjų paslaugų pasiekiamumas;</i></p> <p>4.2. <i>Nepakankamai išvystyta ir nesaugi susisiekimo infrastruktūra;</i></p> <p>4.3. <i>Nepatraukli, nusidėvėjusi, šiuolaikinių gyventojų poreikių neatitinkanti viešoji ir gyvenamoji infrastruktūra.</i></p>	<p>Sprendžiant nustatytą 4 Regiono problemą bus prisidedama prie RPP nurodytos 3 problemos „Nepakankamai tvari aplinka, daranti neigiamą įtaką regionų patrauklumui“ sprendimo.</p> <p>RPP ir regiono problemos sprendimas prisidės prie regioninės politikos siekių pagerinti gyvenamąją aplinką, o per ją ir gyvenimo kokybę, taip didinant regionų patrauklumą, užtikrinant darnų ir tvarų gyvenamųjų vietovių, darbo vietų ir viešųjų paslaugų junglumą.</p>	<p>Regiono problema ir jos giluminės priežastys siejasi su RPP nustatyta 3 problema „Nepakankamai tvari aplinka, daranti neigiamą įtaką regionų patrauklumui“.</p> <p>Tiek RPP, tiek Regiono nustatyta problema tiesiogiai siejasi su ŠESD išmetimais dėl gyventojų kelionių (RPP pateikiami vieni iš didžiausių ŠESD išmetimų rodiklių yra Utenos regione (1,9 tCO₂e/gyv.)), kurios plačiai išsidėsčiusiame ir užimtumo netolygumais pasižyminčiame regione susijusios su darbo vietų ir paslaugų pasiekiamumu. Regiono problemos atsiradimą sąlygojo nepatrauklus viešasis transportas, nepakankamai išvystyti dviračių takai ar kiti aplinkai nedraugiški keliavimo būdai. Nurodytos Regiono problemos giluminių priežasčių šalinimas, kaip ir numatoma RPP, kartu spręs ir klimato kaitos problemas.</p> <p>Utenos regione, turinčiame 3 iš 5 kurortinių teritorijų, prie nepatrauklios ir gyventojų poreikių neatitinkančios viešosios ir gyvenamosios infrastruktūros gerinimo galima prisidėti vystant žaliąją infrastruktūrą taip, kaip ir numatyta RPP bei atliepiančią NPP iškeltą klimato kaitos ir aplinkos būklės</p>

				sisteminį iššūkį ir NPP nustatytą darnaus vystymosi horizontalųjį principą.
5.	Žemas investicinės aplinkos patrauklumas	<p>5.1. Mažas verslumas;</p> <p>5.2. Verslui nepalanki aplinka dėl infrastruktūros ir kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo;</p> <p>5.3. Žemas Utenos regiono konkurencingumas ir gebėjimas pritraukti investicijas.</p>	<p>Sprendžiant nustatytą 5 Regiono problemą bus prisidedama prie RPP nurodytos 1 problemos „Skirtingas regionų ekonominio augimo potencialas ir netolygi ekonomikos plėtra“ sprendimo.</p>	<p>Regiono problema ir jos giluminės priežastys siejasi su RPP nustatyta 1 problema „Skirtingas regionų ekonominio augimo potencialas ir netolygi ekonomikos plėtra“.</p> <p>Žemas Utenos regiono investicinės aplinkos patrauklumas siejasi su RPP aprašytu netolygiu ekonominiu augimu (BVP vienam gyventojui pagal perkamąją galią buvo beveik dvigubai mažesnis už ES vidurkį, o materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui – 3 kartus mažesnės nei Vilniaus regione), kuris Regione siejamas su investicijų stoka ir verslui nepalankia aplinka, žemu konkurencingumu ir gebėjimu pritraukti investicijas bei nepakankamu verslumu ir patrauklumu užsienio investuotojams. RPP Utenos regionas paminėtas kaip gyventojų skaičiaus mažėjimu ir mažesne ekonominių veiklų koncentracija pasižymintis regionas, kurio geografinė atskirtis ir vidiniai netolygumai susiję su sudėtingesniu nei kituose regionuose darbo vietų pasiekiamumu, didesniu socialinės ir ekonominės atskirties augimu.</p> <p>Regione vyrauja žemą pridėtinę vertę kuriančios įmonės, o aukštesnę pridėtinę vertę kuriančių įmonių plėtrą ir/ar naujų steigimąsi riboja kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas. Kvalifikuotos darbo jėgos pritraukimui įtaką daro Regione vyraujantis žemas darbo užmokestis, kuris labai netolygus atskirose savivaldybėse (didesnis yra tik Utenos raj. ir Visagino sav.) bei yra vienas iš žemiausių Lietuvoje, ir žemiausia Lietuvoje vienam dirbančiajam tenkanti pridėtinė vertė.</p>

				<p>Regiono nustatytos problemos sprendimas ir jos giluminių priežasčių šalinimas prisidės ir prie RPP siekio padidinti užimtumo lygį, dirbančiajam tenkančią pridėtinę vertę (našumą) ir sumažinti šių rodiklių vidinius netolygumus pačiame Utenos regione, stiprinti ekonominį potencialą, didinti investicinį patrauklumą ir gerinti verslo aplinką, pritraukti tiesiogines užsienio ir vietines investicijas, skatinti verslumą ir įmonių augimą.</p>
6.	<p>Bendros turizmo infrastruktūros ir kultūros paslaugų trūkumas, nepakankama bendra turizmo rinkodara</p>	<p>6.1. Neišnaudotas kūrybinių industrijų, kultūros kelių ir turizmo potencialas, paslaugų fragmentiškumas ir sezoniškumas; 6.2. Neefektyvi turizmo rinkodara, bendradarbiavimo stoka regioniniu lygmeniu.</p>	<p>Sprendžiant nustatytą 6 Regiono problemą bus prisidedama prie RPP nurodytos 1 problemos „Skirtingas regionų ekonominio augimo potencialas ir netolygi ekonomikos plėtra“ sprendimo.</p>	<p>Regiono problema ir jos giluminės priežastys siejasi su RPP nustatyta 1 problema „Skirtingas regionų ekonominio augimo potencialas ir netolygi ekonomikos plėtra“.</p> <p>Gamtine aplinkos įvairove ir turimais rekreacijos reikmėms tinkamais pritaikyti ištekliais gausiame ir gan retai apgyvendintame Utenos regione kryptingai vystoma viešoji turizmo infrastruktūra, kuri yra ir verslo sudėtinė dalis (atsižvelgiant į esamų kurortinių teritorijų (Anykščiai, Ignalina, Zarasai) skaičių bei siekiančius šio statuso Molėtus, viena iš regiono specializacijos krypčių yra turizmo bei su tuo susijusių apgyvendinimo, maitinimo, pramogų ir kitų paslaugų plėtra), tačiau kaip parodė atlikta analizė Utenos regiono kultūriniai ir gamtiniai ištekliai bei kultūros paveldas nėra tinkamai įveikinti, juose teikiamos paslaugos fragmentiškos, įtakojamos sezoniškumo, nevystomas teminis turizmas. Yra daug smulkių turizmo sektoriuje dirbančių įmonių apie kurias trūksta informacijos ar sudėtinga rasti atitinkamą informaciją. Žemas lankytojų objektų infrastruktūros skaitmenizavimo lygmuo. Trūksta kryptingos užsienio šalims skirtos rinkodaros, bendrų turizmo paslaugų</p>

				<p>maršrutų tarp atskirų savivaldybių ir pan. Minėtas priešastis atspindintys veiksniai ne tik pagrindžia nepakankamai išvystytą turizmo potencialą regione, bet ir nulemia pagrindinių su turizmo vystymu susijusių apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektorių sukuriama mažesnę pridėtinę vertę nei šalyje bei sąlyginai nedidelę šių sektorių akumuliuojamą apyvartą bendroje šių sektorių apyvartoje šalyje.</p> <p>Taip pat, Utenos regionas RPP minimas kaip pasižymintis tokiais ekonomikos vystymuisi nepalankiais faktoriais, kaip gyventojų skaičiaus mažėjimas, geografinė atskirtis ir vidiniai netolygumai susiję su sudėtingesniu nei kituose regionuose darbo vietų pasiekiamumu, didesnis socialinės ir ekonominės atskirties augimas, žemiausias 15–64 metų asmenų užimtumo lygis ir žemiausia vienam dirbančiajam tenkanti pridėtinė vertė. Todėl Regiono vystymuisi itin svarbus turizmo sektoriaus potencialo įgalinimas, pasitelkiant nepakankamai panaudotas kūrybinių industrijų, kultūros objektų galimybes, efektyvinant bendrą Regiono turizmo rinkodarą, o tuo pačiu prisidedant ir prie Regiono ekonominio augimo. Nurodytos Regiono giluminės problemos priešastys siejasi su RPP siekiu stiprinti ekonominį potencialą, didinti investicinį patrauklumą ir gerinti verslo aplinką, ir su RPP uždaviniu – didinti Lietuvos turizmo konkurencingumą.</p>
--	--	--	--	--

Funkcinės zonos, tikslinės teritorijos ir integruoto vystymo teritorijos (pildoma, jei tinkama)

Utenos regione numatomos formuoti dvi funkcinės zonos, kurių strategijos šiuo metu dar tik rengiamos ar planuojamos rengti, ir kuriose numatytos vykdyti veiklos prisidės tiek prie Regiono 5 ir 6 problemų sprendimo, tiek prisidės prie kitų Regiono problemų giluminių priešastų šalinimo.

VIZA funkcinės zonos vystyme dalyvaus trys Regiono savivaldybės – Visagino, Ignalinos ir Zarasų. Dėl šios funkcinės zonos steigimo 2021 m. spalio mėnesį priimti savivaldybių tarybų sprendimai (2021 m. spalio 14 d. Visagino savivaldybės tarybos sprendimas Nr. TS-194 „Dėl pritarimo funkcinės zonos Visagino, Ignalinos ir

Zarasų rajonų savivaldybių teritorijose formavimui ir vystymui”; 2021 m. spalio 28 d. Ignalinos rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-172 „Dėl pritarimo funkcinės zonos Visagino, Ignalinos ir Zarasų rajonų savivaldybių teritorijose formavimui ir vystymui”; 2021 m. spalio 29 d. Zarasų rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-176 „Dėl pritarimo funkcinės zonos Visagino, Ignalinos ir Zarasų rajonų savivaldybių teritorijose formavimui ir vystymui”). 2021 m. lapkričio 16 d. pasirašyta funkcinės zonos Visagino, Ignalinos ir Zarasų rajonų savivaldybių teritorijose formavimo ir vystymo asociacijos (bendradarbiavimo) sutartis, kurioje numatyta, kad funkcinė zona skirta didinti funkcinį viešųjų paslaugų teikimo organizavimo efektyvumo didinimui ir ekonominiams ir (ar) socialiniams ryšiams pasižyminčios ir (ar) bendrai naudojamos infrastruktūros tinklo kūrimui. Sutartyje numatytos bendradarbiavimo kryptys užtikrinant tvarų, funkcionalų, integruotą mobilumą, taip pat investuojant į geresniam darbo vietų pasiekiamumui, paslaugų prieinamumui, transporto taršos mažinimui, geresniam teritorijų junglumui, regiono investiciniam patrauklumui didinti reikiamą infrastruktūrą; teikiant kokybiškas, inovatyvias, kompleksines viešąsias paslaugas ir gerinant jų prieinamumą bei kokybę, taip pat investuojant į reikiamą infrastruktūrą bei efektyvų ir tvarų viešosios infrastruktūros valdymą ir naudojimą; stiprinant socialinę įtrauktį ir užtikrinant bazinius poreikius; stiprinant ekonominį potencialą, didinant investicinį patrauklumą, ugdant verslumą ir gerinant verslo aplinką, siekiant kurti naujas geresnės kokybės darbo vietas ir plėtoti aukštesnę pridėtinę vertę kuriančius verslus; įtraukiant verslą, gyventojus, VVG, nevyriausybinės organizacijas ir kitus partnerius į teritorinių problemų sprendimą, puoselėjant ir stiprinant partnerystę, remiant vietos iniciatyvas ir stiprinant gebėjimus.

Strategijoje numatomos funkcinės zonos 3 bendros prioritinės kryptys:

1. Investicinės aplinkos patrauklumo ir ekonominio potencialo didinimas;
2. Turizmo ir rekreacijos infrastruktūros prieinamumo didinimas;
3. Viešųjų paslaugų prieinamumo ir kokybės užtikrinimas.

Funkcinėje zonoje pagal kitų ministerijų regionines pažangos priemones numatoma bendrai įgyvendinti veiklas pagal priemonę „Stiprinti savivaldybių aplinkos oro monitoringą“.

Regiono stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (toliau – SSGG) analizė

Remiantis atlikta Regiono SSGG analize (grafiškai pavaizduota SSGG ryšių schema ir detalus ryšių aprašymas pateikiami 1 priede „2022–2030 m. Utenos regiono plėtros plano SSGG ryšių aprašymas“), kiekvienai identifikuotai Regiono problemai nustatyti atskiri stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių ryšiai bei aprašytos jų sąsajos:

1. Socialinės ir sveikatos priežiūros srities problema – Nepakankama socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir prieinamumas.

Sprendžiant šią problemą bus pasinaudota *išoriniais veiksniais – galimybėmis*, tokiomis, kaip augantis visuomenės susidomėjimas sveika gyvensena; įvairių priklausomybių mažinimo bei savižudybių prevencijos programų Lietuvoje vykdymas ir plėtra; nacionalinis siekis perduoti dalį viešųjų paslaugų nevyriausybinėms organizacijoms (toliau – NVO) ir bendruomenėms; valstybės paramos priemonės pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms, kurios mažins Regiono silpnybes bei padės toliau vystyti stiprybes norima linkme.

Galimos grėsmės, kurios gali trukdyti pasiekti norimus regiono tikslus – ir toliau blogėjanti visuomenės sveikata; kvalifikuotų sveikatos priežiūros (visų sričių) specialistų nutekėjimas į užsienį ir kitas šalies teritorijas; asmenų, turinčių įvairių priklausomybių, skaičiaus augimas; dėl tinkamo sveikatos priežiūros sistemos paslaugų neprieinamumo didėjantis mirtingumas.

Problema lemiančių priežasčių grupės:

- Nepatenkinamas socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims, neįgaliesiems ir sutrikusio intelekto vaikams bei jų šeimoms poreikis bei paslaugų šeimai ir vaikams, psichologinės pagalbos paslaugų, trumpalaikio apgyvendinimo ir globos šeimose paslaugų poreikis. Netolygus socialinių paslaugų tinklas, šios priežastys sąlygoja ir didėjančių paslaugų kokybės atotrūkį lyginant su didžiaisiais regionų centrais. Augantis skurdo lygis neleidžiantis patenkinti socialinio būsto poreikio, nėra patenkinami

visų asmenų ir šeimų, besikreipiančių dėl socialinių paslaugų, poreikiai ir nepakankamos socialinių paslaugų, teikiamų tam tikroms tikslinėms grupėms, apimtys, sąlygojančios ir didėjančią socialinę atskirtį.

- Didelis savižudybių skaičius, didelis sergamumas kraujotakos sistemos ligomis; neišplėtotą viešojo transporto sistemą, dėl ko sunku nuvykti iki kliento, o klientui į įstaigą; tinkamų patalpų trūkumas sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų teikimui.

Problemos apimtis padės mažinti nustatytos tokios Regiono stiprybės:

- esamų plataus spektro socialinių paslaugų tolygesnis paskirstymas pagal poreikį;

- esamų socialinių ir sveikatos priežiūros srities specialistų kompetencija padės įgyvendinti prevencines programas, taip prisidedant prie geresnio paslaugų teikimo ir mirtingumo mažinimo;

- socialinio darbo metodinio centro bazėje kvalifikaciją keliantys specialistai prisidės prie trūkstamų socialinių paslaugų teikimo, gyventojų atvirumas ir prisijungimas prie savanoriškos veiklos padės tiek sveikatos priežiūros, tiek socialinės srities specialistams, sumažindami jų darbo krūvius;

- pradėtos modernizuoti sveikatos priežiūros įstaigos, naujų technologijų diegimas jose sudarys galimybes laiku diagnozuoti ligas ir taikyti efektyvesnius gydymo metodus bei prisidės prie didžiausio šalyje sergamumo kraujotakos ligomis mažinimo, didins paslaugų prieinamumą, tuo pačiu mažins augantį mirtingumą regione. Technologijų pagalba bus galimybė sumažinti klientų apsilankymų sveikatos priežiūros įstaigose būtinumą, skatinti pačius visuomenės narius domėtis savo sveikata ir sveika gyvensena;

- pritaikius Regione esantį laisvą (nekilnojamąjį) turtą viešųjų paslaugų teikimui būtų sudaryta galimybė teikti trūkstamas socialines ir sveikatos priežiūros paslaugas arčiau kliento, pagal poreikį optimizuoti esamą netolygų socialinių paslaugų tinklą, spręsti tinkamų patalpų trūkumo sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų teikimui problemas. Pritaikius šį turtą socialiniam būstui, pagerėtų pažeidžiamų visuomenės grupių gyvenimo sąlygos ir sumažėtų laukiančiųjų eilė.

2. Švietimo srities problema – Nepakankama švietimo paslaugų kokybė ir prieinamumas.

Sprendžiant šią problemą, bus pasinaudota *išoriniais veiksniais – galimybėmis*, tokiomis, kaip augantis visuomenės poreikis naudotis skaitmeninėmis technologijomis siekiant gauti viešąsias paslaugas, e. paslaugų plėtra, valstybės skatinamu švietimo įstaigų tinklo optimizavimu ir įstaigų stambinimu ir didesniu valstybės dėmesiu gamtos ir matematikos mokslams, kas sumažins regiono silpnybes bei padės toliau vystyti stiprybes norima linkme.

Galimos grėsmės, kurios gali trukdyti pašalinti nustatytos problemos veiksnius ir pasiekti norimus Regiono tikslus – senstančios visuomenės negebėjimas prisitaikyti prie besikeičiančių ugdymo paslaugų, netinkami gebėjimai naudoti ir naudotis inovatyviomis mokymo ir mokymosi formomis ir aukšti reikalavimai rengiant IT mokymų bazę.

Šią problemą sukeliančių priežasčių grupės, kurias Regionui tenka spręsti:

- Mažesnė nei šalyje dalis mokinių renkasi mokytis profesinėse mokyklose; menka švietimo paslaugų infrastruktūra ir modernios mokymo įrangos stygius ugdant specialistus inžinierinei pramonei, senstanti darbo rinkos praktinio mokymo centrų bazė.

- Ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų infrastruktūra dar nepritaikyta vaikų su negalia ir specialiųjų poreikių vaikų sėkmingam integravimui į ugdymo procesą, mokymo priemonių trūkumas ir pedagogų nepakankamas pasirengimas įtraukiamam ugdymui;

- Nepakankama ryšių infrastruktūros kokybė neužtikrina kokybiškų švietimo ir viešųjų paslaugų teikimo;

- Neužtikrintos kokybiškos ikimokyklinio ugdymo paslaugos Regiono kaimiškose vietovėse (kai kuriose gyvenvietėse paslauga visai neteikiama, arba teikiama ne visą laiką), o vaikų pavėžėjimas iki miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų nėra užtikrintas;

- Išaugęs mokinių skaičius iš socialiai problemiškų šeimų.

Regiono stiprybės siekiant pagerinti švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą:

- Didelė įvairių neformalaus ugdymo programų pasiūla, kuriose dalyvauja didesnė nei šalyje mokinių dalis;
 - Ugdymo įstaigose didėjantis skaičius ikimokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos nuo mažens supažindinant su įdomiomis ir rinkoje paklausiomis profesijomis, būtų padėti tinkami pamatai šiems vaikams ateityje rinktis profesinį mokymą;
 - Dalyje ikimokyklinio ugdymo įstaigų esantis laisvų vietų skaičius, tinkamai suregulavus ikimokyklinio ugdymo įstaigų užimtumo srautus ir nuvykimą iki jų, padėtų spręsti vietų trūkumo ar tinkamų paslaugų prieinamumo užtikrinimą.
 - Utenoje tik pradedantis veiklą ir visam regionui teikiantis paslaugas bei Visagine kuriamas STEAM centrai per praktinį darbą laboratorijose padės mokykloms, kurioms trūksta tinkamos įrangos, o mokiniams leis įsisavinti inžinerinėms ir gamtamokslinėms profesijoms reikalingas žinias ir paskatins ateityje rinktis rinkoje paklausias, Regionui reikalingas profesijas, tiek universitetuose, tiek profesinėse mokyklose.
 - Regione esant prieinamam profesiniam, aukštajam neuniversitetiniam mokslui, verslo ir mokslo bendradarbiavimo procese būtų sudaromos galimybės rengti Regionui reikalingas ir rinkoje paklausias profesijas. Pačių ugdymo įstaigų tinkamas profesijų pristatymas paskatintų mokinius domėtis ir rinktis profesinį mokymą, o verslo suinteresuotumas ir praktinių mokymo bazių kūrimas savo įstaigose prisidėtų prie kokybiškesnio praktinio mokymo ir sumažintų praktinio mokymo bazių kokybės ir įvairovės trūkumą.
 - Visagino TVPMC įrengtas modernus sektorinis praktinio mokymo centras, kuriame programos pritaikomos pagal verslo poreikius, prisideda prie mokinių profesinio mokymo pasirinkimo.
 - Išplėta Trečiojo amžiaus universitetų veikla mokant senjorus prisideda prie augančio visuomenės poreikio naudotis skaitmeninėmis technologijomis gaunant viešąsias paslaugas tenkinimo.
- Visos išvardintos stiprybės padės regionui vystytis linkme ir prisidės prie kokybiško švietimo paslaugų teikimo ir jų prieinamumo gerinimo.

3. Aplinkosaugos ir energetikos srities problema – Nepakankama aplinkos kokybė

Regiono didelė dalis saugomų teritorijų, nėra daug pramonės įmonių, todėl bendra ekologinė situacija yra pakankamai gera. Tačiau didėjantis transporto eismas, mažas naudojimas viešuoju transportu, didelė žvyrkelių dalis, žemės ūkio veikla, neefektyvių kieto kuro katilų paplitimas sąlygoja didelius išmetamus šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekius, didėjančią taršą kietosiomis dalelėmis, anglies monoksidu, neigiamai veikiančiais klimata, aplinką ir gyventojų sveikatą.

Taršą didina ir neefektyvus gamtos ir energijos išteklių vartojimas, nepakankamas alternatyvių ir atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimas.

Nors Regione sukurta atliekų surinkimo ir rūšiavimo infrastruktūra, rūšiuojamasis atliekų surinkimas išlieka nepakankamas tiek dėl ne visiems prieinamos infrastruktūros, tiek dėl menko gyventojų sąmoningumo ir švietimo šioje srityje.

Siekiant geresnio aplinkos kokybės valdymo, būtina skatinti naudotis mažiau taršiomis transporto priemonėmis, plėtoti bevariklio transporto infrastruktūrą, didinti tvaresnio išteklių naudojimo galimybes, tobulinti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, atliekų surinkimo, rūšiavimo ir perdirbimo sistemas, vykdyti kraštovaizdžio išsaugojimo priemones.

Sprendžiant problemą, bus pasinaudota *išoriniais veiksniais – galimybėmis*, tokiomis, kaip išaugęs žaliųjų iniciatyvų, alternatyvių ir atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo populiarumas visuomenėje; augantis visuomenės susidomėjimas aplinkosaugos, ekologijos klausimais.

Galimos grėsmės, kurios gali trukdyti pasiekti norimus regiono tikslus – didėjantis oro užterštumas dėl augančio automobilių srauto ir kitų taršos faktorių, lėtai augantis elektromobilių skaičius, pasyvus gyventojų jungimasis prie centralizuotų tinklų, nepakankamas visuomenės sąmoningumas aplinkosaugos srityje, augantis klimato kaitos padarinių poveikis.

Nepakankamos aplinkos kokybės problemą lemiančių priežasčių grupės:

- Nesuderinta su darnaus judumo principais susisiekimo sistema; mažas dėmesys neigiamo poveikio (triukšmo, taršos) mažinimui; nepatrauklus, iškastiniu kuru varomas viešasis transportas; nepakankamai išvystyta alternatyvių keliavimo būdų (elektromobilių, bemotorio transporto) infrastruktūra; didelė žvyruotų kelių dalis;
- Paviršinių vandenų ir dirvožemio tarša;
- Nepatraukli aplinka dėl praeityje užterštų teritorijų;
- Neefektyvus ir neracionalus energijos išteklių naudojimas;
- Menkas gyventojų sąmoningumas ir švietimas atliekų surinkimo, rūšiavimo srityse.

Regiono stiprybės siekiant pagerinti aplinkosaugos ir energetikos kokybę:

- Vykdoma aplinkos oro, paviršinio ir požeminio vandens, dirvožemio, gyvosios gamtos, triukšmo stebėseną padeda surinkti objektyvią informaciją, sudarant galimybes tinkamai reguliuoti į aplinką patenkančių teršalų kiekį ir sudarant sąlygas valdyti aplinkos kokybę, mažinti neigiamą triukšmo, taršos poveikį;
- Pakankamai didelis saugomų teritorijų plotas, kur rūpinamasi gamtos apsauga, sąlygoja didesnę kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugą, atsparumą klimato kaitos padariniams;
- Gera ekologinė situacija su populiarėjančia ekologinių ūkių veikla leis plėtoti tvarią žemės ūkio veiklą, mažinant oro, dirvožemio ir vandenų taršą, prisidedant prie klimato kaitos padarinių švelninimo;
- Investuojama į inžinerinę infrastruktūrą, taip gerinama vandens tiekimo ir nuotekų, paviršinių nuotekų infrastruktūros būklė, atliepiami klimato kaitos iššūkiai.
- Investuojama į ekologišką viešojo transporto priemonių, elektromobilių įkrovimo stotelių plėtrą taip sprendžiant nepakankamai išvystytas elektromobilių įkrovimo infrastruktūros problemas. Atsiranda paskata regiono gyventojams įsigyti daugiau elektromobilių. Iškastiniu kuru varomus autobusus keičiant ekologiškais, mažėja triukšmas, tarša.
- Aukštas centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų valymo paslaugų prieinamumas; didėjantis abonentų, prisijungusių prie vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo tinklų skaičius sudaro sąlygas vandens prieinamumo didinimui regiono gyventojams;
- Spartus renovacijos procesas savivaldybėse mažina šilumos energijos suvartojimą, atitinkamai – oro taršą;
- Sumažėję šilumos energijos nuostoliai tinkluose, mažinant šilumos gamybos kaštus prisideda prie energijos išteklių vartojimo efektyvumo, taršos mažinimo;
- Sukurta atliekų surinkimo ir rūšiavimo infrastruktūra sudaro sąlygas skatinti rūšiuojamąjį atliekų surinkimą, gyventojų sąmoningumą šioje srityje.

4. Susisiekimo, transporto, judumo ir gyvenamosios aplinkos srities problema – *Nepatraukli judumo sistema ir nepakankama gyvenamosios aplinkos kokybė*

Regiono judumo sistema nėra optimali, viešasis transportas nepakankamai patrauklus, nors ir vyksta pervežimai, susiformavę keliaujančių į darbą ir studijas srautai. Pagrindine susisiekimo priemone išlieka automobilis, regionas pasižymi aukštu automobilizacijos lygiu. Nesudaromos pakankamos sąlygos ir kelionėms alternatyviomis transporto priemonėmis – bevarikliu transportu, elektromobiliais. Prasta bendra vietinės reikšmės kelių ir gatvių būklė mažina mobilumo galimybes, neužtikrina pakankamų saugumo sąlygų. Nepakankama gyvenamosios aplinkos kokybė, žaliųjų zonų stygius urbanizuotose teritorijose, o taip pat ir nepatogus darbo vietų, viešųjų paslaugų pasiekiamumas, neskatina jaunų šeimų pasilikti regione, taip pat didina pažeidžiamų socialinių grupių asmenų atskirtį.

Tiek siekiant užtikrinti darbo vietų, viešųjų paslaugų pasiekiamumą visiems gyventojams (atokesnių vietovių, pažeidžiamų socialinių grupių), tiek norint prisidėti prie oro taršos mažinimo, būtina kurti palankesnes sąlygas judėjimui, vystant susiekimui reikalingą infrastruktūrą, gerinant viešojo transporto paslaugas, skatinti naudotis mažiau taršiomis transporto priemonėmis. Tokiu būdu kuriamos ir papildomos sąlygos jaunų šeimų emigracijos mažinimui.

Sprendžiant problemą, bus pasinaudota *išoriniais veiksniais – galimybėmis*, tokiomis, kaip augantis visuomenės susidomėjimas ekologišku transportu, augantis Lietuvos gyventojų poreikis keliauti, didėjantis valstybės dėmesys ekologiškumo didinimui, Europos Žaliojo kurso įgyvendinimas.

Kadangi didėja tiek valstybės, tiek pačių gyventojų dėmesys ekologiškumui, atsiranda paskatos plėtoti bevariklio transporto, elektromobilių infrastruktūrą, modernizuoti autobusų parkus įsigyjant patrauklias, ekologiškas, neįgaliesiems pritaikytas transporto priemones.

Galimos grėsmės, kurios gali trukdyti pasiekti norimus regiono tikslus – nepakankamas dėmesys regiono transporto tinklų plėtrai, dėl prastėjančios susisiekimo infrastruktūros būklės ir didėjančio eismo intensyvumo didėjantis eismo įvykių skaičius, nemažėjanti pandemijos įtaka keliavimo įpročiams ir būdams, jaunų šeimų emigravimas dėl nepatrauklios gyvenamosios aplinkos.

Problema lemiančių priežasčių grupės:

- Nepatrauklus ir neefektyvus viešasis transportas, menkai išvystytas susisiekimas regione, sumažėjęs autobusais vežamų keleivių skaičius; dalis viešojo transporto ir infrastruktūros nepritaikyti neįgaliųjų ir ribotos judėsenos keleivių aptarnavimui;
- Nepakankamai išplėtoti ekologiško, bevariklio transporto infrastruktūra – pėsčiųjų, dviračių ir kito nemotorizuoto transporto takų tinklas, elektromobilių infrastruktūra;
- Aukštas automobilizacijos lygis, su tuo susijusi tarša;
- Žaliųjų zonų ir jų jungčių trūkumas urbanizuotose teritorijose.

Problemos apimtis padės mažinti nustatytos regiono stiprybės:

- Nedideli atstumai iki savivaldybių centrų ir tarp pačių Regiono savivaldybių centrų sudaro prielaidas plėtoti bendras judumo priemones tarp savivaldybių, gerinant darbo vietų ir paslaugų pasiekiamumą, plėtojant viešąjį ir bevariklį transportą;
 - Vystant dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą didės kelionių bemotoriu transportu, bus prisidedama prie automobilizacijos lygio mažėjimo ar stabilizavimosi; dažniau pasirenkant kelionę ne automobiliu, mažės oro tarša;
 - Vyksta keleivių pervežimas tolimojo, vietinio reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais, vykdomi užsakomieji ir specialieji reisais. Atnaujinus viešojo transporto (autobusų) parkus, pritaikius transporto priemones asmenims su specialiais poreikiais didėtų keleivių skaičius jau susiformavusiais maršrutais, nepaisant pandemijos įtakos, pagerėtų susisiekimo galimybės visoms socialinėms grupėms;
- Susiformavę pastovūs keleivių srautai (važiuojantys į darbą ir į studijas keleiviai) rodo viešojo transporto poreikį ir turėtų kurti paskatas skatinti viešojo transporto atnaujinimą, tiek perkant naujas ekologiškas transporto priemones, tiek optimizuojant maršrutus, darant jį patrauklesnį ir patogesnį jau esamiems ir potencialiems keleiviams.

5. Ekonomikos ir investicinės aplinkos sritys problema - Žemas investicinės aplinkos patrauklumas.

Sprendžiant šią problemą, bus pasinaudota *išoriniais veiksniais* – galimybėmis, tokiomis, kaip augančios nuotolinio darbo galimybės; spartėjanti „Pramonė 4.0“ vystymosi įtaka ekonominei plėtrai; kintančios globalios migracijos tendencijos, susijusios su kvalifikuota darbo jėga; augantis visuomenės dėmesys žiedinės ekonomikos principų diegimui ir didėjantis paslaugų skaitmenizavimo poreikis; pasinaudojant šalies mastu vykdomomis darbuotojų perkvalifikavimo programomis, investuotojų pritraukimą skatinančiomis iniciatyvomis ir/ar VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ vykdoma privačių investicijų pritraukimo programa.

Galimos grėsmės, kurios gali trukdyti pasiekti norimus Regiono tikslus – senstanti visuomenė, emigracijos didėjimas; kvalifikuotų, iniciatyvių, lyderystės gebėjimų turinčių gyventojų skaičiaus mažėjimas; nedidėjantis verslo susidomėjimas inovacijomis ir aukštosiomis technologijomis; lėtas gamybinių įmonių robotizavimas; didėjantis kaimyninių regionų konkurencingumas.

Problema nulemiančių esamų Regiono silpnybių priežasčių grupės:

- Prasta regiono demografinė situacija, neigiamos gyventojų sudėties ir kaitos tendencijos; nepakankama kvalifikuotos darbo jėgos pasiūla; esamas darbo jėgos paklausos ir pasiūlos disbalansas;
- Žemas verslumo lygis Regione, dominuojantis ekonominiams pokyčiams jautrus, generuojantis mažas pajamas, smulkus ir vidutinis verslas bei atitinkamai žema vietos gyventojų perkamoji galia, kuri dar labiau stabdo smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą;
- Žemas stambių privačių investicijų lygis, mažas investicijoms tinkamų sklypų skaičius, riboti įmonių pajėgumai įgyvendinti inovatyvius verslo projektus.

Regiono stiprybės siekiant pagerinti Regiono investicinę aplinką:

- Regione yra du svarbūs tarptautiniai magistraliniai keliai – A6 ir A14, kurie užtikrina Regiono savivaldybių jungtis tiek su užsienio rinkomis (Latvija), tiek su šalies didmiesčiais (Vilnius, Kaunas). Minėtos aplinkybės taikant kompleksines investicijų pritraukimo priemones, pvz. investicijoms tinkamų sklypų paruošimas, kvalifikuotos darbo jėgos pagal verslo poreikius parengimas, tinkamas Regiono pristatymas investuotojų forumuose ir kitos rinkodaros priemonės, sudaro tinkamas sąlygas tiek naujų įmonių, tiek didmiesčiuose esančių stambiųjų įmonių filialų steigimui Regione. Taip pat, sąlyginai patogus susisiekimas su pagrindiniais šalies didmiesčiais, kompleksiskai taikomos jaunų šeimų pritraukimo į Regioną paramos priemonės ir kokybiškos gyvenamosios aplinkos bei tinkamų viešųjų paslaugų prieinamumo užtikrinimas, įskaitant augančias nuotolinio ar dalinai nuotolinio darbo galimybes, sudaro tinkamas sąlygas pritraukti į Regioną kvalifikuotą darbo jėgą ir jaunas, šeimos interesus atitinkančią patogią gyvenamąją aplinką besirenkančias, šeimas, kas ne tik pagerintų verslo aplinkos, ypatingai smulkaus ir vidutinio verslo, situaciją Regione, bet tuo pačiu ir prastus Regiono demografinius rodiklius;
- Regione veiklą vykdo stambios šalies gamybinės įmonės, todėl pasinaudojant valstybės lygmeniu vykdomomis perkvalifikavimo programomis, numatant atitinkamas priemones investicinių sklypų paruošimui, taip pat užtikrinant tinkamą kompaktiškų atskirų Regiono savivaldybių junglumą ir darbo vietų pasiekiamumą tiek viešuoju transportu, tiek tinkamai pritaikyta susisiekimo infrastruktūra, diegiant našias technologijas, skaitmenines inovacijas ar pasinaudojant kitomis „Pramonė 4.0“ vystymosi galimybėmis, sudaromos tinkamos sąlygos šių įmonių plėtrai ir/ar naujų steigimui, atitinkamai ir naujų kvalifikuoto darbo vietų kūrimui;
- Dalis infrastruktūros pritaikyta pramonės sektoriui, todėl ir toliau taikant žmogiškųjų išteklių plėtros programas (valstybės lygmeniu vykdomos perkvalifikavimo programos), numatant tinkamas priemones esamų sklypų pritaikymui verslo poreikiams ir/ar taikant apleistų teritorijų konversiją, sudaromos tinkamos sąlygos vystyti atskiras pramonines teritorijas ir/ar laisvas ekonomines zonas, taip prisidedant prie verslo struktūros subalansavimo ir naujų darbo vietų kūrimo;
- Regione vykdomos smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo programos. Kompleksiškai taikant investicijų pritraukimo priemones, kuriant patrauklią gyvenamąją aplinką, investuojant į naujų Regiono traukos centrų kūrimą, sudaromos tinkamos sąlygos smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai;
- Palanki Regiono informacinė erdvė verslo plėtrai, veikiantys verslo informacijos centrai, Visagino ekonominės plėtros agentūra, Spiečius (Visagine ir Utenoje) bei veikiančios kūrybinių industrijų dirbtuvės. Kompleksiškai pritaikant viešąją infrastruktūrą, vykdamas apleistų pastatų ir/ar teritorijų konversiją bei pritaikymą naujoms ūkinėms komercinėms veikloms (pvz. verslo inkubatoriams), užtikrinamas smulkaus ir vidutinio verslo subjektų bendradarbiavimas, sudaromos galimybės ugdyti verslo įmonių gebėjimus įgyvendinti inovatyvius verslo projektus bei prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos sąlygų;
- Regione įgyvendinamos jaunų šeimų pritraukimo į Regioną paramos priemonės, kurias kompleksiskai apjungus su patrauklios gyvenamosios aplinkos kūrimu ir tinkamų kokybiškų viešųjų paslaugų prieinamumo užtikrinimu, sudaromos galimybės pritraukti į Regioną kvalifikuotą darbo jėgą ir jaunas darbingo amžiaus šeimas;
- Regione veikia Utenos kolegija, profesinio mokymo įstaigos, galinčios rengti specialistus pagal verslo poreikius, todėl užtikrinant švietimo įstaigų, verslo ir viešojo sektorių bendradarbiavimą bei kompleksiskai investuojant į verslo aplinkos gerinimo priemones, įskaitant profesinio mokymo(si) bazės plėtrą, sudaromos tinkamos sąlygos pasinaudoti darbuotojų perkvalifikavimo programų galimybėmis ir/ar rengti reikiamos kvalifikacijos specialistus pagal konkrečius vietos verslo poreikius, taip iš dalies sumažinant Regiono gyventojų, ypatingai jaunimo, vidinę migraciją į kitus regionus ir sudarant jiems geresnių mokymo(si), o galiausiai ir darbo vietos pagal įgytą profesiją pasirinkimo sąlygas Regione;
- Regione yra laisvų sklypų, kuriuose būtų galima vystyti tiek gamybinę, tiek komercinę veiklą, todėl šių sklypų pritaikymas/paruošimas gamybinei ar kitai ūkinei-komercinei veiklai sudaro tinkamas sąlygas privačių investicijų pritraukimui ir naujų darbų vietų kūrimui, kas tuo pačiu leistų pagerinti prastus Regiono demografinius ir verslo aplinkos rodiklius.

6. Turizmo ir kultūros srities problema – Bendros turizmo infrastruktūros ir kultūros paslaugų trūkumas, nepakankama bendra turizmo rinkodara .

Sprendžiant šią problemą, bus pasinaudota *išoriniais veiksniais – galimybėmis*, tokiomis, kaip sezoniškumo įtakos mažėjimas; virtualių paslaugų populiarėjimas visuomenėje; kultūrinio turizmo plėtros skatinimas šalyje; didėjantis profesionalaus kultūros ir meno renginių populiarumas; aktyvėjantis kultūros įstaigų, nevyriausybinių organizacijų ir privačių turizmo sektoriaus įmonių bendradarbiavimas; augantis visuomenės poreikis inovatyvioms turizmo paslaugoms; didėjantis šalies gyventojų poreikis keliauti ir leisti laisvalaikį šalies viduje, kas, kartu su kompleksinėmis turizmo potencialą didinančiomis priemonėmis, padės toliau vystyti esamas Regiono stiprybes norima linkme.

Galimos grėsmės, kurios gali trukdyti pasiekti norimus Regiono tikslus – spartus tarpreregioninės konkurencijos augimas dėl aktyvaus turizmo sektoriaus vystymo kituose šalies bei kaimyninių šalių (Latvija, Lenkija) regionuose; pandemijų rizikos didėjimas (COVID-19 ir kt.).

Problemą nulemiančių esamų Regiono silpnųjų priežasčių grupės:

- Nepakankamas kultūros įstaigų infrastruktūros panaudojimas; daug neįveiktų kultūros paveldo objektų ir jie nepritaikyti turizmui; nepakankamas turizmo ir kultūros objektų pritaikymas specialiujų poreikių turintiems asmenims; nepakankamai išvystyta vandens, pėsčiųjų ir dviračių kelių infrastruktūra; specializuotų turizmo paslaugų trūkumas;
- Nėra vieningos Regiono turizmo informacijos ir marketingo sistemos; Regioną pristatančių iniciatyvų (renginių, pramogų, kultūros kelių, maršrutų) stygius; trūksta bendradarbiavimo tarp kultūros įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų.

Regiono stiprybės siekiant padidinti bendrą Regiono turizmo ir kultūros infrastruktūros paslaugų prieinamumą ir sukuriamą pridėtinę vertę:

- Esama virtualių paslaugų teikimo patirtis kultūros įstaigose tinkamai pasinaudojant virtualių paslaugų populiarėjimu visuomenėje, inovatyvių turizmo paslaugų plėtros ir didėjančio šalies gyventojų poreikio keliauti ir leisti laisvalaikį šalies viduje galimybėmis, yra būdas vystyti kultūrinio turizmo sritį, kuriant patrauklų, inovatyviomis bei interaktyviomis priemonėmis grįstą kultūros įstaigų ir/ar kultūros paveldo objektų įveiklinimo turinį, įtraukiant šiuos objektus į vieningą Regiono turizmo informacijos ir marketingo sistemą bei taip kompensuojant Regioną pristatančių iniciatyvų (renginių, pramogų, kultūros kelių, maršrutų) stygių;
- Aktyvios kultūrinę veiklą vykdančios nevyriausybines organizacijos, taikant kompleksines kultūros įstaigų modernizavimo ir optimizavimo, neįveiktų, lankymui nepritaikytų kultūros paveldo objektų sutvarkymo priemones, kuriant pagal konkrečios vietovės specifiką grįstus daugiafunkčius centrus, užtikrinant tinkamą bendradarbiavimą tarp kultūros įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų, įskaitant ir privačias turizmo sektoriaus įmones, sudaro tinkamas sąlygas vystyti turistinius maršrutus tarp atskirų Regiono savivaldybių, kurie papildytų vienas kitą, pabrėždami tiek bendrą Regiono, tiek atskirų Regiono savivaldybių išskirtinumą;
- Regione veikia aktyvūs kūrybinių industrijų atstovai. Minėtų industrijų ir susijusių objektų (pvz. menų inkubatoriai, kūrybinės dirbtuvės ir pan.) plėtra, taikant kompleksines priemones, leistų sumažinti nepakankamą kultūros įstaigų infrastruktūros panaudojimą ir/ar neįveiktų kultūros paveldo objektų pritaikymą lankymui, prisidedant prie teminio turizmo vystymo Regione;
- Patrauklus Regiono kraštovaizdis sudaro geras sąlygas kultūros renginiams atvirose erdvėse. Atsižvelgiant į kultūrinio turizmo plėtros galimybių skatinimą šalyje, kultūros įstaigų, nevyriausybinių organizacijų ir privačių turizmo sektoriaus įmonių bendradarbiavimo galimybes, didėjantį šalies gyventojų poreikį keliauti ir leisti laisvalaikį šalies viduje, kompleksiskai įgyvendinant atitinkamas priemones infrastruktūros netolygumams sumažinti, įskaitant bendras Regiono rinkodaros priemones, tiek pavienių Regiono savivaldybių, tiek bendrai organizuojami renginiai galėtų būti viena iš teminio turizmo vystymo krypčių;
- Regionas pasižymi gamtine aplinkos įvairove, turimais rekreacijos reikmėms tinkamais pritaikyti ar jau pritaikytais kultūros paveldo objektais, kuriamais viešais traukos objektais ir privataus kapitalo vystomais poilsio, rekreacijos ir sveikatingumo centrais. Regionas – tai 1 002 ežerų kraštas, kuriame natūralus ežeringumas šalies vidurkį viršija daugiau nei 4 kartus ir yra didžiausias, lyginant su kitais šalies regionais. Išskirtiniai pritaikyti lankymui industriniai objektai sudaro tinkamas sąlygas teminiams turistiniams maršrutams formuoti. Regiono teritorijoje veikia Anykščių, Asvejos, Gražutės, Tumiškių, Labanoro, Sartų regioniniai parkai, Aukštaitijos nacionalinis parkas (bendras saugomų teritorijų plotas sudaro net 35 proc. Regiono ploto ir tai yra pats aukščiausias rodiklis šalyje), susiformavęs istorinis kraštovaizdis su etnografiniais kaimais. Regione aptinkami kurortiniam gydymui pritaikomi mineralinio vandens išteklių (Anykščiuose ir Ignalinoje). Esama gamtinė

aplinka ir kiti rekreaciniai Regiono ištekliai ne tik nulėmė, kad 3 iš 5 šalyje esančių kurortinių teritorijų yra išsidėsčiusios Utenos regione, bet ir formuoja vieną iš Regiono specializacijos sričių, kuri yra susijusi su turizmo ir rekreacijos bei kitų susijusių sektorių (apgyvendinimas, maitinimas, sveikatinimas ir kitos paslaugos bei pramogos) vystymu. Minėtos stiprybės pasinaudojant išorės galimybėmis bei kompleksiskai vykdomos gamtos ir kultūros paveldo pritaikymo lankymui priemonės, traukos centrų vystymas, kryptinga tiek į užsienio, tiek į vietinį turistą ar vienadienį Regiono lankytoją orientuota rinkodara, įskaitant patrauklias virtualaus turinio priemonės, bendradarbiavimo regioniniu lygmeniu užtikrinimas, leistų ne tik pritraukti didesnius turistų bei vienadienių lankytojų srautus, bet ir įtakotų susijusių verslo sektorių plėtrą;

- Išplėtotą įvairių sporto šakų infrastruktūra ir gilios sporto varžybų tradicijos, sudaro tinkamas sąlygas vystyti teminį turizmą. Pasinaudojant turizmo sektoriaus įmonių bendradarbiavimo galimybėmis, vystant teminį turizmą bei kuriant bendrus Regiono maršrutus, užtikrinant tinkamą rinkodarą, esama stiprybė sudaro tinkamas sąlygas pritraukti papildomus lankytojų srautus, įskaitant sporto stovyklų dalyvius, bei atitinkamai padidinant maitinimo, apgyvendinimo ir kitų susijusių paslaugų bei pramogų sektoriaus sukuriama pridėtinę vertę.

II SKYRIUS REGIONO PLĖTROS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

2 lentelė. Regiono plėtros tikslai ir uždaviniai

Eil. Nr.	Regiono plėtros tikslai ir uždaviniai		Stebėsenos rodiklio tipas	Stebėsenos rodikliai				Teritorijos naudojimo privalomosios nuostatos	Išankstinės sąlygos
	Tikslų ir uždavinių pavadinimai	Tikslų ir uždavinių kodai		Rodiklio pavadinimas (matavimo vienetai)	Pradinė reikšmė (metai)	Tarpinė siektina reikšmė (metai)	Siektina reikšmė (metai)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Gerinti socialinių, sveikatos priežiūros, švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą	LT029-01	Poveikio rodiklis	Asmenys, patiriantys skurdo riziką ar socialinę atskirtį procentai	42,2 (2020)	28,7 (2025)	21,9 (2030)	<i>Bendrojo plano tekstinės dalies 58.p., 66.1 p., 74 p., 142 p</i>	
			Poveikio rodiklis	Patenkintas socialinio būsto poreikis nuo tokią teisę turinčių asmenų (šeimų) skaičiaus procentai	59 (2020)	61 (2025)	63 (2030)		Patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse numatytos veiklos, skirtos socialinio būsto prieinamumui didinti, ir investicijomis užtikrinamas socialinio būsto prieinamumas neįgaliesiems bei gausioms šeimoms.

			Poveikio rodiklis	Socialines paslaugas gaunančių tikslinės grupės asmenų dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų skaičiaus procentai	13 (2020)	14 (2025)	19 (2030)		Patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse numatytos veiklos, skirtos institucinės globos pertvarkai įgyvendinti, ir iki 2022 m. liepos 1 d. yra parengti ir suderinti su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija regioniniai socialinių paslaugų ir socialinių paslaugų infrastruktūros, reikalingos institucinės globos pertvarkai įgyvendinti, žemėlapiai.
			Poveikio rodiklis	Prevenčinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas (standartizuotas) mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyventojų	382 (2020)				Patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse numatytos veiklos, skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui didinti, yra pagrįstos mokslo įrodymais, pripažinta gerąja praktika ar tarptautiniais standartais, pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką).
			Poveikio rodiklis	Gydymo priemonėmis išvengiamas mirtingumas mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyventojų	265 (2020)				Patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse numatytos veiklos, skirtos ilgalaikės priežiūros paslaugų plėtrai savivaldybėse, ir iki 2023 m. IV ketv. su Sveikatos apsaugos ministerija suderinti regiono ilgalaikės priežiūros paslaugų savivaldybėse organizavimo ir infrastruktūros, reikalingos ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui, modernizavimo žemėlapiai.
			Poveikio rodiklis	3–5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis procentai	81 (2020)		88 (2030)		
			Poveikio rodiklis	Neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis pasinaudojusių mokinių dalis (išskyrus ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme dalyvaujančius vaikus) procentai	74 (2020)		78 (2030)		
			Poveikio rodiklis	Negalią turinčių mokinių, ugdomų įtraukiuoju būdu bendros paskirties švietimo įstaigose (bendrosiose klasėse), dalis procentai	71,5 (2020)		91 (2030)		

1.1.	<i>Pagerinti sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų infrastruktūrą, išplėsti paslaugų spektrą, pagerinti jų kokybę ir prieinamumą</i>	LT029-01-01	Rezultato/spe c.	<i>Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus / Asmenys per metus</i>	0 (2021)		224 ¹⁵ (2029)		
			Rezultato/spe c.	<i>Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gyvenančių stacionariose socialinės globos įstaigose, mažėjimas /Asmenys¹⁶</i>	-	-	-		
			Rezultato/spe c.	<i>Socialiai pažeidžiamų, socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus /Asmenys per metus¹⁷</i>	0 (2021)				
			Rezultato/spe c.	<i>Ilgalaikės priežiūros paslaugų gavėjų, palankiai vertinančių gaunamų paslaugų kokybę, dalis/procentai</i>	0 (2021)				
			Rezultato/spec.	<i>Asmenų, po dalyvavimo veiklose, pagerinusių sveikatos raštingumo kompetenciją, dalis / Procentai</i>	n.d.*				

¹⁵ Nustatyta pagal suminę pažangos priemonės LT029-01-01-01 „Socialinių paslaugų infrastruktūros, būtinos institucinės globos pertvarkos įgyvendinimui, modernizavimas ir plėtra“ rezultato rodiklio R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (asmenys per metus) rodiklio reikšmę, įvertinus, kad dalis tikslinės grupės unikalių asmenų, kurie gaus atitinkamas apgyvendinimo paslaugas, dalyvaus ir užimtumo veiklose.

¹⁶ Vadovaujantis Regioninės pažangos priemonės Nr. 09-003-02-02-11 (RE) „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ finansavimo gairėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2023 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. A1-439, RPP1 pažangos priemonių aprašuose neturi būti planuojama prisidėti prie šio rodiklio siekimo.

¹⁷ Atitinkama rodiklio reikšmė bus nustatyta rengiant URPP1 pažangos priemonę pagal Regioninės pažangos priemonės Nr. 09-003-02-02-11 (RE) „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ finansavimo gairių remiamą veiklą „Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros modernizavimas ir plėtra, siekiant didinti gyventojų socialinę gerovę“.

			Rezultato/spe c.	<i>Asmenų, palankiai vertinančių visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, dalis Procentai</i>	n.d.*				
			Rezultato RCR74	<i>Naujos arba modernizuotos socialinės rūpybos infrastruktūros naudotojų skaičius per metus¹⁸</i>	0 (2019)				
			Rezultato/spe c.	<i>Institucinės globos pertvarkos tikslinių grupių asmenų, palankiai vertinančių gaunamų paslaugų kokybę, dalis/Procentai</i>	n.d.*				
1.2.	<i>Išplėtoti socialinio būsto fondą regione, užtikrinant socialiai pažeidžiamų grupių poreikius</i>	LT029-01-02	Rezultato RCR67	<i>Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus Naudotojai per metus</i>	0 (2021)	0 (2024)	311 (2029)		
1.3.	<i>Padidinti formalaus ir neformalaus švietimo paslaugų kokybę ir sumažinti pasiekiamumo netolygumus regione</i>	LT029-01-03	Rezultato RCR71	<i>Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus Naudotojai per metus</i>	0 (2021)	0 (2024)	6 473 ¹⁹ (2029)		
			Rezultato RCR70	<i>Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros naudotojų skaičius per metus Naudotojai per metus</i>	0 (2021)	0 (2024)	2 021 (2029)		

¹⁸ Atitinkama rodiklio reikšmė bus nustatyta rengiant URPP1 pažangos priemonę pagal Regioninės pažangos priemonės Nr. 09-003-02-02-11 (RE) „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ finansavimo gairių remiamą veiklą „Socialinių paslaugų įstaigų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūros modernizavimas ir plėtra“.

¹⁹ Suminis pažangos priemonių LT029-01-03-01 „Ugdymo prieinamumo atskirtį patiriantiems vaikams didinimas“ ir LT029-01-03-02 „Visos dienos mokyklos modelio pritaikymas formalaus ir neformalaus švietimo integracijai“ rodiklis, tačiau siekiant nepervertinti projektais kuriamos naudos eliminuotas skirtingose priemonėse dalyvaujančių tų pačių ugdymo įstaigų rodiklis.

			Rezultato/spe c.	<i>Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų /procentas</i>	7,6 (2021)	0 (2024)	24 (2029)		
			Rezultato/spe c.	<i>Mokinių, besinaudojančių sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra, skaičius Asmenys per metus</i>	0 (2021)	0 (2024)	1 147 (2029)		
			Rezultato/spe c.	<i>Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis/ Asmenys per metus</i>	0 (2021)	0 (2024)	646 (2029)		
2.	Gerinti aplinkos kokybę ir tvarų judumą	LT029-02	Poveikio rodiklis	Šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimas 1 gyventojui – gyventojų kelionių įtaka (lengvųjų automobilių, motociklų, mopedų ir viešojo transporto naudojimas) tonos	1,9 (2019)			<i>Bendrojo plano tekstinės dalies 58 p., 66.3 p., 66.7 p</i>	1. Savivaldybės tarybos patvirtintas darnaus judumo mieste planas, kurio parengimas finansuotas 2014–2020 m. ES fondų lėšomis. 2. Pagal Lietuvos Respublikos alternatyviųjų degalų įstatymo nuostatas parengtas ir patvirtintas viešųjų ir pusiau viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų vietinės reikšmės keliuose planas iki 2030 m.
			Poveikio rodiklis	Žuvusiųjų keliuose skaičius skaičius, tenkantis 1 mln. gyventojų	72 (2020)				Pagal Juodųjų dėmių nustatymo, tyrimo ir šalinimo reikalavimų ir tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2022 m. sausio 27 d. įsakymu Nr.3-51 „Dėl Juodųjų dėmių nustatymo, tyrimo ir šalinimo reikalavimų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“, nustatytos juodosios dėmės ir avaringos vietos vietinės reikšmės keliuose ir gatvėse. Pagal Juodųjų dėmių nustatymo, tyrimo ir šalinimo reikalavimų ir tvarkos aprašą, patvirtintą

			Poveikio rodiklis	Sunkiai sužeistųjų keliuose skaičius skaičius, tenkantis 1 mln. gyventojų	250 (2020)				Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2022 m. sausio 27 d. įsakymu Nr.3-51 „Dėl Juodųjų dėmių nustatymo, tyrimo ir šalinimo reikalavimų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“, nustatytos juodosios dėmės ir avaringos vietos vietinės reikšmės keliuose ir gatvėse.
			Poveikio rodiklis	Potencialių taršos židinių tankumas 300 gyv./km ² ir didesnio tankumo ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km.) /vnt. km ²	0,17 (2021)				Projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis didesnis kaip 300 gyventojų/km ² ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km). Rekultivuota žemė naudojama želdynų ir želdinių įrengimui, socialiniams būstams, ūkinei, kultūrinei, sporto ar bendruomeninei veiklai.
			Poveikio rodiklis	Nepralaidžių dangų ir žaliosios infrastruktūros plotų santykis 1 500 gyv./km ² ir didesnio tankumo teritorijoje	0,81 (2021)				1. Miestams, turintiems daugiau kaip 20 000 gyventojų, parengti ir patvirtinti žalinimo planai pagal aplinkos ministro patvirtintą metodiką žalinimo planams rengti. Kitoms urbanizuotoms vietovėms parengti ir patvirtinti žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapiai pagal aplinkos ministro patvirtintą metodiką žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapių sudarymui. 2. Projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis yra 1500 gyventojų/km ² arba didesnis ir kurių gamtinių ir antropogeninių plotų santykis yra mažesnis nei 1,5 (t. y. neatitinka optimalaus Lietuvos teritorijos žemės naudmenų

								plotų santykio, kurį sudaro 60 proc. natūralios naudmenos ir 40 proc. intensyvaus naudojimo antropogeninės naudmenos) taip, kaip numatyta žalinimo planuose ar žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapiuose. Į mažesnio nei 1500/km ² gyventojų tankumo teritoriją gali patekti ne daugiau kaip 20 proc. tvarkomos teritorijos.
			Poveikio rodiklis	Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis procentai	24 (2020)			Veiklų atitiktis patvirtintiems regioniniams ir (ar) savivaldybių atliekų prevencijos ir tvarkymo planams, parengtiems Valstybiniam atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 m. planui įgyvendinti.
			Poveikio rodiklis	Paruoštų pakartotinai naudoti ir perdirbtų komunalinių atliekų dalis procentai	62 (2020)			
			Poveikio rodiklis	Priešlaikinės mirtys, priskiriamos ilgalaikiam kietųjų dalelių KD _{2.5} poveikiui mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyventojų.	72 (2019)			Savivaldybės tarybos patvirtinta Bendrųjų savivaldybių aplinkos monitoringo nuostatų reikalavimus atitinkanti savivaldybės aplinkos (oro) monitoringo programa kietųjų dalelių KD _{2.5} koncentracijos aplinkos ore matavimams ir kitų oro teršalų (kai reikia) koncentracijos aplinkos ore matavimams, su Aplinkos apsaugos agentūros derinimo išvada, kad matavimų, atliktų pagal programoje kietųjų dalelių KD _{2.5} matavimams nustatytas sąlygas duomenys bus tinkami naudoti valstybinio aplinkos monitoringo tikslams.
			Poveikio rodiklis	Gyventojų, aprūpinamų geriamojo vandens tiekimo paslaugomis, dalis, palyginti su visais gyventojais procentai	75,1 (2020)			Projekto veiklų atitiktis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo

			Poveikio rodiklis	Gyventojų, aprūpinamų centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, dalis, palyginti su visais gyventojais procentai	62,6 (2020)				infrastruktūros plėtros planui.
2.1	<i>Pagerinti oro ir aplinkos kokybę, sumažinti vandens ir dirvožemio taršą</i>	LT029-02-01	Rezultato RCR41	<i>Gyventojai, prisijungę prie patobulintų viešojo vandens tiekimo sistemų / Asmenys</i>	0 (2021)				
			Rezultato RCR42	<i>Gyventojai, prisijungę bent prie antrinių viešojo nuotekų valymo įrenginių / Asmenys</i>	0 (2021)				
			Rezultato/spec.	<i>Aplinkosaugos sistemų efektyvumo padidėjimas/procentai</i>	0 (2021)				
			Rezultato RCR52	<i>Rekultivuota žemė, naudojama žaliesiems plotams, socialiniams būstams, ekonominei arba kitai paskirčiai/Hektarai</i>	0 (2021)				
			Rezultato RCR95	<i>Gyventojai, galintys naudotis nauja ar atnaujinta žaliąja infrastruktūra/asmenys</i>	0 (2021)				
			Rezultato RCR103	<i>Surinktos atskirai išrūšiuotos atliekos / Tonos per metus</i>	0 (2021)				
2.2	Padidinti tvarų judumą regione	LT029-02-02	Rezultato RCR62	<i>Naujo arba modernizuoto viešojo transporto naudotojų skaičius per metus/ Naudotojų skaičius per metus</i>	0				
			Rezultato RCR29	<i>Numatomas išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis/ Tonos CO2 ekvivalentu per metus</i>	n.d.*				
			Rezultato RCR64	<i>Dviračiams skirtos infrastruktūros naudotojų skaičius per metus/ Naudotojų skaičius per metus</i>	n.d.*				
			Rezultato/spec	<i>Panaikintos juodosios dėmės ar avaringos vietos vietinės reikšmės keliuose (gatvėse)/Skaičius</i>	0 (2021)				
3.	Prisidėti prie investicinės aplinkos patrauklumo ir bendrų turizmo	LT029-03	Poveikio rodiklis	Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis pagal veiklos vykdymo vietą (nefinansinių įmonių), tenkanti vienam dirbančiajam per metus tūkst. eurų	14,9 (2019)	17,3 (2025)	24,4 (2030)	<i>Bendrojo plano tekstinės dalies 90 p., 111p., 112 p., 118 p., 141 p. Bendrojo</i>	Patvirtintos teritorinės strategijos, atitinkančios Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros

	paslaugų vystymo							<i>plano brėžinys „Regionai 2030“; Bendrojo plano konkretizuotų sprendinių brėžinys „Kultūros politika ir rekreacija“</i>	fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienuų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės (Bendrijų nuostatų reglamento), 29 straipsnio reikalavimus ir patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse yra numatytos veiklos šioms strategijoms įgyvendinti.
			Poveikio rodiklis	Gyventojų užimtumo lygis (15–64 metų) procentai	61,7 (2020)	67,8 (2025)	69,7 (2030)		Patvirtintos teritorinės strategijos, atitinkančios Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienuų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės (Bendrijų nuostatų reglamento), 29 straipsnio reikalavimus ir patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse yra numatytos veiklos šioms strategijoms įgyvendinti.
3.1	<i>Išplėsti investicijoms ir verslo vystymui palankią aplinką</i>	LT029-03-01	Rezultato/spe c.	<i>Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai hektarai</i>	0 (2020)				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Ugdymo prieinamumo atskirtį patiriantiems vaikams didinimas	LT029-01-03-01	1.3 „Padidinti formalaus ir neformalaus švietimo paslaugų kokybę ir sumažinti pasiekiamumo netolygumus regione“		Netaikoma	Darnaus vystymosi; Inovatyvumo (kūrybingumo); Lygių galimybių visiems.	Utenos regiono plėtros taryba	10 172 305,21	8 646 459,43	1 525 845,78
2.	Visos dienos mokyklos modelio pritaikymas formalaus ir neformalaus švietimo integracijai	LT029-01-03-02	1.3 „Padidinti formalaus ir neformalaus švietimo paslaugų kokybę ir sumažinti pasiekiamumo netolygumus regione“		Netaikoma	Darnaus vystymosi; Inovatyvumo (kūrybingumo); Lygių galimybių visiems.	Utenos regiono plėtros taryba	2 967 185,90	2 522 108,01	445 077,89
3.	Socialinio būsto fondo plėtra	LT029-01-02-01	1.2. „Išplėtoti socialinio būsto fondą regione, užtikrinant socialiai pažeidžiamų grupių poreikius“		Netaikoma	Darnaus vystymosi; Lygių galimybių visiems	Utenos regiono plėtros taryba	9 939 979,63	8 448 982,66	0,00
4	Socialinių paslaugų infrastruktūros, būtinos institucinės globos pertvarkos įgyvendinimui, modernizavimas ir plėtra	LT029-01-01-01	1.1. „Pagerinti sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų infrastruktūrą, išplėsti paslaugų spektrą, pagerinti jų kokybę ir prieinamumą“		Netaikoma	Darnaus vystymosi; Lygių galimybių visiems	Utenos regiono plėtros taryba	14 334 885,29	12 184 652,47	0,00
5.	NPP 7-ojo tikslo uždavinių ir plėtros programų regioninės pažangos priemonės, kuriomis	LT029-0X-0X-0X, bus patikslinta rengiant	1.1, 2.1, 2.2, 3.1 ir 3.2, bus patikslinta rengiant		Netaikoma, bus patikslinta rengiant atitinkamą	Darnaus vystymosi; Inovatyvumo (kūrybingumo)	Utenos regiono plėtros taryba	124 430 820,51	105 766 197,43	18 664 623,08

	įgyvendinami regiono plėtros atitinkami uždaviniai ²⁰	atitinkamą plano priemonę	atitinkamą plano priemonę		plano priemonę	mo); Lygių galimybių visiems, bus patikslinta rengiant atitinkamą plano priemonę					
	Iš viso						161 845 176,54	137 568 400,00	20 635 546,75		

IV SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONIŲ APRAŠAS

I SKIRSNIS LT029-01-03-01 „Ugdymo prieinamumo atskirtį patiriantiems vaikams didinimas“

4 lentelė. Pažangos priemonės įgyvendinimo rezultato rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas (matavimo vienetas)	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Siektinos rodiklio reikšmės	
				Tarpinė siektina reikšmė (metai)	Galutinė siektina reikšmė (metai)
1	2	3	4	5	6
1.	R.B.2071	Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus (naudotojai per metus, asmenys)	0 (2021)	0 (2024)	4 159 (2029)

²⁰ 2022–2030 metų Regionų plėtros programoje išskirtos regioninės pažangos priemonės: 01-004-07-01-01(RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“; 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“; 09-003-02-02-11 (RE) „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“; 11-001-02-10-03 (RE) „Gerinti kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą regionuose“; 11-002-02-11-02 (RE) „Užtikrinti ilgalaikės priežiūros paslaugų plėtrą“; 10-001-05-03-07 (RE) „Gerinti eismo saugą vietinės reikšmės keliuose ir gatvėse“; 10-002-06-01-03 (RE) „Skatinti darnų judumą miestuose“; 02-001-06-07-02 (RE) „Didinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumą“; 02-001-06-08-02 (RE) „Plėtoti žaliąją infrastruktūrą urbanizuotoje aplinkoje“; 02-001-06-08-03 (RE) „Sutvarkyti praeityje užterštas ir pažeistas teritorijas“; 02-001-06-10-01 (RE) „Skatinti rūšiuojamąjį atliekų surinkimą“ ir 02-001-06-11-02 (RE) „Stiprinti savivaldybių aplinkos oro monitoringą“.

2.	R.S.2026	Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims, turintiems negalia, dalis nuo visų mokyklų (procentas)	7,6 (2021)	0 (2024)	24 (2029)
3.	R.B.2070	Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros naudotojų skaičius per metus (naudotojai per metus, asmenys)	0 (2021)	0 (2024)	2 021 (2029)
4.	R.S.2030	Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus (asmenys per metus, asmenys)	0 (2021)	0 (2024)	646 (2029)
...					

5 lentelė. Pažangos priemonės finansavimo šaltiniai ir preliminarus pažangos lėšų poreikis

Finansavimo šaltiniai	Lėšų poreikis, eurais
1	2
1. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų lėšos:	9 474 985,52
1.1. Valstybės biudžeto lėšos	
1.1.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
...	
1.2. Europos Sąjungos (toliau – ES) ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšos	828 526,09
1.2.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
<i>ES struktūrinių fondų bendrojo finansavimo lėšos²¹</i>	828 526,09
1.3. ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos	8 646 459,43
1.3.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
<i>1.3.2.8.1. 2021–2027 m. ES struktūrinių fondų lėšos</i>	8 646 459,43
1.4. Tikslinės paskirties valstybės biudžeto lėšos	
1.4.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
...	
2. Kitos lėšos:	697 319,69

²¹ Regioninės pažangos priemonės Nr. 12-003-03-01-23 (RE) „Padidinti ugdymo prieinamumą atskirtų patiriantiems vaikams“ finansavimo gairėse, patvirtintose 2022 m. rugsėjo 30 d. Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu Nr. V-1542, numatytos 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų bendrojo finansavimo lėšos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos paskirtos Utenos regionui.

2.1. Savivaldybių biudžetų lėšos	697 319,69
2.2. Privačios lėšos	
2.3. Kitos viešosios lėšos	
IŠ VISO	10 172 305,21

6 lentelė. Pažangos priemonės veiklos, poveiklės ir (arba) projektai

Veiklos, poveiklės projektai	Veiklos, poveiklės, projekto tipas	Galimi pareiškėjai arba projektų vykdytojai, kai projektai atrenkami planavimo būdu	Galimi partneriai	Projektų atrankos būdas	Aktyviais veiksmais prisidedama prie HP (Talp / Ne)	Projektų finansavimo forma	Pažangos lėšos (eurais) ir jų finansavimo šaltiniai					Stebėsenos rodikliai		Įgyvendinimo pradžia (metai, ketv.)	Įgyvendinimo pabaiga (metai, ketv.)
							Iš viso	Iš jų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų lėšos, ne daugiau kaip			Iš jų kitos lėšos, ne mažiau kaip	Rodiklio kodas, pavadinimas ir matavimo vienetai	Siektinai reikšmė		
								Valstybės biudžeto lėšos	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšos	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. Naujų ikimokyklinio ugdymo vietų kūrimas, įskaitant pavėžėti iki ir iš ugdymo įstaigos lengvai pritaikomų transporto priemonių įsigijimas.	I	Savivaldybių administracijos; Savivaldybių įsteigtos mokyklos, vykdančios ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas.	Savivaldybių įsteigtos mokyklos, vykdančios ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo programas; Savivaldybių administracijos;	Planavimo	Talpa	Subsidija	4 822 153,94	0,00	392 760,57	4 098 830,85	330 562,52			2023 m. III ketv.	2025m. IV kekt.
							3 301 753,94	0,00	268 925,21	2 806 490,85	226 337,88	R.B.2070 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	2 021		
												P.S.2024 „Sukurtų naujų ikimokyklinio ugdymo vietų skaičius“ (skaičius)	270		

												P.B.2066 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	2 245		
							1 520 400,00	0,00	123 835,36	1 292 340,00	104 224,64	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	285		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	7 ²²		
1.1. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumo didinimas Ignalinos rajono savivaldybėje	Nepildoma	Ignalinos rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	1 292 514,94	0,00	105 274,30	1 098 637,70	88 602,94			2023 m. III ketv.	2025 m. II ketv.
....							674 514,94	0,00	54 938,70	573 337,70	46 238,54	R.B.2070 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	249		
												P.S.2024 „Sukurtų naujų ikimokyklinio ugdymo vietų skaičius“ (skaičius)	35		
												P.B.2066 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	267		

²² Čia ir toliau vienos transporto priemonės kaina, priklausomai nuo modelio ir modifikacijos (vietų skaičiaus), pagal gautus komercinius pasiūlymus, atliktas preliminaras tiekėjų apklausas ir jau vykdytus panašius viešuosius pirkimus yra nuo 200 tūkst. iki 290,4 tūkst. eurų. Būtina pažymėti, kad kaina nustatyta atsižvelgiant į finansavimo Gairėse keliamus reikalavimus transporto priemonėms - ne žemesnio nei EURO VI–E standarto. Galimos M2 arba M3 klasės transporto priemonės, varomos elektra, vandeniliu, biodujomis, pagamintomis iš Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/2001 (RED II) reikalavimus atitinkančių žaliavų, arba hibridinės. Tuo tarpu Investicijų programoje šie reikalavimai keliami nebuvo ir vidutinė kaina (apie 65,5 tūkst. eurų) buvo nustatyta taršioms dyzelinėms transporto priemonėms.

							618 000,00	0,00	50 335,60	525 300,00	42 364,40	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	57				
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	3				
1.2. Iki mokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumo didinimas Molėtų rajono savivaldybėje	Nepildoma	Molėtų rajono savivaldybės administracija	Molėtų „Vyturėlio“ vaikų lopšelis-darželis	Nepildoma	Taip	Nepildoma	650 000,00	0,00	52 941,98	552 500,00	44 558,02	R.B.2070 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	186	2023 m. III ketv.	2024m. III ketv.		
												P.S.2024 „Sukurtų naujų ikimokyklinio ugdymo vietų skaičius“ (skaičius)	54				
												P.B.2066 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	193				
1.3. Iki mokyklinio ugdymo prieinamumo didinimas Utenos rajono savivaldybėje	Nepildoma	Utenos rajono savivaldybės administracija	Utenos vaikų lopšelis-darželis "Saulutė", Utenos mokyklos-vaikų darželiai "Eglutė" ir "Varpelis"	Nepildoma	Taip	Nepildoma	584 025,00	0,00	47 568,37	496 421,25	40 035,38			2024 m. I ketv.	2025m. IV kekt.		
							293 625,00	0,00	23 915,52	249 581,25	20 128,23	R.B.2070 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	537				
												P.S.2024 „Sukurtų naujų ikimokyklinio ugdymo vietų skaičius“ (skaičius)	50				

												P.B.2066 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	537		
							290 400,00	0,00	23 652,85	246 840,00	19 907,15	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	100		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	1		
1.4. Stiprinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklą, kuriant naujas ugdymo veiklas	Nepildoma	Visagino savivaldybės administracija	Visagino lopšelis darželis „Auksinis gaidelis“; Visagino lopšelis darželis „Auksinis raktelis“; Visagino lopšelis darželis „Ąžuoliukas“; Visagino lopšelis darželis „Gintarėlis“; Visagino lopšelis darželis „Kulverstukas“	Nepildoma	Taip	Nepildoma	1 500 000,00	0,00	122 173,80	1 275 000,00	102 826,20			2023 m. IV ketv.	2025 m. IV ketv.
							1 300 000,00	0,00	105 883,96	1 105 000,00	89 116,04	R.B.2070 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	954		
												P.S.2024 „Sukurtų naujų ikimokyklinio ugdymo vietų skaičius“ (skaičius)	91		
												P.B.2066 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	983		

							200 000,00	0,00	16 289,84	170 000,00	13 710,16	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	90		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	1		
1.5. Iki mokyklinio ugdymo prieinamumo didinimas Zarasų rajono savivaldybėje	Nepildoma	Zarasų rajono savivaldybės administracija	Zarasų „Lakštingalos“ mokykla; Zarasų r. Dusetų Kazimiero Būgos gimnazijos ugdymo skyrius „Sartukas“	Nepildoma	Taip	Nepildoma	795 614,00	0,00	64 802,12	676 271,90	54 539,98			2023m. IV ketv.	2024 m. IV ketv.
							383 614,00	0,00	31 245,05	326 071,90	26 297,05	R.B.2070 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	95		
												P.S.2024 „Sukurtų naujų ikimokyklinio ugdymo vietų skaičius“ (skaičius)	40		
												P.B.2066 „Naujos arba modernizuotos vaikų priežiūros infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	265		
							412 000,00	0,00	33 557,07	350 200,00	28 242,93	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	38		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	2		

2. Universalaus dizaino elementų ir kitų inžinerinių priemonių (pandusai, keltuvai, liftai, taktiliniai ir kiti sprendimai) įrengimas bendrojo ugdymo mokyklose, įskaitant pavėžėti iki ir iš ugdymo įstaigos lengvai pritaikomų transporto priemonių įsigijimas.	I	Savivaldybių administracijos; Savivaldybių įsteigtos mokyklos, įsteigtos mokyklos, vykdančios bendrojo ugdymo programą.	Savivaldybių įsteigtos mokyklos, vykdančios bendrojo ugdymo programas; Savivaldybių administracijos;	Planavimo	Taip	Subsidija	5 350 151,27	0,00	435 765,52	4 547 628,58	366 757,17			2023 m. III ketv.	2026 m. I ketv.
							1 774 151,27	0,00	144 503,20	1 508 028,58	121 619,49	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	4 159		
												R.S.2026 „Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims, turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų“ (procentas)	24 ²³		
												P.B.2067 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	6 029		

²³ Siekiama reikšmė apskaičiuota atsižvelgiant į numatomų pritaikyti mokyklų ir jų skyrių skaičių (13) bei ŠVIS pateikiamus Mokyklų pritaikymo neįgaliesiems anketų 2022-2023 m. duomenis (bendrai regione pateikta 54 mokyklų ir jų skyrių duomenys, atitinkamai $13/54=24$ proc.)

												P.S.2025 „Mokyklos, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės pritaikant aplinką asmenims, turintiems negalią“ (skaičius)	13		
							3 576 000,00	0,00	291 262,32	3 039 600,00	245 137,68	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai išgytomis transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	361		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	17		
2.1. Bendrojo ugdymo mokyklų prieinamumo didinimas Anykščių rajono savivaldybėje	Nepildoma	Anykščių rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	1 529 100,00	0,00	124 543,97	1 299 735,00	104 821,03			2024 m. II ketv.	2025 m. IV ketv.
							87 100,00	0,00	7 094,23	74 035,00	5 970,77	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	450		
												R.S.2026 „Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims, turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų“ (procentas)	20		
												P.B.2067 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	600		

												P.S.2025 „Mokyklos, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės pritaikant aplinką asmenims, turintiems negalią“ (skaičius)	2		
							1 442 000,00	0,00	117 449,74	1 225 700,00	98 850,26	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai išgytomis transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	165		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	7		
2.2. Padidinti ugdymo prieinamumą atskirti patiriantiems Ignalinos rajono vaikams	Nepildoma	Ignalinos rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	752 037,69	0,00	61 252,87	639 232,04	51 552,79			2023 m. III ketv.	2025 m. II ketv.
							340 037,69	0,00	27 695,80	289 032,04	23 309,86	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	696		
												R.S.2026 „Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims, turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų“ (procentas)	25		
												P.B.2067 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	1 625		

												P.S.2025 „Mokyklos, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės pritaikant aplinką asmenims, turintiems negalią“ (skaičius)	1		
							412 000,00	0,00	33 557,07	350 200,00	28 242,93	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	38		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	2		
2.3. Bendrojo ugdymo įstaigų prieinamumo didinimas Molėtų rajono savivaldybėje	Nepildoma	Molėtų rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	366 000,00	0,00	29 810,41	311 100,00	25 089,59			2023 m. III ketv.	2024 m. III ketv.
							160 000,00	0,00	13 031,87	136 000,00	10 968,13	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	320		
												R.S.2026 „Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims, turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų“ (procentas)	28,6		
												P.B.2067 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	800		

												P.S.2025 „Mokyklos, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės pritaikant aplinką asmenims, turintiems negalią“ (skaičius)	3		
							206 000,00	0,00	16 778,53	175 100,00	14 121,47	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	18		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	1		
2.4. Bendrojo ugdymo prieinamumo didinimas Utenos rajono savivaldybėje	Nepildoma	Utenos rajono savivaldybės administracija	Utenos Kraštonos progimnazija	Nepildoma	Taip	Nepildoma	325 268,29	0,00	26 492,84	276 478,04	22 297,41			2023 m. IV ketv.	2024 m. IV ketv.
							119 268,29	0,00	9 714,31	101 378,04	8 175,94	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	694		
												R.S.2026 „Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims, turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų“ (procentas)	12,5		
												P.B.2067 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	800		

												P.S.2025 „Mokyklos, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės pritaikant aplinką asmenims, turintiems negalią“ (skaičius)	1		
							206 000,00	0,00	16 778,53	175 100,00	14 121,47	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	12		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	1		
2.5. Visagino progimnazijų erdvių pritaikymas negalią turinčių mokinių ugdymuisi įtraukiuoju būdu	Nepildoma	Visagino savivaldybės administracija	Visagino Gerosios vilties progimnazija; Visagino Draugystės progimnazija	Nepildoma	Taip	Nepildoma	573 235,00	0,00	46 689,53	487 249,75	39 295,72			2024 m. I ketv.	2026 m. I ketv.
							293 235,00	0,00	23 883,76	249 249,75	20 101,49	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	933		
												R.S.2026 „Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims, turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų“ (procentas)	40		
												P.B.2067 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas“ (asmenys)	1 122		

												P.S.2025 „Mokyklos, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės pritaikant aplinką asmenims, turintiems negalią“ (skaičius)	2		
							280 000,00	0,00	22 805,78	238 000,00	19 194,22	R.S.2030 „Vaikų, pasinaudojusių pavėžėjimo paslaugomis naujai įsigytais transporto priemonėmis, skaičius per metus“ (asmenys per metus)	33		
												P.S.2029 Tikslinės transporto priemonės (skaičius)	1		
2.6. Bendrojo ugdymo prieinamumo didinimas Zarasų rajono savivaldybėje	Nepildoma	Zarasų rajono savivaldybės administracija	Zarasų Pauliaus Širvio progimnazija; Zarasų „Ažuolo“ gimnazija; Zarasų r. Dusetų Kazimiero Būgos gimnazija; Zarasų „Santarvės“ pradinė mokykla	Nepildoma	Taip	Nepildoma	1 804 510,29	0,00	146 975,91	1 533 833,75	123 700,63			2023 m. IV ketv.	2025 m. II ketv.
							774 510,29	0,00	63 083,24	658 333,75	53 093,30	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus, asmenys)	1066		
												R.S.2026 „Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalaus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims, turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų“ (procentas)	44		

<p>2. Universalaus dizaino elementų ir kitų inžinerinių priemonių (pandusai, keltuvai, liftai, taktiliniai ir kiti sprendimai) įrengimas bendrojo ugdymo mokyklose, <i>įskaitant pavėžėti iki ir iš ugdymo įstaigos lengvai pritaikomų transporto priemonių įsigijimą.</i></p>	<p>fondų investicijų programos ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ įgyvendinimo“, VII skyriuje nurodytus projektų išlaidų reikalavimus;</p> <p>1.3. turi atitikti bendruosius projektų atrankos kriterijus, nustatytus Strateginio valdymo metodikoje;</p> <p>1.4. pareiškėjas / projekto vykdytojas privalo užtikrinti, kad planuojamo įgyvendinti projekto veiklos nėra ir nebus finansuojamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1016 „Dėl 2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Švietimo plėtros programos patvirtinimo“ patvirtintos Švietimo plėtros programos pažangos priemonės „Įgyvendinti „Tūkstantmečio mokyklų“ programą“ ir /ar kitų priemonių lėšomis, siekiant išvengti dvigubo finansavimo rizikos. Esant skirtingomis priemonėmis finansuojamų projektų veiklų papildomumui, veiklų išlaidos privalo būti atskirtos.</p> <p>2. Parengtumo reikalavimai:</p> <p>2.1. pareiškėjas (partneris) iki projekto įgyvendinimo plano (PIP) pateikimo įgyvendinančiajai institucijai turi būti įgijęs daiktines pareiškėjo (partnerio) teises į statinį ir (arba) žemės sklypą, kuriame įgyvendinant projektą bus vykdomi statybos darbai. Daiktinės teisės turi būti įregistruotos įstatymų nustatyta tvarka ir galioti ne trumpiau kaip penkerius metus po projekto įgyvendinimo pabaigos. Jei statinys ar žemės sklypas yra naudojamas pagal panaudos / nuomos sutartį, pareiškėjas turi turėti panaudos davėjo / nuomotojo raštišką sutikimą vykdyti projekto veiklas. Visi daiktines pareiškėjo (partnerio) teises įrodantys dokumentai įgyvendinančiajai institucijai turi būti teikiami, kartu su PIP;</p> <p>2.2. Turi būti pateikiamas patvirtintas statinio projektas su išduotu statybą leidžiančiu dokumentu arba turi būti pateikta patvirtinta statinio techninė užduotis, išduotos prisijungimo sąlygos ir specialieji reikalavimai, statybos darbų išlaidoms pagrįsti pateikti numatomų sutvarkyti teritorijų planų ir (ar) remontuoti patalpų brėžiniai iš inventorinės bylos ir preliminarūs darbų apimties žiniaraščiai, kuriuose nurodytos orientacinės darbų kainos, atitinkančios rinkos kainas;</p> <p>2.3. Jei numatoma prisidėti prie projekto įgyvendinimo savo lėšomis, įskaitant ir netinkamoms finansuoti projekto išlaidoms apmokėti, turi būti gautas bei su PIP pateiktas savivaldybės tarybos sprendimas dėl projekto įgyvendinimo.</p>
--	--

10 lentelė. Kiti reikalavimai dėl pažangos priemonės įgyvendinimo:

Eil. Nr.	Reikalavimai
	Netaikoma

II SKIRSNIS

LT029-01-03-02 „Visos dienos mokyklos modelio pritaikymas formalaus ir neformalaus švietimo integracijai“

4 lentelė. Pažangos priemonės įgyvendinimo rezultato rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas (matavimo vienetas)	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Siektingas rodiklio reikšmės	
				Tarpinė siektina reikšmė (metai)	Galutinė siektina reikšmė (metai)
1	2	3	4	5	6
1.	R.B.2071	Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus (naudotojai per metus, asmenys)	0 (2021)	0 (2024)	4568 (2029)
2.	R.S.2027	Mokinių besinaudojančių sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra skaičius	0 (2021)	0 (2024)	1147 (2029)

5 lentelė. Pažangos priemonės finansavimo šaltiniai ir preliminarus pažangos lėšų poreikis

Finansavimo šaltiniai ²⁴	Lėšų poreikis, eurais
1	2
1. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų lėšos:	2 763 782,93
1.1. Valstybės biudžeto lėšos	
1.1.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
1.2. Europos Sąjungos (toliau – ES) ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšos	241 674,91
1.2.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
<i>ES struktūrinių fondų bendrojo finansavimo lėšos</i> ²⁵	<i>241 674,91</i>
1.3. ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos	2 522 108,02
1.3.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
1.3.2.8.1. 2021–2027 m. ES struktūrinių fondų lėšos	2 522 108,02
1.4. Tikslinės paskirties valstybės biudžeto lėšos	
1.4.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
2. Kitos lėšos:	203 402,97
2.1. Savivaldybių biudžetų lėšos	203 402,97
2.2. Privačios lėšos	
2.3. Kitos viešosios lėšos	

²⁴ Lentelės 1 skilties 1.1–1.4 papunkčiuose nurodomi finansavimo šaltiniai, jų pavadinimai ir kodai, atitinkantys Asignavimų valdytojų programų, finansuojamų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, finansavimo šaltinių klasifikaciją, patvirtintą Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. rugpjūčio 8 d. įsakymu Nr. IK-265 „Dėl Asignavimų valdytojų programų, finansuojamų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, finansavimo šaltinių klasifikacijos patvirtinimo“.

²⁵ Regioninės pažangos priemonės Nr. 12-003-03-02-17 (RE) „Plėtoti įvairialypį švietimą vykdant visos dienos mokyklų veiklą“ finansavimo gairėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. V-1637, numatytos 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų bendrojo finansavimo lėšos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos paskirtos Utenos regionui.

IŠ VISO

2 967 185,90

6 lentelė. Pažangos priemonės veiklos, poveiklės ir (arba) projektai

Veiklos, poveiklės projektai	Veiklos, poveiklės, projekto tipas	Galimi pareiškėjai arba projektų vykdytojai, kai projektai atrenkami planavimo būdu	Galimi partneriai	Projektų atrankos būdas	Aktyviais veiksmais prisidedama prie HP (Taip / Ne)	Projektų finansavimo forma	Pažangos lėšos (eurais) ir jų finansavimo šaltiniai					Stebėsenos rodikliai		Igyvendinimo pradžia (metai, ketv.)	Igyvendinimo pabaiga (metai, ketv.)
							Iš viso	Iš jų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų lėšos, ne daugiau kaip			Iš jų kitos lėšos, ne mažiau kaip	Rodiklio kodas, pavadinimas ir matavimo vienetai	Siektinis rodiklis reikšmė		
								Valstybės biudžeto lėšos	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšos	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. Visos dienos mokyklos erdvių sukūrimas ir pritaikymas ikimokyklinio, pradinio bei pagrindinio ugdymo programose vykdančiose švietimo įstaigose	I	Savivaldybių administracijos; savivaldybių įsteigtos mokyklos, vykdančios ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas.	Savivaldybių įsteigtos mokyklos, vykdančios ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas; Savivaldybių administracijos;	Planavimo	Taip	Subsidija	2 967 185,90	0,00	241 674,91	2 522 108,02	203 402,97	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus) R.S.2027 Mokinių besinaudojančių sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra (skaičius) P.B.2067 Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas (asmenys)	4568 1147 7349	2023 m. III ketv.	2026 m. IV kekt.
1.1. Visos dienos mokyklos paslaugų ir reikalingos infrastruktūros sukūrimas/plėtra Anykščių rajono savivaldybėje	Nepildoma	Anykščių rajono savivaldybės administracija	Anykščių A. Vienuolio progimnazija	Nepildoma	Taip	Nepildoma	556 669,86	0,00	45 340,31	473 169,38	38 160,17	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus) R.S.2027 Mokinių besinaudojančių sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra (skaičius) P.B.2067 Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo	500 50 600	2024 m. II ketv.	2025 m. IV ketv.

												klasių talpumas (<i>asmenys</i>)			
1.2. Visos dienos mokyklos modelio diegimas Ignalinos rajono savivaldybėje	<i>Nepildoma</i>	Ignalinos rajono savivaldybės administracija	-	<i>Nepildoma</i>	Taip	<i>Nepildoma</i>	151 520,00	0,00	12 341,18	128 792,00	10 386,82	<p>R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (<i>naudotojai per metus</i>)</p> <p>R.S.2027 Mokinių besinaudojančių sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra (<i>skaičius</i>)</p> <p>P.B.2067 Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas (<i>asmenys</i>)</p>	1044	2023 m. III ketv.	2025 m. II ketv.
1.3. Visos dienos mokyklos modelio diegimas Molėtų rajono savivaldybėje	<i>Nepildoma</i>	Molėtų rajono savivaldybės administracija	-	<i>Nepildoma</i>	Taip	<i>Nepildoma</i>	225 966,00	0,00	18 404,75	192 071,10	15 490,15	<p>R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (<i>naudotojai per metus</i>)</p> <p>R.S.2027 Mokinių besinaudojančių sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra (<i>skaičius</i>)</p> <p>P.B.2067 Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas (<i>asmenys</i>)</p>	339	2023 m. III ketv.	2024 m. III ketv.
1.4. Įvairialypis švietimas vykdamas visos dienos mokyklų veiklą Utenos rajone	<i>Nepildoma</i>	Utenos rajono savivaldybės administracija	Utenos Vyturių progimnazija; Utenos Aukštakalnio progimnazijos "Žiburio" skyrius; Utenos Aukštakalnio pradinė mokykla	<i>Nepildoma</i>	Taip	<i>Nepildoma</i>	388 244,42	0,00	31 622,20	330 007,76	26 614,46	<p>R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (<i>naudotojai per metus</i>)</p> <p>R.S.2027 Mokinių besinaudojančių sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra (<i>skaičius</i>)</p> <p>P.B.2067 Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas (<i>asmenys</i>)</p>	1069	2023 m. IV ketv.	2024 m. IV ketv.

1.5. Visos dienos užimtumo erdvių sukūrimas Visagino bendrojo ugdymo mokyklose	Nepildoma	Visagino savivaldybės administracija	1) Visagino Gerosios vilties progimnazija; 2) Visagino Draugystės progimnazija	Nepildoma	Taip	Nepildoma	1 160 000,00	0,00	94 481,07	986 000,00	79 518,93	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus) R.S.2027 Mokinių besinaudojančių sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra (skaičius) P.B.2067 Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas (asmens)	933 332 1122	2024 m. I ketv.	2026 m. IV ketv.
1.6. Visos dienos mokyklos modelio diegimas Zarasų r. savivaldybės mokyklose	Nepildoma	Zarasų rajono savivaldybės administracija	1) Zarasų Pauliaus Širvio progimnazija; 2) Zarasų „Lakštingalos“ mokykla; 3) Zarasų r. Kazimiero Būgos gimnazija	Nepildoma	Taip	Nepildoma	484 785,62	0,00	39 485,40	412 067,78	33 232,44	R.B.2071 „Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus) R.S.2027 Mokinių besinaudojančių sukurta visos dienos mokyklos infrastruktūra (skaičius) P.B.2067 Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros mokymo klasių talpumas (asmens)	683 68 988	2023 m. IV ketv.	2025 m. II ketv.
Iš viso pažangos priemonės veikloms:							2 967 185,90	0,00	241 674,91	2 522 108,02	203 402,97				

7 lentelė. Pažangos priemonės specialieji projektų atrankos kriterijai:

Eil. Nr.	Specialieji projektų atrankos kriterijai	Pažangos priemonės veikla (-os)	Atitikties specialiajam projektų atrankos kriterijui vertinimo aspektai
1	2	3	4
	Netaikoma		

8 lentelė. Pažangos priemonės prioritetiniai projektų atrankos kriterijai:

Eil. Nr.	Prioritetinis projektų atrankos kriterijus	Pažangos priemonės veikla (-os).	Atitikties prioritetiniam projektų atrankos kriterijui vertinimo aspektai
1	2	3	4
	Netaikoma		.

9 lentelė. Reikalavimai projektams:

Eil. Nr.	Veikla (-os) ir (ar) poveiklė (-ės), kurios projektams taikomas reikalavimas	Reikalavimai projektams
1.	1. Visos dienos mokyklos erdvių sukūrimas ir pritaikymas ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio bei pagrindinio ugdymo programas vykdančiose švietimo įstaigose	<p>1. Rengiami projektai:</p> <p>1.1. turi atitikti finansavimo gairių²⁶ III skyriaus 2 dalyje nurodytus projektams taikomus reikalavimus;</p> <p>1.2. turi atitikti Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2022 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. 1K-237 „Dėl 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ įgyvendinimo“, VII skyriuje nurodytus projektų išlaidų reikalavimus;</p> <p>1.3. turi atitikti bendruosius projektų atrankos kriterijus, nustatytus Strateginio valdymo metodikoje;</p> <p>1.4. pareiškėjas / projekto vykdytojas privalo užtikrinti, kad planuojamo įgyvendinti projekto veiklos nėra ir nebus finansuojamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1016 „Dėl 2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Švietimo plėtros programos patvirtinimo“ patvirtintos Švietimo plėtros programos pažangos priemonės „Įgyvendinti „Tūkstantmečio mokyklų“ programą“ ir /ar kitų priemonių lėšomis, siekiant išvengti dvigubo finansavimo rizikos. Esant skirtingomis priemonėmis finansuojamų projektų veiklų papildomumui, veiklų išlaidos privalo būti atskirtos;</p> <p>2. Parengtumo reikalavimai:</p> <p>2.1. pareiškėjas (partneris) iki projekto įgyvendinimo plano (PIP) pateikimo įgyvendinančiajai institucijai turi būti įgijęs daiktines pareiškėjo (partnerio) teises į statinį ir (arba) žemės sklypą, kuriame įgyvendinant projektą bus vykdomi statybos darbai. Daiktinės teisės turi būti įregistruotos įstatymų nustatyta tvarka ir galioti ne trumpiau kaip penkerius metus po projekto įgyvendinimo pabaigos. Jei statinys ar žemės sklypas yra naudojamas pagal panaudos / nuomos sutartį, pareiškėjas turi turėti panaudos davėjo / nuomotojo raštišką sutikimą vykdyti projekto veiklas. Visi daiktines pareiškėjo (partnerio) teises įrodantys dokumentai įgyvendinančiajai institucijai turi būti teikiami, kartu su PIP.</p> <p>2.2. turi būti pateikiamas patvirtintas statinio projektas su išduotu statybą leidžiančiu dokumentu arba turi būti pateikta patvirtinta statinio techninė užduotis, išduotos prisijungimo sąlygos ir specialieji reikalavimai, statybos darbų išlaidoms pagrįsti pateikti numatomų sutvarkyti teritorijų planų ir (ar) remontuoti patalpų brėžiniai iš inventorinės bylos ir preliminarūs darbų apimties žiniaraščiai, kuriuose nurodytos orientacinės darbų kainos, atitinkančios rinkos kainas;</p> <p>2.3. jei numatoma prisidėti prie projekto įgyvendinimo savo lėšomis, įskaitant ir netinkamoms finansuoti projekto išlaidoms apmokėti, turi būti gautas bei su PIP pateiktas savivaldybės tarybos sprendimas dėl projekto įgyvendinimo;</p> <p>2.4. mokykloje, į kurios infrastruktūra numatomos investicijos, iki PIP pateikimo įgyvendinančiajai institucijai turi būti nustatytas VDM poreikis, atliekant reprezentatyvią jos mokinių tėvų (globėjų,</p>

²⁶ Patvirtintos Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. V-1637 „Dėl regioninės pažangos priemonės Nr. 12-003-03-02-17 (RE) „Plėtoti įvairialypį švietimą vykdant visos dienos mokyklų veiklą“ finansavimo gairių patvirtinimo“

	rūpintojų) apklausą, kaip numatyta Rekomendacijų dėl visos dienos mokyklos kūrimo ir veiklos organizavimo ²⁷ 16 p.
--	---

10 lentelė. Kiti reikalavimai dėl pažangos priemonės įgyvendinimo:

Eil. Nr.	Reikalavimai
	Netaikoma

III SKIRSNIS

LT029-01-02-01 „Socialinio būsto fondo plėtra“

4 lentelė. Pažangos priemonės įgyvendinimo rezultato rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas (matavimo vienetas)	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Siektingos rodiklio reikšmės	
				Tarpinė siektina reikšmė (metai)	Galutinė siektina reikšmė (metai)
1	2	3	4	5	6
1.	R.B.2.2067	Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus (<i>naudotojai per metus</i>)	0 (2021)	0 (2024)	311 (2029)

5 lentelė. Pažangos priemonės finansavimo šaltiniai ir preliminarus pažangos lėšų poreikis

Finansavimo šaltiniai ²⁸	Lėšų poreikis, eurai
1	2
1. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų lėšos:	8 448 982,66
1.1. Valstybės biudžeto lėšos	
1.1.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
1.2. Europos Sąjungos (toliau – ES) ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšos	
1.2.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
<i>ES struktūrinių fondų bendrojo finansavimo lėšos</i>	
1.3. ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos	8 448 982,66

²⁷ Patvirtintos Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2018 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. V-606

²⁸ *Lentelės 1 skilties 1.1–1.4 papunkčiuose nurodomi finansavimo šaltiniai, jų pavadinimai ir kodai, atitinkantys Asignavimų valdytojų programų, finansuojamų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, finansavimo šaltinių klasifikaciją, patvirtintą Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. rugpjūčio 8 d. įsakymu Nr. 1K-265 „Dėl Asignavimų valdytojų programų, finansuojamų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, finansavimo šaltinių klasifikacijos patvirtinimo“.*

1.3.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
1.3.2.8.1. 2021–2027 m. ES struktūrinių fondų lėšos	8 448 982,66
1.4. Tikslinės paskirties valstybės biudžeto lėšos	
1.4.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
2. Kitos lėšos:	1 490 996,97
2.1. Savivaldybių biudžetų lėšos	1 490 996,97
2.2. Privačios lėšos	
2.3. Kitos viešosios lėšos	
IŠ VISO	9 939 979,63

6 lentelė. Pažangos priemonės veiklos, poveiklės ir (arba) projektai

Veiklos, poveiklės projektai	Veiklos, poveiklės, projekto tipas	Galimi pareiškėjai arba projektų vykdytojai, kai projektai atrenkami planavimo būdu	Galimi partneriai	Projektų atrankos būdas	Aktyviais veiksmais prisidedama prie HP (Taip / Ne)	Projektų finansavimo forma	Pažangos lėšos (eurais) ir jų finansavimo šaltiniai					Stebėsenos rodikliai		Įgyvendinimo pradžia (metai, ketv.)	Įgyvendinimo pabaiga (metai, ketv.)
							Iš viso	Iš jų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų lėšos, ne daugiau kaip			Iš jų kitos lėšos, ne mažiau kaip	Rodiklio kodas, pavadinimas ir matavimo vienetai	Siektinia rodiklio reikšmė		
								Valstybės biudžeto lėšos	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšos	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. Socialinio būsto fondo plėtra	I	Savivaldybių administracijos	<i>Nenumatoma</i>	Planavimo	Taip	Subsidija	9 939 979,63	0,00	0,00	8 448 982,66	1 490 996,97	R.B.2.2067 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus)	311	2023 m. IV ketv.	2027 m. IV ketv.
												P.B.2.0065 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų talpumas“ (asmenys)	311		
1.1. Socialinio būsto fondo plėtra nepalankias sąlygas	<i>Nepildoma</i>	Anykščių rajono savivaldybės administracija	-	<i>Nepildoma</i>	Taip	<i>Nepildoma</i>	1 297 779,09	0,00	0,00	1 103 112,23	194 666,86	R.B.2.2067 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus)	42	2024 m. IV ketv.	2027 m. II ketv.

turintiems asmenims												P.B.2.0065 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų talpumas“ (asmenys)	42		
1.2. Socialinio būsto fondo pažeidžiamoms visuomenės grupėms plėtra Ignalinos rajono savivaldybėje	Nepildoma	Ignalinos rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	2 130 221,07	0,00	0,00	1 810 687,91	319 533,16	R.B.2.2067 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus)	47	2024 m. IV ketv.	2027 m. IV ketv.
												P.B.2.0065 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų talpumas“ (asmenys)	47		
1.3. Socialinio būsto prieinamumo didinimas Molėtų rajono savivaldybėje	Nepildoma	Molėtų rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	1 632 341,09	0,00	0,00	1 387 489,93	244 851,16	R.B.2.2067 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus)	44	2024 m. I ketv.	2026 m. I ketv.
												P.B.2.0065 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų talpumas“ (asmenys)	44		
1.4. Socialinio būsto plėtra Utenos mieste	Nepildoma	Utenos rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	802 893,80	0,00	0,00	682 459,70	120 434,10	R.B.2.2067 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus)	38	2023 m. IV ketv.	2027 m. IV ketv.
												P.B.2.0065 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų talpumas“ (asmenys)	38		
1.5. Bendrabučio tipo pastato, esančio Kosmoso g. 28 Visagine, patalpų pritaikymas socialinio būsto įrengimui-II etapas	Nepildoma	Visagino savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	962 390,10	0,00	0,00	818 031,58	144 358,52	R.B.2.2067 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus)	75	2024 m. I ketv.	2025 m. IV ketv.
												P.B.2.0065 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų talpumas“ (asmenys)	75		

1.6. Socialinio būsto fondo plėtra Zarasų rajono savivaldybėje (II etapas)	Nepildoma	Zarasų rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	3 114 354,48	0,00	0,00	2 647 201,31	467 153,17	R.B.2.2067 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus“ (naudotojai per metus)	65	2024 m. I ketv.	2026 m. I ketv.
Iš viso pažangos priemonės veikloms:							9 939 979,63	0,00	0,00	8 448 982,66	1 490 996,97	P.B.2.0065 „Naujų arba modernizuotų socialinių būstų talpumas“ (asmens)	65		

7 lentelė. Pažangos priemonės specialieji projektų atrankos kriterijai:

Eil. Nr.	Specialieji projektų atrankos kriterijai	Pažangos priemonės veikla (-os)	Atitikties specialiajam projektų atrankos kriterijui vertinimo aspektai
1	2	3	4
	Netaikoma		

8 lentelė. Pažangos priemonės prioritetiniai projektų atrankos kriterijai:

Eil. Nr.	Prioritetinis projektų atrankos kriterijus	Pažangos priemonės veikla (-os).	Atitikties prioritetiniam projektų atrankos kriterijui vertinimo aspektai
1	2	3	4
	Netaikoma		

9 lentelė. Reikalavimai projektams:

Eil. Nr.	Veikla (-os) ir (ar) poveiklė (-ės), kurios projektams taikomas reikalavimas	Reikalavimai projektams
1.	1. Socialinio būsto fondo plėtra (veikla vykdoma turimoje žemėje statant naujus pastatus, rekonstruojant (įskaitant ir remontą) ir pritaikant būsto paskirčiai esamus pastatus ar jų dalis, perkant ar kitokiu būdu įsigyjant gyvenamuosius namus, jų dalis, butus ir pritaikant juos tikslinės grupės poreikiams (vykdant būtinas apimties rekonstrukcijos ar remonto darbus, įsigyjant būtiną įrangą ir baldus).	1. Rengiami projektai: 1.1. turi atitikti finansavimo gairių III skyriaus 2 dalyje nurodytus projektams taikomus reikalavimus; 1.2. turi atitikti Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2022 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. 1K-237 „Dėl 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ įgyvendinimo“, VII skyriuje nurodytus projektų išlaidų reikalavimus; 1.3. turi atitikti bendruosius projektų atrankos kriterijus, nustatytus Strateginio valdymo metodikoje; 2. Parengtumo reikalavimai: 2.1. pareiškėjas iki projekto įgyvendinimo plano (PIP) pateikimo įgyvendinančiajai institucijai turi būti įgijęs daiktines pareiškėjo teises į statinį ir (arba) žemės sklypą, kuriame įgyvendinant projektą bus vykdomi statybos darbai. Daiktinės teisės turi būti įregistruotos įstatymų nustatyta tvarka ir galioti ne trumpiau kaip penkerius metus po projekto įgyvendinimo pabaigos. Jei statinys ar žemės sklypas yra naudojamas pagal panaudos / nuomos sutartį, pareiškėjas turi turėti panaudos davėjo / nuomotojo

	<p>raštišką sutikimą vykdyti projekto veiklas. Visi daiktines pareiškėjo (partnerio) teises įrodantys dokumentai įgyvendinančiajai institucijai turi būti teikiami, kartu su PĮP.</p> <p>2.2. turi būti pateikiamas patvirtintas statinio projektas su išduotu statybą leidžiančiu dokumentu arba turi būti pateikta patvirtinta statinio techninė užduotis, išduotos prisijungimo sąlygos ir specialieji reikalavimai, statybos darbų išlaidoms pagrįsti pateikti numatomų sutvarkyti teritorijų planų ir (ar) remontuoti patalpų brėžiniai iš inventorinės bylos ir preliminarūs darbų apimties žiniaraščiai, kuriuose nurodytos orientacinės darbų kainos, atitinkančios rinkos kainas;</p> <p>2.3. Būstų ir būtinos įrangos, baldų įsigijimo atveju – pateikiama viešuosiuose informacijos šaltiniuose (pavyzdžiui, interneto svetainėse) skelbiama tokio pobūdžio informacija (ištrauka ar kopija) su nuoroda į informacijos šaltinį, prekių, įrangos tiekėjų komercinių pasiūlymų ir (arba) kainų apklausos suvestinių kopijos.</p> <p>2.4. turi būti gautas bei su PĮP pateiktas savivaldybės tarybos sprendimas dėl prisidėjimo prie projekto įgyvendinimo savivaldybės biudžeto lėšomis, įskaitant ir netinkamoms finansuoti projekto išlaidoms apmokėti, taip pat įsipareigojimas užtikrinti, kad priemonės lėšomis finansuoti būstai 5 metus po projekto įgyvendinimo pabaigos liks socialinio būsto fondo sąraše.</p>
--	---

10 lentelė. Kiti reikalavimai dėl pažangos priemonės įgyvendinimo:

Eil. Nr.	Reikalavimai
	Netaikoma

IV SKIRSNIS

LT029-01-01-01 „Socialinių paslaugų infrastruktūros, būtinos institucinės globos pertvarkos įgyvendinimui, modernizavimas ir plėtra“

4 lentelė. Pažangos priemonės įgyvendinimo rezultato rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas (matavimo vienetas)	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Siektinos rodiklio reikšmės	
				Tarpinė siektina reikšmė (metai)	Galutinė siektina reikšmė (metai)
1	2	3	4	5	6
1.	R.S.2.3031	Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus (<i>asmenys per metus</i>)	0 (2021)	0 (2024)	224 (2029)

5 lentelė. Pažangos priemonės finansavimo šaltiniai ir preliminarus pažangos lėšų poreikis

Finansavimo šaltiniai ²⁹	Lėšų poreikis, eurais
1	2
1. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų lėšos:	12 184 652,47
1.1. Valstybės biudžeto lėšos	
1.1.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
1.2. Europos Sąjungos (toliau – ES) ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšos	
1.2.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
<i>ES struktūrinių fondų bendrojo finansavimo lėšos</i>	
1.3. ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos	12 184 652,47
1.3.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
1.3.2.8.1. 2021–2027 m. ES struktūrinių fondų lėšos	<i>12 184 652,47</i>
1.4. Tikslinės paskirties valstybės biudžeto lėšos	
1.4.1. lėšų pavadinimas ir finansavimo šaltinio kodas	
2. Kitos lėšos:	2 150 232,82
2.1. Savivaldybių biudžetų lėšos	<i>2 150 232,82</i>
2.2. Privačios lėšos	
2.3. Kitos viešosios lėšos	
IŠ VISO	14 334 885,29

6 lentelė. Pažangos priemonės veiklos, poveiklės ir (arba) projektai

Veiklos, poveiklės projektai	Veiklos, poveiklės, projekto tipas	Galimi pareiškėjai arba projektų vykdytojai, kai projektai atrenkami planavimo būdu	Galimi partneriai	Projektų atrankos būdas	Aktyviais veiksmais prisidedama prie HP (Taip / Ne)	Projektų finansavimo forma	Pažangos lėšos (eurais) ir jų finansavimo šaltiniai				Stebėsenos rodikliai		Įgyvendinimo pradžia (metai, ketv.)	Įgyvendinimo pabaiga (metai, ketv.)	
							Iš viso	Iš jų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų lėšos, ne daugiau kaip			Iš jų kitos lėšos, ne mažiau kaip	Rodiklio kodas, pavadinimas ir matavimo vienetai			Siektinis rodiklio reikšmė
								Valstybės biudžeto lėšos	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos					

²⁹ Lentelės 1 skilties 1.1–1.4 papunkčiuose nurodomi finansavimo šaltiniai, jų pavadinimai ir kodai, atitinkantys Asignavimų valdytojų programų, finansuojamų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, finansavimo šaltinių klasifikaciją, patvirtintą Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. rugpjūčio 8 d. įsakymu Nr. 1K-265 „Dėl Asignavimų valdytojų programų, finansuojamų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, finansavimo šaltinių klasifikacijos patvirtinimo“.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	finansavimo lėšos	11	12	13	14	15	16
1. Paslaugų, reikalingų institucinės globos pertvarkai įgyvendinti, infrastruktūros modernizavimas ir plėtra	I	Savivaldybių administracijos	Savivaldybių biudžetinės įstaigos, savivaldybių nustatyta tvarka atrinktos viešosios įstaigos, nevyriausybinių organizacijų, asociacijų.	Planavimo	Taip	Subsidija	14 334 885,29	0,00	0,00	12 184 652,47	2 150 232,82	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalią turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (skaičius)	276	2024 m. I ketv.	2029 m. II ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (asmenys per metus)	224 ³⁰		
1.1. Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus	Nepildoma	Anykščių rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	3 818 434,90	0,00	0,00	3 245 669,66	572 765,24	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalią turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (skaičius)	38	2025 m. II ketv.	2029 m. II ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (asmenys per metus)	38		

³⁰ Pagal planuojamą sukurti apgyvendinimo ir užimtumo infrastruktūros vietų skaičių (116 apgyvendinimo vietų ir 160 užimtumo paslaugų vietų) preliminariai skaičiuojama, kad dalis apgyvendinimo paslaugas gaunančių asmenų atitinkamai gaus ir užimtumo paslaugas, todėl unikalių paslaugos gavėjų skaičius, kurie gaus atitinkamas užimtumo paslaugas, yra įvertintas atimant dalį apgyvendinimo paslaugas gaunančių asmenų.

1.2. Paslaugų, reikalingų institucinės globos pertvarkai įgyvendinti, infrastruktūros modernizavimas ir plėtra Ignalinos rajone	Nepildoma	Ignalinos rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	1 718 839,86	0,00	0,00	1 461 013,88	257 825,98	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalią turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (skaičius)	34	2024 m. III ketv.	2026 m. IV ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (asmenys per metus)	24		
1.3. Apsaugoto būsto paslaugos suaugusiems asmenims su intelekto ir / ar psichikos negalia teikimas Molėtų rajone	Nepildoma	Molėtų rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	743 650,00	0,00	0,00	632 102,50	111 547,50	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalią turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (skaičius)	10	2024 m. I ketv.	2027 m. I ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (asmenys per metus)	10		
1.4. Molėtų rajono dienos užimtumo centro asmenims, turintiems intelekto ir / ar psichikos negalią, kūrimas	Nepildoma	Molėtų rajono savivaldybės administracija	-	Nepildoma	Taip	Nepildoma	189 321,72	0,00	0,00	160 923,46	28 398,26	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalią turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (skaičius)	20	2024 m. I ketv.	2025 m., III ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“	20		

												skaičius per metus* (<i>asmenys per metus</i>)			
1.5. Molėtų rajono grupinio gyvenimo namų paslaugos suaugusiems asmenims su intelekto ir / ar psichikos negalia kūrimas.	<i>Nepildoma</i>	Molėtų rajono savivaldybės administracija	-	<i>Nepildoma</i>	Taip	<i>Nepildoma</i>	891 833,06	0,00	0,00	758 058,10	133 774,96	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalia turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (<i>skaičius</i>)	10	2024 m. III ketv.	2027 m., III ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalia, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (<i>asmenys per metus</i>)	10		
1.6. Institucinės globos pertvarka Utenos rajone (I etapas)	<i>Nepildoma</i>	Utenos rajono savivaldybės administracija	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro Pačkėnų savarankiško gyvenimo namų padalinys; Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos viltis“	<i>Nepildoma</i>	Taip	<i>Nepildoma</i>	1 023 877,40	0,00	0,00	870 295,79	153 581,61	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalia turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (<i>skaičius</i>)	42	2024 m. IV ketv.	2026 m., IV ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalia, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (<i>asmenys per metus</i>)	33		
1.7. Institucinės globos pertvarka Utenos rajone (II etapas)	<i>Nepildoma</i>	Utenos rajono savivaldybės administracija	Utenos rajono savivaldybės Leliūnų socialinės globos namai; Utenos rajono socialinių paslaugų centras	<i>Nepildoma</i>	Taip	<i>Nepildoma</i>	1 190 913,96	0,00	0,00	1 012 276,86	178 637,10	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalia turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (<i>skaičius</i>)	35	2025 m. IV ketv.	2027 m., IV ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalia,	25		

												gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (asmens per metus)			
1.8. Specialiųjų poreikių turinčių asmenų gerovės kūrimas ir įtrauktis į socialinę ir ekonominę Visagino savivaldybės raidą	Nepildoma	Visagino savivaldybės administracija	Visagino socialinių paslaugų centras; Visagino šeimos ir vaiko gerovės centras	Nepildoma	Taip	Nepildoma	2 110 699,12	0,00	0,00	1 794 094,25	316 604,87	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalia turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (skaičius)	46	2024 m. II ketv.	2027 m. II ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalia, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (asmens per metus)	38		
1.9. Plėtoti paslaugas reikalingas asmenims su intelekto ir/ar psichikos negalia Zarasų rajono savivaldybėje	Nepildoma	Zarasų rajono savivaldybės administracija	Zarasų rajono savivaldybės administracijos socialinių paslaugų centras	Nepildoma	Taip	Nepildoma	2 647 315,27	0,00	0,00	2 250 217,97	397 097,30	P.S.2.1030 „Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalia turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje“ (skaičius)	41	2024 m. III ketv.	2026 m. III ketv.
												R.S.2.3031 „Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalia, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus“ (asmens per metus)	26		
							14 334 885,29					12 184 652,47	2 150 232,82		

7 lentelė. Pažangos priemonės specialieji projektų atrankos kriterijai:

Eil. Nr.	Specialieji projektų atrankos kriterijai	Pažangos priemonės veikla (-os)	Atitikties specialiajam projektų atrankos kriterijui vertinimo aspektai
1	2	3	4
	Netaikoma		

8 lentelė. Pažangos priemonės prioritetiniai projektų atrankos kriterijai:

Eil. Nr.	Prioritetinis projektų atrankos kriterijus	Pažangos priemonės veikla (-os).	Atitikties prioritetiniam projektų atrankos kriterijui vertinimo aspektai
1	2	3	4
	Netaikoma		.

9 lentelė. Reikalavimai projektams:

Eil. Nr.	Veikla (-os) ir (ar) poveiklė (-ės), kurios projektams taikomas reikalavimas	Reikalavimai projektams
1.	1. Socialinio būsto fondo plėtra (veikla vykdoma turimoje žemėje statant naujus pastatus, rekonstruojant (įskaitant ir remontą) ir pritaikant būsto paskirčiai esamus pastatus ar jų dalis, perkant ar kitokiu būdu įsigyjant gyvenamuosius namus, jų dalis, butus ir pritaikant juos tikslinės grupės poreikiams (vykdant būtinos apimties rekonstrukcijos ar remonto darbus, įsigyjant būtiną įrangą ir baldus).	<p>1. Rengiami projektai:</p> <p>1.1. turi atitikti Regioninės pažangos priemonės Nr. 09-003-02-02-11 (RE) „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ finansavimo gairių³¹ III skyriaus 2 dalyje nurodytus projektams taikomus reikalavimus;</p> <p>1.2. turi atitikti Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2022 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. 1K-237 „Dėl 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ įgyvendinimo“, VII skyriuje nurodytus projektų išlaidų reikalavimus;</p> <p>1.3. turi atitikti bendruosius projektų atrankos kriterijus, nustatytus Strateginio valdymo metodikoje;</p> <p>2. Parengtumo reikalavimai:</p> <p>2.1. Projektuose numatomi rekonstruoti ar remontuoti pastatai, taip pat žemės sklypai, kuriuose numatoma statyti, rekonstruoti ar remontuoti pastatus, turi būti pareiškėjų (partnerių) valdomi nuosavybės ar patikėjimo teise arba gauti pagal panaudos (nuomos) sutartis ne trumpesniam kaip projekto įgyvendinimo ir 5 (penkerių) metų nuo projekto finansavimo pabaigos (galutinės ataskaitos patvirtinimo) laikotarpiui. Daiktinės pareiškėjų (partnerių) teisės į pastatą ir (ar) žemės sklypą, kuriame įgyvendinant projektą bus atliekami statybos darbai, turi būti įregistruotos teisės aktų nustatyta tvarka. Jei pastatas ar žemės sklypas yra naudojamas pagal panaudos ar nuomos sutartį, pareiškėjas (partneris (-iai)) turi turėti panaudos davėjo ar nuomotojo raštišką sutikimą vykdyti projekto veiklas. Visi daiktinės pareiškėjo (partnerio) teisės įrodantys dokumentai įgyvendinančiajai institucijai turi būti teikiami, kartu su PĮP.</p> <p>2.2. turi būti pateikiamas patvirtintas statinio projektas su išduotu statybą leidžiančiu dokumentu arba turi būti pateikta patvirtinta statinio techninė užduotis, išduotos prisijungimo sąlygos ir specialieji reikalavimai, statybos darbų išlaidoms pagrįsti pateikti numatomų sutvarkyti teritorijų planų ir (ar) remontuoti patalpų brėžiniai iš inventorinės bylos ir preliminarūs darbų apimties žiniaraščiai, kuriuose nurodytos orientacinės darbų kainos, atitinkančios rinkos kainas;</p> <p>2.3. Nekilnojamojo turto, būtinos įrangos, baldų ir transporto priemonių įsigijimo atveju – pateikiama viešuosiuose informacijos šaltiniuose (pavyzdžiui, interneto svetainėse, Centrinėje viešųjų pirkimų</p>

³¹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2023 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. A1-439

		<p>informacinėje sistemoje ir pan.) skelbiama tokio pobūdžio informacija (ištrauka ar kopija) su nuoroda į informacijos šaltinį, prekių, įrangos tiekėjų komercinių pasiūlymų ir (arba) kainų apklausos suvestinių ar sudarytų sutarčių kopijos.</p> <p>2.4. turi būti gautas bei su PĮP pateiktas savivaldybės tarybos sprendimas dėl prisidėjimo prie projekto įgyvendinimo savivaldybės biudžeto lėšomis, įskaitant ir netinkamoms finansuoti projekto išlaidoms apmokėti, taip pat įsipareigojimas užtikrinti projektu įkurtos arba modernizuotos įstaigos veiklos vykdymo finansavimą 5 (penkerius) metus po projekto įgyvendinimo pabaigos.</p>
--	--	---

10 lentelė. Kiti reikalavimai dėl pažangos priemonės įgyvendinimo:

Eil. Nr.	Reikalavimai
	Netaikoma